

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Наука и техника за младежта“

1971 г.

София, 2014

Библиография

[Американска мечта](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Алфред Бестър. Преведе от руски Е. Христов. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 1 от 1971 г.

[Американска мечта](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Алфред Бестър. Преведе от руски Е. Христов. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 2 от 1971 г.

[Смърт под наем](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Юрий Мойсеев. Преведе от руски Здравко Василев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 3 от 1971 г.

[Колега – така го нарекох](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Владимир Григориев. Преведе от руски Емил Христов. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 4 от 1971 г.

[Петящият орел](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Павел Амнуел. Преведе Елка Хаджиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 5 от 1971 г.

[Петящият орел](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Павел Амнуел. Преведе Елка Хаджиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 6 от 1971 г.

1.98

Фантастичен разказ. Автор Артър Порджес. Преведе от руски Е. Зидаров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 7 от 1971 г.

[Ефектът на Уорл](#)

Научно-фантастична шега. Автор Лайън Милър. Преведе от английски Св. Асенов. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 7 от 1971 г.

[Тартеският договор](#)

Фантастичен разказ. Автор Карин Андерсън. Преведе от руски Елка Хаджиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 8 от 1971 г.

[Женска интуиция](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзек Азимов. Преведе от руски Е. Хаджиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 9 от 1971 г.

[Женска интуиция](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзек Азимов. Преведе от руски Е. Хаджиева. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 10 от 1971 г.

[Изповед на водача на МНВ](#)

Фантастична шега. Автор Юрий Медведев. Преведе от руски Светозар Златаров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 11 от 1971 г.

[Островът на страха](#)

Фантастичен разказ. Автор Гюнтер Крупкат. Преведе от руски Емил Зидаров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 11 от 1971 г.

[Островът на страха](#)

Фантастичен разказ. Автор Гюнтер Крупкат. Преведе от руски Емил Зидаров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 12 от 1971 г.

Американска мечта

Научно-фантастичен разказ

Алфред Бестър

Не я нарекоха Последната война или Война в името на края на войните. Казваха ѝ Война за Американската мечта. Това име измисли генерал Карпентър и не преставаше да го повтаря.

Има генерали-войни (те са нужни на армията), генерали-политици (те трябва за държавния апарат) и генерали-обществени деятели (те са нужни в тила при водене на война). Генерал Карпентър бе майстор в областта на обществената дейност. Праволинеен и непреклонен, той хранеше такива високи и общодостъпни идеали, като идеалите на пълния портфейл. Според американските разбирания той въплъщаваше в себе си армията, управлението, щита и меча, и твърдата ръка на нацията. Негов идеал беше Американската мечта.

– Ние не се сражаваме за пари, не и за власт, нито за световно господство! – провъзгласи той на обедата, където се бяха събрали представители на пресата.

– Ние се сражаваме изключително за Американската мечта! – заяви той на сто шейсет и втората сесия на Конгреса.

– Нашата цел не е агресия, не е поробване на народите! – каза той на ежегодната закуска в чест на випускниците от Уест Пойнтската академия.

– Ние воюваме за същността на цивилизацията! – съобщи той в клуба на ветераните от Сан Франциско.

– Ние се борим за идеалите на цивилизацията, за културата, за поезията, за онова най-важно нещо, което сме длъжни да запазим!

– заяви той на Празника на реколтата в Чикаго.

– Тази война е война за самосъхранение. Ние не се сражаваме от корист, а в името на нашата мечта, за най-ценното, което има в живота и което не бива да изчезне от лицето на Земята.

Америка воюваше. Генерал Карпентър поиска сто милиона човека. Армията даде сто милиона човека. Генерал Карпентър поиска десет хиляди водородни бомби. Десет хиляди водородни бомби бяха доставени и хвърлени. Врагът също хвърли десет хиляди водородни бомби и разруши повечето от американските градове.

– За да устоим на варварските орди ние трябва да се окопаем! – реши генерал Карпентър. – Дайте ми хиляда сапъори!

Хилядата сапъори се явиха и под земята бяха създадени сто града.

– Дайте ми петстотин специалисти по санитарна техника и двеста по кондициониране на въздуха, осемстотин организатори на транспорта, сто ръководители на градското самоуправление, хиляда експерти по свръзки, седемстотин началник-кадри.

Списъкът, с който генералът изискваше технически специалисти, беше безкраен. Америка просто не знаеше как да го удовлетвори.

Ние трябва да станем страна на специалистите! – заяви генерал Карпентър пред Националната асоциация на американските университети. – За да спечелим битката за Американската Мечта, всеки мъж, всяка жена трябва да станат специализирани оръдия за

специална работа, оръдия, закалени и изострени от вашето възпитание и обучение.

По време на закуската в Уол стрийт по повод кампанията за събиране на заем, Карпентър каза:

– Нашата мечта, това е мечтата на кротките гърци от Атина, на благородните римляни от Ъ-Ъ... Рим. Това е мечта за най-хубавото в живота. За музиката и живописата, за поезията и културата. Парите са само оръжие, което използваме в битката за нашата мечта, честолюбието е само стълба, по която се изкачваме, а талантът е инструмент, придаващ форма на нашата мечта.

Уол стрийт аплодираше. Генерал Карпентър поиска сто и петдесет милиарда долара, хиляда и петстотин предани фанатици на идеята, готови да работят безплатно, три хиляди специалисти по минералогия, петрография, масово производство, химическо оръжие, авиационни диспечери. Всичко му бе дадено. Страната работеше с пълна мощност. Достатъчно беше генералът да натисне копчето и необходимият специалист се появяваше веднага.

През март две хиляди сто и дванайсета година войната достигна кулминационната си точка и Американската мечта се осъществи. Но това не стана на някой от седемте фронта, където милиони хора проливаха кръвта си в ожесточените боеве, не и в щабквартирите на воюващите страни и не в производствените цехове, бълващи непрекъснато оръжие и боеприпаси, а в отделението Т на военната болница на Съединените щати, скрита в земята на дълбочина триста стъпки под онова място, което някога наричаха Сент Албанс, щат Ню Йорк.

Отделението Т беше голямата загадка на Сент Албанс. Както във всички други болници и в Сент Албанс имаше най-различни отделения, предназначени за различните видове ранявания. Ампутации на дясната ръка се правеха в едно отделение, ампутации на лявата – в друго. Изгаряния от радиация, рани в главата, засегнати вътрешни органи, отравяне от вторични гамалъчи и тъй нататък – за всичко си имаше специално място в болницата. Армейският медицински корпус установи седемнайсет вида ранявания, включително всевъзможни увреждания на мозъка и тъканите. Те бяха обозначени с букви от А до С. А какво имаше в отделение Т?

Това не знаеше никой. Вратите бяха винаги заключени. Посетители не се допускаха. На болните не се разрешаваше да напускат помещението. Хората виждаха само как вътре влизат и излизат лекари. Разтревожените им лица пораждаха най-фантастични тълкувания, но лекарите не издаваха нищо. Засипваните с въпроси медицински сестри също мълчаха като риби.

Из цялата околност се носеха слухове, но те бяха противоречиви и неясни. Чистачката твърдеше, че когато отишла да почисти отделението, там нямало никой. Буквално нито една жива душа. Двайсет и четири легла и нищо повече. Спеше ли някой на тези легла през нощта? Очевидно, да. Постелките бяха измачкани. Имаше ли признаци, че помещението е обитавано? О, да. По шкафчетата стояха разни лични вещи, но те бяха покрити с прах, сякаш отдавна никой не се бе докосвал до тях.

Обществеността дойде до извода, че това е отделение на призраци. Само за духове!

Но часовият доложи, че като минавал през нощта край заключеното отделение, чул отвътре песен. Каква песен ли? Някаква на чужд език. Коя именно? Това часовият не можеше да каже, но отделни думи били като че ли познати: „Гамен, дама, иди, тур“¹.

Обществеността се затресе от вълнение и реши, че тук е вражеско отделение, само за шпиони!

Сент Албанс се обърна за помощ към кухненския персонал и проучи доставката на храна. Три пъти на ден в отделението внасяха двайсет и четири подноса. И изнасяха двайсет и четири подноса. Понякога те бяха празни, но по-често храната оставаше непобутната.

Обществеността се понатъжи и реши, че отделение Т, без съмнение, е свърталище на нехранимайковци, своего рода неофициален клуб, в който се веселят мошеници и бандити. Ето откъде се вземат тези „иди, тур“!

По отношение на сплетните болницата би засрамила и най-злокачествените провинциални клюкарки, но болните хора се възбуждат лесно – една обикновена глупост може да ги извади от равновесие. Не минаха три месеца и догадките и подозренията нажежиха атмосферата в Сент Албанс до краен предел. През януари на две хиляди сто и дванайсета година това бе солидна, добре организирана болница. През март две хиляди сто и дванайсета година тя стигна до такава психическа неуравновесеност и до такова възбуждение, че това се отрази върху статистическите отчети. Процентът на оздравелите се понижи. Появиха се симуланти. Зачестиха нарушенията на дисциплината.

Избухнаха бунтове. Сред персонала бе проведена чистка, но и това не помогна. Както и преди отделение Т си остана източник на безпорядък. Проведоха още една чистка, и още една, но вълненията в болницата не стихнаха.

Накрая, по официални канали, вестта стигна до генерал Карпентър.

– В нашата битка за Американската мечта – заяви той, – не бива да се пренебрегват тези, които вече са се пожертвували. Да дойде при мен специалист по управляване на болници!

Доставиха му специалист. Но той не ножа да изцери Сент Албанс. Генералът прочете отчета му и го изгони.

– Състрадание към болните – това е първото условие на цивилизацията! – каза генерал Карпентър. – Да дойде при мен главният лекар!

Доведоха му главния лекар, но и той не беше в състояние да оправи безредиците в Сент Албанс. Затова генерал Карпентър се раздели и с него. Междувременно в официалните донесения започнаха да споменават и отделение Т.

– Да дойде при мен завеждащият отделение Т! – разпореди се генерал Карпентър.

Сен Албанс изпрати доктора, капитан Едзел Димок. Той беше пълен и вече плешив млад човек, завършил медицинския институт само преди три години, но с чудесна характеристика като специалист по психиатрия. Генерал Карпентър обичаше специалистите и Димок му хареса. Димок, от своя страна, се възхищаваше от генерала като глашатай на културата. Наистина, до този момент лекарят не бе имал време да се приобщи към

културата, понеже го бяха готвили за много тесен специалист, но се надяваше да ѝ се наслади след победоносното приключване на войната.

– Слушайте добре, Димок! – започна разговора генерал Карпентър. – Днес всеки от нас е оръдие, закалено и наточено за своята си специална работа. Вие знаете нашия девиз „Всеки на работа!” В отделение Т някой май не си гледа работата и трябва да бъде изгонен. Така че преди всичко кажете ми що за чудо е това отделение Т!

Димок го усукваше и мънкаше нещо неразбрано. Накрая той обясни, че отделението е за особен вид контузии – боен шок.

– Значи в помещението има пациенти ?

– Да, господине. Десет жени и четиринайсет мъже.

Карпентър размаха купчината с донесения.

– Вижте, болните твърдят, че в отделение Т няма нито един човек.

Димок се възмути.

– Това не е вярно! – увери той генерала.

– Е, добре, Димок. Вие имате там двайсет и четири души не в ред. Тяхната работа е да оздравеят, а вашата – да ги излекувате. Защо тогава, по дяволите, е тази бъркотия?

– Може би това става, защото държим болните под ключ.

– Отделение Т е под ключ?

– Да, господине.

– Защо?

– За да задържим пациентите.

– За да задържите пациентите, ли? Какво значи това? Опитват се да бягат? Буйствуват?

– Не, господине, те не буйствуват.

– Вижте какво, Димок. Вашето поведение не ми харесва. Вие хитрувате и се измъквате от отговорите. И още нещо ме ми харесва: този ваш отдел Т. Аз попитах експертите по документация от медицинския корпус и те ми казаха, че няма такъв клас Т. Какви ги вършите вие там?

– Знаете ли, господине, този клас Т го измислихме ние. Той... те... това са съвсем особени болни, господине. Не знаем какво да ги правим, как да ги лекуваме. Р-р-ре-шихме да мълчим докато изработим модус операнди². Болестта е съвсем нова, господине, съвсем нова. – Тук специалистът взе връх над чиновника. – Това е сензация. Ние ще извършим поврат в медицината и ще влезем в историята. Честна дума, това ще бъде най-великото откритие!

– За какво говорите, Димок? Изразявайте се по-точно!

– Ето какво, господине. Нашите болни постъпиха с диагноза шок. Състояние на невменяемост, почти кататония³. Много слабо дишане, едва доловим пулс. Никакви реакции.

– Виждал съм хиляди подобни случаи на шок! – измърмори Карпентър. – Кое е тук необикновеното?

– Прав сте, господине. Защото всички симптоми, за които говоря, спадат към клас П и Р. Необикновеното е, че нашите пациенти не ядат и не спят.

– Съвсем?

– Някои и съвсем.

– А защо не умират?

– Това не знаем. Обменът на веществата е нарушен в посока на дисимилацията. Катаболизъмът продължава. С други думи, господине, те изхвърлят ненужните за организма продукти, но не поемат на тяхно място нищо. Неутрализират отровите от умората и възстановяват изхабените тъкани, но не спят и не ядат. Дявол знае как е възможно това! Фантастика някаква!

– В такъв случай защо ги държите под ключ? Може би предполагате, че те примъкват храна от някъде и хъркат тайно?

Димок имаше много смутен вид.

– Н-и-не, господине, не зная как да ви кажа, генерале. Аз... ние ги заключваме, защото, защото с тях става нещо тайнствено. Те... е, най-общо, те... изчезват...

– Какво-о?

– Изчезват, господине! Изпаряват се пред очите ни!

– Какви ги дрънкате?

– Уверявам ви, господине! Влизате и ги виждате: лежат си в леглата или се разхождат. Пред вас са, а след минута вече ги няма. Понякога в отделение Т има двайсет и четири човека, а понякога – нито един. Появяват се и изчезват когато си поискат. Ето защо ги държим под ключ. В цялата история с войни и военни ранени такива случаи не е имало. Не знаем как да ги лекуваме.

– Доведете ми трима от пациентите си! – разпореди се генерал Карпентър.

* * *

Нейтън Райли довърши порцията пържени яйца с препечени хлебчета, изпи две чаши бира, изпуши цигара, оригна се деликатно и стана от масата. Той кимна приятелски на Джентълмен Джим

Корбет, а оня, като прекъсна разговора си с Джим Брайд, по прякор Брилянта, настигна Райли до прозорчето на касата.

– За кой отбор ще заложиш тази година, Нейт? – попита Джентълмен Джим.

– За „Пронир“.

– Но те не умеят да се свързват добре!

– Затова пък инат играчи като Снайдер, Фурильо и Кампанела. Ще спечелят купата тази година, Джим. Хващам се на бас, че ще станат шампиони по-бързо от всеки друг отбор досега. Не по-късно от тринайсети септември. Запиши си и ще видиш, че съм прав!

– Ти винаги си бил прав, Нейт.

Райли се усмихна, плати сметката, излезе на улицата и спря един файтон, който се движеше към Медисън скуер. На ъгъла на Петнайсетата улица и Осмото авеню той освободи файтона и се изкачи до кантората на букмекера, намираща се на втория етаж над радиоремонтна работилница. Букмекерът го погледна, извади от чекмеджето плик и отброи петнайсет хиляди долара.

– Роки Марчиано нокаутира Роланд Ла Старца в единайсетия рунд – съобщи той. – Как става тъй, че все познаваш, Нейт?

Райли се усмихна.

– От това живея. Заведе ли вече книга с предизборната листа?

– Айзенхауер – двайсет срещу пет. Стивънсън...

– Плюл съм на Стивънсън! Залагам за Айк! Ето парите. Запиши!

Райли постави върху бюрото двайсет хиляди долара.

Като излезе от кантората, той се отправи към къщи, в Уолдорф Астория, където го очакваше нетърпеливо висок слаб младеж.

– Ах, да! – каза Нейтън Райли. – Вие сте Форд, нали? Харълд Форд!

– Хенри Форд, господин Райли.

– И искате от мен да финансирам производството на машината, която сте построил във велосипедната си работилница? Как я казахте?

– Нарекох я „ипсимобил”, господин Райли.

– Хм! Това име нещо не ми харесва! Какво ще кажете, ако наречем вашата машина „автомобил”?

– Чудесно предложение, господин Райли! Непременно ще се възползувам от него.

– Знаете ли, Хенри, вие ми харесвате. Млад сте, талантлив, умеете да се приспособявате към обстановката. Вярвам във вашето бъдеще, вярвам и в автомобила ви. Ще вложя в него дващест хиляди долара.

Райли подписа чек и изпрати Форд до вратата. Като погледна часовника, той изведнъж почувствува непреодолимо желание да се върне за малко на едно друго място и да види какво става там. Влезе в спалнята, съблече се, надяна сива блуза и широк сив панталон. Върху джоба на блузата бяха извезани големи сини букви – БСАЩ. Райли затвори вратата и... изчезна.

Появи се отново в Болницата на Съединените Американски Щати в Сент Албанс, до своето легло, едно от дващест и четирите легла, подредени край стената на дългото стоманено помещение. Не бе успял още да си поеме дъх, когато три чифта ръце го хванаха здраво. Той се опита да се измъкне, но почувствува как му забиват

игла и как му вкарват под кожата половин кубически сантиметър натриев тиоморфат.

– Един хванахме! – рече нечий глас.

– Гледай сега за още двама! – отвърна друг. – Генерал Карпентър иска трима.

* * *

След като Марк Юний Брут напусна ложето ѝ, Лила Мечен плесна с ръчички. В спалнята влезе робиня и приготви ваната. Лила се изкъпа, облече се, парфюмира се и закуси със смокини от Смирна и портокали. Изпи чаша лакрима кристи и изпуши цигара. След това заповяда да донесат носилката.

Както винаги, пред вратата на дома ѝ се тълпяха обожаващите я войни от Двайсетия легион. Два центуриона отстраниха носачите и понесоха Лили върху мощните си плещи. Тя се усмихна. Изведнъж от тълпата се откъсна юноша със сапфиреносин плащ и се хвърли към Лила. В ръката му блесна нож. Лила се изправи, за да посрещне достойно смъртта.

– Господарке! – възкликна юношата. – Господарке Лила!

Той плъзна ножа по лявата си ръка и бликналата алена кръв ороси дрехата на Лила.

– Тази кръв е най-малкият дар, който бих могъл да ти поднеса! – извика юношата.

Лила го докосна нежно по челото.

– Глупаво момченце! – каза тя. – Защо го направи?

– От любов към тебе, господарке моя!

– Довечера в девет часа ще те доведат при мен! – прошепна Лила. Момчето я изгледа така объркано, че тя се разсмя. – Обещавам ти! Как се казваш, красавецо?

– Бен Хур.

– И тъй, в девет, Бен Хур!

Носилката продължи нататък. Край Форума Юлий Цезар спореше разгорещено за нещо със Савонарола. Като видя носилката. Цезар заповяда рязко на центурионите да спрат. Той повдигна завеската и погледна тъжно Лила, която го удостои с хладен поглед. Лицето на Цезар се изкриви в гримаса.

– Защо? – произнесе хрипкаво той. – Увещавах те, молих те, обсипах те с подаръци, плаках, но ти си неумолима! Защо, Лила, защо?

– Помниш ли Боадия?

– Боадия? Кралицата на бритите? Боже мой, Лила, какво значение има тя за нашата любов? Аз не съм обичал Боадия! Аз само я победих в бой.

– Но я уби, Цезаре!

– Тя се отрови сама, Лила!

– Това беше моята майка! – Лила го посочи изобличително с пръст. – Убиец! Ти ще бъдеш наказан! Пази се, идва месец март, Цезаре!⁴

Цезар се отдръпна ужасен. Тълпата почитатели, която обграждаше Лила, издаде вик на одобрение. Под дъжд от розови цветчета и теменужки тя продължи пътя си през Форума към Храма на весталките. Там се раздели с възхитените поклонници и влезе в светилището.

Застанала на колене пред олтара, тя произнесе напевна молитва, хвърли в пламъка щипка тамян и свали туниката си. Започна да се любува на прекрасното си тяло, което се отразяваше в сребърното огледало и изведнъж почувствува прилив на тъга по родината. Надяна сива блуза и сиви панталони. Върху джоба на блузата личаха букви – БСАЩ. Изправена пред олтара, Лила се усмихна още веднъж и... изчезна.

Тя се появи отново в отделение Т на военната Болница на Съединените Американски Щати, където с помощта на пневматичен шприц ѝ бе вкаран половин кубически сантиметър тиоморфат.

– Ето я и втората! – рече някой.

– Трябва ни още един! – отвърна друг.

* * *

Джордж Ханмер направи драматична пауза и се огледа встрани. Хвърли бегъл поглед към банките на опозицията, към спикера, седнал върху чувал с вълна, към сребърния жезъл, поставен върху алена възглавничка пред спикера. Парламентът, захласнат от пламенната реч на Ханмер, беше затаил дъх в очакване на продължението.

– Нямам какво повече да кажа – проговори накрая Ханмер. Гласът му трепереше от възмущение, лицето му бе бледно и сериозно. – Аз ще се боря докрай за това! Ще се боря по градове и села, из полето и в малките колиби. Ще се боря за това до самата си смърт, а ако е угодно богу, и след смъртта си! Нека уважаемите джентълмени решат по съвест – призив ли е това или молитва! Аз съм уверен и убеден в едно: Суецкият канал трябва да принадлежи на Англия.

Ханмер седна. Залата избухна в аплодисменти. Под гръм от възторжени викове и овации Ханмер се измъкна в кулоарите, където Гладстон, Чърчил и Пит го спряха, за да му стиснат ръката. Лорд Палмерстон го погледна студено, но Дизраели отместилорда с рамо и, понакуцвайки, се приближи до Ханмер, целият ентузиазъм, целият – възхищение.

– Ела да закусим в Татерсъл! – каза Дизраели. – Автомобилът чака въвн.

Пред зданието на Парламента лейди Бикънсфийлд го очакваше в ролс-ройса си.

Тя окачи цвете на ревера на Ханмер и ласкаво го потупа по бузата.

– Далеч отидохте, Джордж, в сравнение с онова момченце, което някога обичаше да дразни в училище Дизи! – каза тя.

Ханмер се засмя. Дизи запя „Гаудеамус игитур”. Ханмер поде също и двамата пяха старинната студентска песен докато стигнаха до клуба. Там Дизи поръча пуйка и риба, печена на скара, а Ханмер се качи в клуба, за да се преоблече.

Кой знае защо, изведнъж му се прииска да погледне в другия свят. Може би му беше жал да скъса с миналото. Той свали жакета, памучната жилетка, панталоните с цвят на кафе, лъснатите до блясък обувки и бельото си. Надяна сива блуза, сиви панталони и... изчезна.

Появи се в отделение Т на болницата Сент Албанс, където с помощта на половин кубически сантиметър натриев тиоморфат веднага бе доведен до състояние на безчувственост.

– Ето го и третият! – рече някой,

– Да ги вземаме и да вървим при Карпентър!

¹ Пациентите са пели старинната студентска песен „Гаудеамус игитур”.

² Метод за действие (лат.)

³ Психическо разстройство, за което са характерни мускулни спазми и състояние на вцепенение.

⁴ Цезар е бил убит през месец март.

Американска мечта

Научно-фантастичен разказ

Алфред Бестър

И ето ги в щаба на генерал Карпентър: редникът от първи клас Нейтън Райли, сержантът Лила Мечен и капралът втори клас Джордж Ханмер. И тримата в сиви болнични дрехи, упоени със солидна доза приспивателно.

В помещението нямаше външни хора. Тук бяха само експертите от общовойсковото разузнаване, от контраразузнаването, от службата по безопасността и от централното разузнавателно управление. Като видя безжалостните стоманени лица на събралите се, Димок потрепери. Карпентър се усмихна мрачно.

– Е, какво? Мислехте, че ще се хванем на вълицата ви, а, Димок?

– Виновен ли съм в нещо, господине?

– Аз също съм специалист в своята област, Димок. Усещам накъде биете. Войната се развива зле. Много зле. По някакъв начин към противника изтича информация.

– Но те действително изчезват, господине. Аз...

– Ето ги моите специалисти. Те желаят да побеседват с вас и с пациентите ви за тези изчезвания. И ще започнат с вас, Димок!

Специалистите се заеха с Димок като пуснаха в ход първокласни средства за отслабване на психическата съпротива и апарати за изключване на волята. Отчаяно съпротивляващият се Димок бе на три пъти сломяван, макар че нямаше какво да признава.

– Нека да отдъхне малко! – каза Карпентър. – Заемете се с пациентите!

Специалистите бяха смутени: та нали пред тях стояха болни!

– О, господи, стига сте се разнежвали! – кипна Карпентър. – Ние водим война за цивилизацията и защитаваме нашите идеали! Хайде, на работа!

Специалистите се заеха за работа. Но в същата минута редникът първи клас Нейтън Райли, сержантът Лила Мечен и капралът втори клас Джордж Ханмер изчезнаха. Ей тъй, седяха си на столовете, отдадени във властта на насилието, а в следващия миг вече ги нямаше.

Специалистите ахнаха. Генерал Карпентър приближи до Димок.

– Капитан Димок, моля ви за извинение! Полковник Димок, вие сте повишен в чин за направеното от вас извънредно важно откритие! Само че, какво, по дяволите, значи това? Не, най-напред трябва да се проверим самите ние! – И Карпентър щракна превключвателя. – Изпратете ми експерт по шокове и един психиатър!

Експертите се запознаха накратко с положението. След като проучиха свидетелите, те дадоха заключение.

– Вие сте понесли шок от средна степен – каза специалистът по шокове. – Нервно разстройство, породено от военната обстановка.

– Така, значи! Смятате, че не са изчезнали! Че нищо не сме видели!

Специалистът по шокове поклати глава и погледна психиатъра.

– Масова халюцинация – каза психиатърът.

В този момент редникът първи клас Райли, сержантът Мечен и капралът втори клас Ханмер се появиха отново. Уж бяха масова халюцинация, а то – ето ги пак по столовете!

– Приспете ги, Димок! – закрещя Карпентър. – Впръскайте им цял галон от вашия препарат! Да дойдат при мен всички специалисти, които са под ръка!

Трийсет и седем експерти – всеки от тях закалено и наточено оръжие – изучиха намиращите се в безсъзнание „случаи на изчезване“ и в продължение на три часа обсъждаха този феномен. Фактите говореха само едно: това е нов фантастичен синдром, предизвикан от нов фантастичен страх – резултат от войната. На това се споразумяха. Тъй и подписаха.

Очевидно пациентите са принудени от време на време да се връщат на същото място откъдето са изчезнали, защото в противен случай не биха се явявали в отделение Т или тук, в щаба на генерал Карпентър. Очевидно пациентите се хранят и спят там, където отиват, тъй като в отделение Т те не вършат нито едното, нито другото.

– Една малка подробност – забеляза полковник Димок. – Те се връщат в отделение Т все по-рядко. По-рано изчезваха и се връщаха всеки ден. Сега мнозина отсъствуват със седмици или въобще не се връщат.

– Това не е важно – рече Карпентър. – По-важно е да разберем къде изчезват!

– И не попадат ли зад вражеските линии – допълни някой. – Ето по кой канал би могла да изтича информацията.

– Искам от разузнаването да установи – щракна превключвателя Карпентър, — натъквал ли се е противникът на подобни случаи в своите лагери за военнопленници. Дали там няма и наши болни от отделение Т.

– Може би те просто си отиват в къщи – предположи подполковник Димок.

– Искам службата по безопасността да провери това! – заповяда Карпентър. – Да се изясни частният живот и всичко, което е свързано с тези двайсет и четири изчезващи болни! а сега, да се върнем към отделение Т. Димок има някакъв план.

– Ние ще поставим в отделение Т шест допълнителни легла – изложи своя план Едсел Димок. – И ще настаним на тях шест наши специалисти, за да наблюдават.

– Ето какво, господа – обобщи Карпентър. – Това е най-великото потенциално оръжие в историята на войните. Представяте ли си, телепортация на армии зад вражеските линии! Ние можем да спечелим войната за Американската Мечта само за един ден, ако успеем да овладеем тайната на тези умопомрачени. И трябва да я овладеем!

Специалистите се трепеха, разузнаването се домогваше до сведенията, службата по безопасността вършеше щателна проверка. Шест закалени и наточени оръжия настанени в отделението Т на болницата Сент Албенс, се запознаваха отблизо с изчезващите пациенти, които все по-рядко и по-рядко се застояваха там.

Службата по безопасността съобщи, че върху територията на Америка не е регистриран нито един случай на тайнствено

появяваме на хора през последната година. Разузнаването събщи, че не е забелязано противникът да се е натъквал на аналогични усложнения със своите болни.

Карпентър бушуваше.

– Съвсем нова област! За нея няма специалисти! Нужни са нови оръжия! – Той щракна превключвателя. – Дайте ми университета!

Дадоха му Йелския университет.

– Нужни са ни специалисти по парапсихология, Подгответе ги! – заповяда той. И в университета веднага въведоха три задължителни курса: по Чудотворство, по Сврѣхчувствено възприятие и по Телекинеза.

Първата искрица блесна когато един специалист от отделение Т поиска да се консултира с друг специалист. И то не с какъв да е, а с експерт по шлифоване на скъпоценни камъни.

– За какъв дявол му е? – заинтересува се Карпентър.

– Успял да долови част от някакъв разговор за брилянти – поясни полковник Димок. – Но не може сам да се справи. Той е специалист по кадрите.

– Така и трябва да бъде! – отбеляза доволен Карпентър. – Всяка работа см иска специалиста и всеки специалист си знае работата. – Той щракна превключвателя. – Доведете ми шлифовчик на скъпоценни камъни!

Специалистът по шлифоване бе освободен временно от службата си в арсенала и се яви при генерала, където го помолиха да уточни що за брилянт е този „Джим Бреди“. Това той не можа да стори.

– Да опитаме на другия край! – каза Карпентър и щракна превключвателя. – Доведете ми семантик!

Семантикът остави бюрото си в службата по Военна пропаганда, но и той не можа да разбере какво се крие зад думата „Джим Бреди“. Според него това бе просто име на човек. И той препоръча да се обърнат към специалист по генеалогия.

Специалистът по генеалогия бе освободен за един ден от службата в Комитета за неамерикански прадеди, но не можа да каже нищо за Джим Бреди освен това, че същото име е било широко разпространено в Америка преди петдесет години и на свой ред предложи да се обърнат към археолог.

Археологът бе измъкнат от Картографската служба на Частите за нахлуване и едва той успя да установи кой е Джим Бреди Брилянта. Оказа се, че е историческа личност, обитавала някогашния Стар Ню Йорк в периода между управлението на кметовете Питър Стюйвезант и Ла Гуардия.

– Господи! – изуми се Карпентър. – Толкова века назад! Откъде го е изкопал този Нейтън Райли? Вижте какво, я се включете в групата на експертите от отделение Т!

Археологът доведе работата до край, провери данните си и представи отчет. След като го прочете, Карпентър свика спешно съвещание с всички свои специалисти.

– Господа – обяви той, – явленията в отделение Т не са нищо повече от телепортация. Нервноболните вършат нещо невероятно... те се местят във времето.

Всички зашушукаха развълнувано.

– Да, да, господа. Това е пътуване във времето. И преди да продължа, моля, прегледайте отчетите!

Участниците в съвещанието се заровиха в размножените копия от материалите. Редник първи клас Нейтън Райли... изчезва в Ню Йорк от началото на XX век; сержантът Лила Мечен... се отправя към Рим през първия век от нашата ера; капралът втори клас Джордж Ханмер... пътешествува в Англия от XIX век. Останалите пациенти се спасяват от безумията и ужасите на съвременната война като се крият от XII век във Венеция на дожите, в Ямайка по време на пиратите, в Китай през царуването на династията Ханей, в Норвегия на Ерик Червенокосия, по най-различни места от земното кълбо и в най-различно време.

– Няма нужда да ви изтъквам колосалното значение на това откритие – продължи генерал Карпентър. – Представете си какво отражение върху хода на войната би имала възможността да пращане армии една седмица или една година назад. Ние бихме могли да спечелим битката преди тя да започне. Бихме могли да защитим от варварство нашата Мечта... поезията, красотата и забележителната култура на Америка... без да ги подлагаме на опасност.

Присъстващите се опитаха да си представят победоносното сражение, спечелено преди още то до започне.

– Положението се усложнява от факта, че болните в отделение Т са невменяеми. Може да знаят, но може и да не знаят как вършат това. Няма как да научим, защото не са в състояние да влезнат в контакт с експертите ни, които биха могли да овладеят методиката

на чудото. Налага се да търсим ключа сами. Хората там не могат да ни помогнат.

Закалените и наточени оръжия се спогледаха безпомощно.

– Трябват ни специалисти! – рече генерал Карпентър.

Усетили твърда почва под краката си, присъстващите отдъгнаха с облекчение.

– Нужен ни е един специалист по церебрална механика, един по кибернетика, психоневропатолог, анатом, археолог и първоразряден историк. Те ще отидат в отделението и няма да излезнат докато не си свършат работата, докато не разберат каква е техниката на пътуване във времето.

Първите петима специалисти бяха издирени лесно в разните военни департаменти. Цяла Америка представляваше непрекъснат низ от закалени и наточени специалисти. По-труден беше случаят с първоразряден историк. Накрая федералният каторжен затвор, който също работеше за нуждите на армията, представи доктор Бредли Скрим, осъден на двайсет години каторжна работа. Доктор Скрим, един твърде язвителен и заядлив субект, ръководеше катедрата по история на философията в Западния университет, докато един ден не обясни какво мисли за войната, която се водеше в името на Американската Мечта. Тогава той получи своите двайсет години.

Скрим пак беше настроен предизвикателно, но успя да го заинтригуват с въпроса за отделение Т.

– Но аз не съм експерт – озъби се той. – В тази невежествена страна на експерти, аз съм само щурец сред мравките.

Карпентър щракна превключвателя.

– Ентомолог!

– Няма нужда. Ще ви обясня. Вие сте мравки, работите, трудите се и се специализирате. И защо?

– За да запазим Американската Мечта! – отвърна с жар Карпентър. – Ние воюваме за поезията, за културата, за образованието и за Непреходните ценности.

– С една дума, за да запазите мен – каза Скрим. – Нали на това аз посветих целия си живот! А какво направихте? Хвърлихте ме в затвора!

– Вие бяхте обвинен в симпатии към противника, в антивоенни настроения.

– Мен ме обвиниха в това, че вярвам в Американската Мечта. Или, казано с други думи, че нося върху раменете си глава.

Такъв необщителен си остана Скрим и в отделение Т. Той прекара там нощта, наслади се на храната, подавана три пъти на ден, прочете отчетите и се развика да го пуснат.

– Всяка работа си иска своя специалист и всеки специалист – на своята работа! – скара му се полковник Димок. – Няма да излезете докато не се доберете до тайната на пътуването във времето.

– Никаква тайна няма тук!

– А пътуват ли във времето?

– И да и не.

– Отговорът трябва да бъде еднозначен. Вие се отклонявате от...

– Вижте какво – прекъсна го уморено Скрим, – в коя област сте специалист?

– В психотерапията.

– Тогава нищо няма да разберете от туй, което ще кажа. То е философски проблем. Казах ви, тук няма тайна, която би могла да ползува армията или каквато и да е група. Тайната може да бъде овладяна само от отделната личност.

– Не ви разбирам.

– Не се надявах да ме разберете. Заведете ме при Карпентър!

Отведоха го и той се ухили злорадно в лицето на генерала – червенокос дявол, изнурен от недояждане.

– Достатъчни са ми десет минути — рече Скрим. – Можете ли през това време да се откъснете от вашия сандък с копчета?

Карпентър кимна.

– И така, слушайте внимателно! Сега ще ви дам ключа на нещо толкова грандиозно, необикновено и ново, че ще е необходимо да напрегнете цялата си схватливост.

Карпентър го загледа озадачен.

– Нейтън Райли пътува в началото на двайсетия век. Там той живее с любимата си мечта. Той е комарджия от висша класа. Трупа пари като се обзалага за неща, които са му от по-рано известни. Залага за Айзенхауер, че ще спечели изборите. Залага, че професионалният боксьор Марчиано ще победи Ла Старца. Финансира автомобилната компания на Хенри Форд. Говори ли ви нещо това?

– Без социолог-аналитик, нищо – отвърна Карпентър и се протегна към превключвателя.

– Не се безпокойте, аз ще ви обясня. Ето ви още няколко ключа. Лила Мечен например се крие в римската империя, където живее в качеството на фатална жена. Всеки мъж е влюбен в нея: Юлий

Цезар, Брут, целият Двадесети легион, човекът на име Бен Хур. Долавяте ли безсмислицата?

– Не.

– И при това тя пуши цигари.

– Е, та какво от това?

– Продължавам. Джордж Ханмер бяга в Англия от деветнайсетия век, където е член на парламента, приятел на Гладстон, Кънинг, Дизраели. Последният го взема със своя „ролс-ройс“. Знаете ли какво е „ролс-ройс“?

– Не.

– Марка автомобили.

– Е, и?

– Още ли не ви е ясно?

– Не.

От възбуда Скрим започна да вършее из стаята.

– Карпентър, това е откритие далеч по-грандиозно от телепортацията и пътуване във времето. То може да спаси човечеството.

– Какво може да бъде по-грандиозно от пътуване във времето?

– Слушайте тогава, Карпентър, слушайте! Айзенхауер е бил кандидат за президент не по-рано от средата на двайсетия век. Найтън Райли не е могъл да бъде едновременно приятел с Джим Бреди Брилянта и в същото време да залага за Айзенхауер... Бреди е умрял четвърт век преди Айк да стане президент. Марчиано е победил Ла Старца петнайсет години след като Хенри Форд е основал компанията си. Пътуването на Нейтън Райли във времето е пълно с анахронизми.

Карпентър мигаше на парцали.

– Лила Мечен не е могла да има за любовник Бен Хур. Бен Хур никога не е живял в Рим. Той въобще не е съществувал, защото е герой от роман и филм. Тя не е могла и да пуши. Не е имало тютюн. Ясно ли ви е? Пак анахронизъм. Дизраели не е могъл да покани Джордж Ханмер в своя „ролс-ройс”, защото по времето на Дизраели не е имало автомобили.

– И дяволът не би могъл да ви разбере! – възкликна Карпентър. – Излиза, че те лъжат!

– Не! Недейте забравя, че те не се нуждаят от сън. Не им трябва и храна. Те не лъжат! Те наистина се връщат назад във времето. Там се хранят и спят.

– Но вие сам казахте, че историите са неверни. Че са пълни с анахронизми.

– Затова, защото те се отправят в Измислено от тях време. Нейтън Райли има своя собствена представа за това как е изглеждала Америка в началото на двайсетия век. Тази картина е погрешна, защото той не е учен. Но за него тя е реална. Той може до живее там. Както и останалите.

Карпентър изпули очи.

– Тези хора са открили как може мечтата да се превръща в реалност. Те знаят как да проникнат в свят, който е реализация на мечтите им. И могат да живеят там. Господи, ето я вашата Американска Мечта, Карпентър. Това е чудо, безсмъртие, почти акт на сътворение. Това на всяка цена трябва да се овладее. Трябва да се изучи. И после да се разкаже на целия свят.

– Вие можете ли да го сторите, Скрим?

– Не, не мога. Аз съм историк. Не съм творческа натура. Пък и не ми е по силите. На вас ви трябва поет... Поетът е въплъщение на

мечтата. Би трябвало без особен труд да може да се докосне до това превъплъщение.

– Поет? Сериозно ли говорите?

– А вие знаете какво е това поет, нали? Нали от пет години ни проглушавате ушите, че войната се води за спасение на поетите?

– Престанете с тези палячовщини, Скрим! Аз...

– Пратете в отделение Т поет. Той ще разбере как се върши всичко това. То е само по силите на поет. Поетът наполовина живее в мечти. След това от него ще се научат и вашите психолози и анатоми. Те пък ще научат нас. Поетът е необходимо звено между болните и вашите специалисти.

– Струва ми се, че сте прав, Скрим.

– Тогава не губете време, Карпентър! Пациентите от отделениято все по-рядко и по-рядко се връщат в този свят. Ние трябва да открием тайната им преди да са изчезнали завинаги. Пратете в болницата поет!

Карпентър щракна превключвателя.

– Намерете ми поет!

И той остана да чака. И чакаше, и чакаше... А Америка се зае трескаво да рови своите двеста и деветдесет милиона закалени и наточени инструменти, тези оръжия за защита на Американската мечта, на красотата, на поезията и на Истинските Ценности в Живота. Седеше той и чакаше кога ще намерят между тях поет. Чакаше без да може да разбере защо се проточва толкова много това чакане, без да разбере защо Бредли Скрим се превиваше от смях при мисълта за тези последни, наистина фатални изчезвания.

Смърт под наем

Научно-фантастичен разказ

Юрий Мойсеев

По величествения крайбрежен булевард на световноизвестния град Ескапад ми направи впечатление скромна неонова реклама. Дълго преди нейното появяване сякаш някой едва чуто, после съвсем ясно и накрая едва ли не с металически звън ми натрапваше тези думи: „Смърт под наем! Смърт под наем!“ Гласът постепенно отслабваше, но в ретината на очите все така пламтяха стремително бягащи букви.

Заинтересувах се от тези съвременни пирати, които се опитваха да ограбят дори смъртта, посягайки на последното право и убежище на човека.

Черна, с ахатов тон, вратата беше строга и непристъпна. Човек с въображение навярно би намерил в нея забулена космическа дълбина, но аз отхвърлих тази представа. Обясних си я с рекламното изкуство на собственика на фирмата, чието име – Лоуренс – се четеше на табелка при входа.

Натиснах копчето и чух глух меден звук на гонг. Вратата се преобрази. Тъмно алени вълни, като изригване на подводен вулкан, побягнаха по нея – изплува маска на Мефистофел. Изпълнена в условно рязък маниер, тя изразяваше съкрушителна ирония и неочаквано трезва, тревожно дръзка любознателност. Когато прекрачих прага, маската бавно помръкна. До вътрешната врата, която бе на няколко крачки, ме съпровождаше низходяща гама –

тържествена, мрачна, неумолима и аз леко се подразних от излишеството на ефекти.

В кубическа стая с черни мраморни стени, иззад масата, точно срещу мен, бавно се изправи висок, гъвкав човек, в който се усещаше вътрешна съсредоточеност, скована от волята енергия. Той ме погледна и се оказа, че не е тъй просто да се доближа до него и да заговоря. Беше все едно, че ми се налага да преодолея лепкавото съпротивление на силово поле.

С лек жест той ми посочи креслото, сам се отпусна в своя стол, като непринудено се облегна и се усмихна – открито и весело.

– Виждам, че сте раздразнен и като че леко заинтригуван. Струва ми се, не сте клиент, – Оскърбително втренчено ме разглеждаше и с някакво обезоръжаващо задоволство повтори: – Да, клиент във Вас няма да намеря.

– А може би не всичко още е загубено, сеньор Лоуренс? – в неговия тон, с мрачна шеговитост казах аз.

– Не, не... Вие искате да направите нещо, а за нас е ценна само нечестивата съвест.

– Моля ви, та нали това е най-евтиното на света!

– Вярно, но избавянето от нея е доста скъпо.

– И тъй, вие сте всемогъщ?

– О не, просто нашата фирма търгува със своего рода евтаназия – лека смърт без угризение на съвестта.

– Значи изяждате хляба на католическата църква?

– Нищо подобно, ние просто освобождаваме човека от последните му съмнения, че е чист пред себе си и хората. Съгласете се, наистина е голям разкош. Работата се облекчава,

разбира се, от обстоятелството, че човек жадува да го убедят. Не става дума просто за забрава, ние даваме на клиента право на избор. С нашата помощ се ражда нов човек. И най-подлото говедо може да умре с просветлено съзнание. Не е ли това триумф на науката и бизнеса?

– Но аз не намирам особен смисъл в тези предсмъртни трансформации.

– Има спомени – с неочаквана сила започна моят събеседник и стана, – които парят вашата съвест ден след ден, година след година. Неизтритите оскърбления, незабравените унижения, следите от собствената жестокост, от безсърдечната твърдост са обикновен товар върху плещите на изрядния човек, незамесен в никакви престъпления.

Говореше меко, като че ли затворена пантера стъпваше по килима.

Седна отново зад масата и небрежно подхвърли в шепата си полупрозрачен кристал.

– В този кристал са записани биотокове, които натоварват с електрохимически потенциал съответни участъци от мозъка и определят изменението на краткотрайната памет. В критичния момент, когато клиентът прави окончателен избор, се слага биохимическия потенциал, стимулиращ изменение в дълготрайната памет. Снемането му е доста трудно. Не искате ли да се запознаете с продукцията на нашата фирма? Мога да ви предложи например смърт на праведник, пострадал за вярата и завършващ последните си дни в лоното на семейството. Или смърт на народен трибун, с величественотъжен поглед, изричащ непреходни истини. А ето в

този кристал е смъртта на идеалиста, който е пролял реки от кръв в името на своята вяра и затова умира с гордото съзнание за изпълнен дълг.

Лоуренс се усмихна и хладнокръвно продължи:

– И така това не ви интересува. Но аз го очаквах. Вижте сега! – В неговите гъвкави пръсти заблестяха стените на шлифован кристал. – Съкровището на нашата колекция. Смърт на честен човек, който интересно е живял, творчески е работил, не е скланял глава пред силните, не е обиждал слабите, никому не е натрапвал убежденията си и не се е считал за безусловно прав. При това той не само не е насилвал чуждата вяра, но и никога не е правил компромиси. Неговите очи са се спирали на всички океани и материци на Земята, но той не е станал сноб и не е разлюбил родината си.

– Съблазнително е!

– Съблазнително! Великолепно е! И знаете ли, избягвам да предлагам този кристал. Имам чувството, че предавам някому паметта на забележителен човек, отдавна превърнал се в прах. Освен това нашите посетители неизменно предпочитат величествени пози. На тях им се иска не просто да говорят, а да декламираат. Наистина, фирмата ми залага на човешките слабости и ние ще сгрешим, ако не се съобразяваме с тях.

– А как собствено възникват тези записи?

Лоуренс изпитващо ме погледна.

– Това няма да послужи на вашите журналистически замисли сеньор Камарада. Да, аз Ви познах. Вие често пишете на научни теми, а аз внимателно следя такъв род литература. И отдавна само

нея, трябва да си призная. Технологиата е все пак доста специфична и ще ни каже малко. Но същността е в това, че ние снемаме матрица, своеобразна маска-карта на мозъка на умирация човек и после – какво да правим! – търгуване с него.

– Вие, следователно, организирате лов на праведници?

– Своята цел не съм определил така, но вашата формулировка добре синтезира нашата, както разбирате, филантропическа дейност. Бих искал да ви покажа предела на могъществото ни, обаче...

Удари гонг и след миг се яви малък прегърбен човек със смръщено лице, подобен на стар лалугер. Той погледна страхливо Лоуренс а мен с подозрение.

– Отлично, това е точно, което ни трябва – бързо проговори Лоуренс и с подкупваща сърдечност се обърна към влезлия:

– Радостен съм да ви услужа, сеньор...

– Естурано, с ваше разрешение – разцъфна посетителят, изглежда не свикнал на такова обръщение.

– И така, сеньор Естурано, благоволете да наберете вашият индекс на тази скала. Успяхте ли да изучите инструкцията, която получихте вчера, или да ви помогнем?

– Не, не аз ще се оправя – мърмореше човекът, намествайки се в дълбокото кресло пред пулта на апарата, матовите табла, на който едва се забелязваха в стаята. Като сверяваше с някакви изчисления на лист хартия, той последователно натисна няколко клавиша. Апаратът откликна с музика, приличаща на неделна литургия и на екрана във виолетови и в червени вихри изплава индексът.

– Така си и знаех – примижа Лоуреис. Като манипулираше с бутони и ръчки, той поврачува над креслото, постави кристал в гнездото на шлема и попита клиента: „Готов ли сте?”. Без да дочака отговор, надяна шлема върху главата му, придържайки го за раменете. Колкото и смешно да изглежда това, аз го възприех като своеобразно самоубийство, доброволен отказ от своя вътрешен мир, за да изпробва душата, която е риза от чужд гръб. Неволно настръхнах, загледан в Естурано, който покорно се подчиняваше на уверените Лоуренсови ръце и долових разбирация весел поглед на експериментатора.

След дългата пауза шлемът беше свален и клиентът бавно дойде на себе си. Когато той стана и тръгна към масата, неговата походка се отличаваше с удивително елегантна небрежност и с още нещо, трудно определимо. Той като че порасна, изправи се. И дори бузите му се зачервиха, сякаш най-последно се е разделил с мъчителната мисъл за следващия ден. Наведен над Лоуренс, аз се любувах на веселата артистичност на неговото живо, внимателно лице. Той пое без да ги поглежда парите, подадени му от сеньор Естурано – сега наистина беше сеньор!

Естурано се оттегли с привидно небрежен поклон, едва съдържащ желанието си да ни благослови.

– Е, как е? – удовлетворено възкликна Лоуреис. – Вие знаете ли какво избра той? Кристалът със записа на биотоковете на кардинал Х, починал неотдавна. И забележете, набра кода без да знае кому принадлежи записа. Между впрочем не обърнахте ли внимание на това, че коленете му при вървежа сякаш отмятаха коприната на

кардиналските одежди. Понякога възникват извънредно интересни допълнителни стереотипи в поведението.

– Но как ще се отнесат неговите близки към тази промяна?

– Уверен съм, че той няма да пострада. Тези мънички, от всички оскърбявани хора, много често са напълно квалифицирани тирани в своя дом. Най-надеждният способ да утвърдиш себе си е да унизиш по-беззащитните от теб.

– Все пак ме тревожи бъдещето на вашето откритие. Могат да възникват, говоря най-деликатно – неочаквани аспекти.

– Зная! – отривисто, сухо подхвърли Лоуренс. – Вече отказах да дам своята апаратура за подготовка на войници, готови на всичко, след обработка с моите кристали. Примамлива перспектива, нали? Сега съм в критично положение – доста много гъсоци раздразних и затова се радвам на идването ви. Независимостта на вашите обществени позиции ми дава право да се надявам ма дружески съвет.

В качеството си на инженер по свръзките служех в армията на добрите ни съседи, така старателно домогващи се до нашите нефтени месторождения. Налагаше ни се да наблюдавам как конструкторите обучаваха новобранците до умопомрачение. Реших да помогна при тяхното възпитание и предложих нова система за тренировка.

Преди ученията на ухото на всеки войник закрепвах мърничка радиокапсула с радиус на действие, който отговаряше на оперативното пространство на батальона. И командирът, който ръководеше атаката от централният пулт на управлението, с детско

удоволствие се наслаждаваше на неочакваното единство и съгласуваност в действията на своите войници.

Обаче такава тренировка, както се убедих, довежда до опасната привычка да се оставяш на чуждата воля, което още на никой при каквито и да е обстоятелства не се даваше даром. В момента на атаката включвах източника на радиосмущения и знаете ли с каква стремителност това славно войнство се превръщаше в стадо овни. Незабравимо зрелище беше – с неочаквана интонация каза Лоуренс. – Когато например включих оперетна музика, маршировката се трансформираше в недвусмислен лиричен танц, а от погребалната мелодия лицата се напрягаха, крачката ставаше бавна, тежка, величава.

Музиката – това е опасна вещ. Най-твърдият, иронично настроен човек, относително леко може с помощта на музиката да бъде заставен да сподели чувствата на огромна тълпа. И с поразителна, бих казал, с унизителна лекомисленост, от свободните хора възниква слят организъм с интегрален образ на мислите и чувствата, чудовищно нивелиращ волята на хората. Сякаш душата е дадена под наем.

– Вие изключвате доста много от човешките чувства – и потребността да се сподели радостта, и скръбта. А природата и човешкото общество се нуждаят от някакви, аз не се боя от тази дума – зададени ритми.

– Възможно, възможно – разсеяно промълви Лоуренс, вслушвайки се в това, което ставаше навън. – А после – оживи се той – започна по-интересна игра. Успешно замаях главите на нашите военначалници, покорявайки техните сърца с

кибернетическата утопия за радиоуправлявани войници, в мозъците на които е присадена мъничка, съвсем както им се струва, безвредна антенка. Представяте ли си как радикално би се опростило всичко? Защо са нужни въображение, енергия, воля? Всичко е далеч по-просто. Натиска се копче от пулта. Всички войници хващат едновременно оръжието, без да се съобразяват с противниковия огън, прескачат бруствера на окопа, крачат в един ритъм, пълзят, окопават се, извършват съвършено еднакви зайчи зиг-заги по полето, дружно се хвърлят в атака с единствена, наистина набиваща се мисъл да се доберат до гръкляна на противника. Дявол да го вземе! – изруга Лоуренс, като престана да крачи по стаята и отново седна. Продължи намръщен с равен глас:

– За щастие, както и очаквах, не ми се удаде да преодолея твърдото убеждение на войниците, че операцията по присаждането на антени не е безвредна. Всичко завърши с моята оставка. Но да си призная, аз никак не се надявах, че командирите така много ще ни повярват. Те и сега не ме лишават от своето внимание. Не успях например да се добера до идеята за матриците и да разработя модела на апаратурата, а ме посети един от разплодилите се сега генерали в цивилни дрехи с нетрепваща твърдост на погледа, нескриващ неговата пълна неосведоменост в науката. Той беше любезен и многозначителен, особено когато изразяваше съжалението си за моята нелоялност. И оттогава се чувствавам, като муха между прозоречни стъкла.

Чести, безцеремонни удари на гонг прекъснаха думите му. Лоуренс мигновено подскочи към стената и тя като че ли внезапно се разтвори. Невидими от улицата, ние гледахме как от един

бронетранспортър наизскачаха войници със заредени автомати и се построиха в полукръг.

– Така, старите познати. Не очаквах такава пъргавина от тях. Все пак аз съм почти магьосник и вълшебник, и те ще ми потанцуват.

Той сграби кристалите от масата, напъха ги в чантата, която моментално изчезна някъде, наведе се за секунда над пулта и, като се огледа бързо встрани, закачливо ми се усмихна.

– Каквото и да се случи, моля ви спокойно да останете на мястото си.

Ударите на гонга се сляха в непрекъснат шум, последва тежката басова нота на акордите. Влязоха офицер и двама цивилни.

– Сеньор Лоуренс, в името на републиката вие сте арестуван!

– Нима може да се арестува чародей? – насмешливо отвърна Лоуренс, който се бе прислонил към монолитната стена и сякаш се бе разтопил в нея. Агентите измъкнаха pistolетите си и в недоумение се спряха пред стената. Биха се нахвърлили върху нея със засилване, обаче тя изглеждаше непоколебима.

– Ах, дяволска работа! – изтръгна се от офицера. – Запечатайте апаратурата! – заповяда той на агентите и се обърна към мене: – Вашите документи!

Но в този миг се раздадоха изплашените викове ма неговите спътници. Ослепителни вертикални искри пронизваха пулта, превръщайки електронната машина в купчина отпадъци. А в креслото се разположи Мефистофел – самият лукав изкусител от немската легенда, в плащ, с къси рогца изпод бързо нахлупената барета. Слагайки крак върху крак и като придържаше шпага на коленете си, той оглушително се закиска.

Прикривайки очи с ръка, един агент откри стрелба, а другият, изглежда повече вярващ в задгробния живот, изпаднал в ужас се хвърли към вратата. Мефистофел скочи от креслото, извади шпагата – и отново електрически ток разтърси стаята, довършвайки съсипаното. Дяволът изчезна, замириса на озон и... на сяра, както се полага при такива изчезвания.

Неудържимо, до сълзи се разсмях. Офицерът, едва погледнал моите документи, ги върна, енергично изруга и изчезна с оскърбен вид.

Нищо друго не ми оставаше, освен да се прибера в къщи. Бавно преминах по крайбрежния булевард, покрай безчислените паметници на победоносни и разгромени, но еднакво величествени пълководци, чиито коне застрашително се опираха на земната твърд. И с тревога и надежда си мислих за Лоуренс.

С тревога, защото се опасявах за съдбата на неговото откритие, генералите може би ще успеят да се доберат до Лоуренс и да започнат „отпечатването“ на войници с матрици от някакъв побеснял войн.

И с надежда, като предполагах, че няма да е така лесно да уловят такъв опитен чародей.

Колега – така го нарекох

Научно-фантастичен разказ

Владимир Григориев

Гърми будилникът. Отварям очи с надежда, че часовникът избързва. Уви – вторият будилник също показва седем.

Вторият будилник се появи когато окончателно се убедих, че един не ми върши работа. В някои моменти ми се струваше, че и три ще бъдат недостатъчни.

Обикновено се събуждам свеж, но няколко минути борба със съня и отново уяхвам, а единствената ми мечта е да легна пак в леглото. Какво да се прави, науката ми оставя за почивка все по-малко и по-малко време.

И работата съвсем не е в честолюбието, нито в това, че нощем ми се присънва славата на великите. Дори и портиерите от моите сънища бръщолевят формули, докато метат тротоарите. Но все пак, виновни са великите. Ако не искаш да изостанеш от тези, които дават тон в науката, трябва и ти да работиш колкото тях. А те – ох! – спят много малко!

Спомням си, именно третият будилник ме накара да се замисля сериозно над всичко това.

Ето, ти си зрял човек – говорех си сам, – автор на голям брой открития, изобретател. Наистина ли не можеш да направиш нищо с това унизително, недостойно, а понякога и просто аморално състояние, каквото е спането? В съня може да те прегазят автомобил, да те пречука банда от развилнели се хулигани.

Изхвърлят те от десетия етаж, плюят ти в лицето. А ти? Събудиш се, измиеш се и все едно, че нищо не е било. Просто няма на кого да се оплачеш!

Тези мисли ми идваха все по-често и по-често. В действителност се заех за работа едва след като няколко пъти се събуждах облечен. Това вече беше много. И се реших...

Разбира се, да се отърве човек сам от съня си, не е по силите му.

Електросън, гравитациосън, радиосън, плоскостосън – всички , тези направления рано или късно ще доведат до някакъв успех. Многобройните сътрудници от големите съвременни лаборатории, хвърлени за развиване на въпросните направления, са уверени, че след някакви си две-три десетилетия трудът им ще се увенчае с успех.

За вечността този срок е само миг, но за мен той означава най-добрия отрязък от творческия ми живот. И ако науката засега не ми предлага генерално разрешение на въпроса, то над частично разрешение аз мога да помисля и сам.

Еквивалент! Биологичен еквивалент – ето какво ми беше необходимо. Нека някой да спи вместо мен, нека резултатите от процесите в обхванатия от сън мозък да следват своя ход, да се поемат от специален приемник, както се сменя матрица от грамофонна плоча и да се предават през своеобразен трансформатор в очистен вид на моя бодърстващ и размишляващ мозък.

Разбира се, да се намери човек, който би се съгласил да спи и за себе си, и за мен, не беше лека работа. Кръгът от мои познати се ограничава с хора на науката, разсеяни мили хора, цялата мекост

на които се превръща в гранит когато обстоятелствата ги принудят да спят в повече някой и друг час. Моят човек трябваше да бъде от някакъв, така да се каже, по-друг сорт. С една дума такъв, че да му е все едно дали ще спи или ще се занимава с нещо друго.

Намерих го на улицата. По-точно – в аперитива. Седеше зад масичката сам, в дясната си ръка държеше чаша с течност, вероятно алкохол.

– Науката си строши зъбите с мен – рече той, когато седнах до него. – Лекува ме, лекува ме, а все си е тая.

Той помълча, поклати глава, усмихна се, показвайки златен зъб и добави:

– От алкохолизъм ме лекувах!

– Приятелю – започнах аз, колкото може по-меко, – ако науката не е могла да ви помогне, може би вие ще помогнете на науката?

– Тя не ми помогна, и аз няма да ѝ помогна – обяви със заплетен език съседът ми.

– А може би, приятелю, си струва да опитате още веднъж?

– Не, драги, не можеш ме залъга с тези хапчета! Ядеш ги, ядеш ги, а после пак свиваш в кривия път.

Дълго още обяснявах как стоят нещата на този млад, но вече излезнал поради алкохолизъм в пенсия, човек. И накрая (какво ли не прави логическият подход!), утрото го завари да спи у дома.

Когато се събуди, той най-напред поиска зелен сок, след това огледа стаята, после запуши, без да се учудва, че се събужда на чуждо място. Беше ясно, че е свикнал да спи къде ли не, само не и в къщи.

– Главата боли, нали? – попитах аз.

– Боли. Бих заспал веднага, но няма да мога. От опит го зная.

– Това лесно може да се уреди – възразих аз и му посочих апарата, който стоеше безучастно в ъгъла на стаята.

Разбира се, бъдещият ми помощник беше успял да забрави целия вчерашен разговор, затова изложих повторно всички доводи. Пуснах в ход и графиките за ускорения ръст на научната мисъл, и действащите модели на моите последни изобретения: летящи, пълзящи, гмуркащи се, тичащи, сметачно-изчислителни, а така също и недействащия още модел на бъдещето изобретение – едновременно летящо, пълзящо, гмуркащо се, подскачащо и сметачно-изчислително. Разказах му също каква ще бъде ползата от внедряването на всичко това и обещах, че един екземпляр от машината ще му бъде предоставен като на съавтор.

Графиките, формулите и схемите почти не подействаха на човека от аперитива. Но когато в стаята се втурнаха моите машинки и започнаха да танцуват, летят, премятат, писукат, да лазят по колената ни, той се предаде.

– И всичко това е ваша работа? – изумено попита той, докато снемаше внимателно от врата си изкуственото дяволче, което бе успяло да срене и напръска с одеколон главата му.

– Колега – да, аз се обърнах към него точно тъй; ясно бе, че битката е спечелена, – а знаете ли какво ще бъде, ако се заемем за работа двамата? Кривата ще подскочи интензив...

– Съгласен съм! – прекъсна ме той и поиска да включи апарата веднага. Все пак му се спеше.

Трябва ли да разказвам как потръгнаха работите ми? Всеки се връща в къщи уморен, разтваря вестника в очакване на вечерята, а

аз работя. Всеки отскача на кино, до стадиона, до кафенето, за да превключи мозъка си на друга вълна, а на мен това не ми трябва – моят мозък е свеж като у младенец – и пак на работа! В полунощ всички се въртят в леглата, броят до хиляда, за да могат час по-скоро да се разтоварят, а аз прехвърлям на ум милиони, въртя аритмометъра, подмятам логаритмичната линийка, наслаждавам се на всички тези действия.

Беше време, беше време – говорех си тържествено аз, – когато ти проклинаше своята неутолима жажда за творчество. Главата ти бучеше, сърцето ти изписваше на енцефалограмите какви ли не криви, косите ти окапваха като от стара четка за обувки. И в такива минути ти се уповаваше само на лекарите, кой друг би могъл да ти помогне? А те си знаеха своето: въздух, плодове, леко вино и малко, колкото може по-малко работа. Как ли лък не! По-малко работа! Ха-ха-ха! И аз се заливах от гръмък жизнерадостен смях, без да се боя, че ще разбудя помощника. Той спеше като пън.

КПД на апарата не надвишаваше 51 процента, затова човекът трябваше да спи вместо мен не по осем, а по шестнайсет часа. Към това се прибавяха още осем часа необходими за самия него. Тоест – цяло денонощие.

Понякога го будех и това ставаше в дни, когато към работата се прибавяше някой нов изключителен успех. Той изслушваше обясненията ми, бих казал с известен интерес, като се мъчеше да вникне в детайлите. Беше ясно, че прогресивно се проникваше от съзнанието, че е съучастник във важно и полезно дело.

Ако при първото пробуждане той само махна с ръка и промърмори: „Добре, добре карай там по-нататък!“, след месец

изпитваше удоволствие да се рови в чертежите, да завинтва гайки на полусглобените модели и, поглеждайки през рамо, да наднича в тетрадката ми, която изпълвах енергично с формули и уравнения. Погледът му ставаше все по-бистър и разумен, а понякога и съсредоточено-замислен, с онзи оттенък от мъдрост, който е свойствен за хора с аналитичен ум в момент на формулиране на внезапни и широки обобщения.

„Ето какво значи непрекъснатият сън!“ – ликувах мислено аз, а на глас говорех:

– Колега, сигурен съм, че в бъдеще ще мога да ви подготвя до равнище на техникум. Какъв ти техникум! Ще преминем някоя и друга програма от самия вуз!

Последното произнасях, разбира се, от чист ентузиазъм, но в първото бях твърдо убеден. Логическият подход и природната ми наблюдателност никога не са ми изневерявали. Минаха два месеца в опиянение, сякаш се намирах в състояние на безтегловност. В института всички вдигаха рамене когато устройвах ежеседмичен доклад за свършената работа.

– Кога успява да свърши всичко това? – чуваше се из залата за конференции.

– За една седмица той е в състояние да изфабрикува изчисления и чертежи за цяла дисертация – говореха в пушалнята. – По права линия върви към званието академик.

– Не може да ви познае човек – каза директорът като се усмихваше хитро. – Забелязват ви и на кино, и по обществена линия, и на елхата с децата, и по-често от другите ходите с

колектива на ски. А производствените успехи! Няма какво да се говори! Нещо не е в ред.

– Точно там е работата – в ходенето на ски. Чистият въздух. Той върши чудеса. Слушайте лекарите, драги директоре! – отвърнах аз, усмихвайки се също хитричко.

Смятах, че е рано да оповестя моя метод. Нека да минат още няколко месеца, да се изясни всичко и тогава – може. Разбира се, имаше и минути на колебания: дали все пак не е по-добре да разкажа? И така, всичко е ясно.

Но изведнъж се оказа, че съвсем не е ясно всичко.

Защото в един прекрасен ден към моите уравнения не се прибави нито ред. И нито една нова гайка към моделите. През този ден просто не ми се работеше. Същото се повтори и през втория, и през третия ден. Бях изненадан. Стана нужда да проверя апарата. Но не, той си работеше както и преди безукорно. Да не би да съм болен? Не. Термометърът показваше 36,6 градуса.

Напразно седях зад работната маса – очите ми се премрежваха, редовете ми изглеждаха чужди. Освен това с ужас разбрах, че май не ги разбирам тези уравнения – същите, които бях съставил преди известно време сам.

Подчинявайки се на някаква неведома сила, аз станах от масата и излязох на улицата. Минувачите се движеха като в ускорен филм, витрините на магазините и рекламните плуваха около мен. Изведнъж се намерих в някакво помещение, седнал зад маса. Келнерът ми наливаше чаша след чаша, а аз пиех. Гледай ти каква стана тя! Неясно как, краката ми се понесоха към дома. Но това, което видях, когато влезнах в кабинета си, накара целият алкохол да изскочи от

мен. Помощникът седеше до бюрото и пишеше ли пишеше в тетрадката.

– Какво пишете там? – интонацията в гласа ми не беше много любезна.

– Колега – чух аз, – в ръкописа има грешка. Отначало всичко е вярно, но през последните дни сметките ви не са както трябва.

– Моля, моля! – възкликнах аз.

– Всичко е оправено, колега – почти насмешливо продължи помощникът, без да ми даде време да се опомня. – Погледнете сам!

Само след миг нормалната ми съобразителност се върна и аз разбрах: помощникът е прав. Наистина, грешките бяха оправени.

Седях в креслото, в другото седеше той и сякаш от мъглата до мен достигаха думи, неговите думи...

– Вие не се измамахте, когато ме нарекохте колега. Както виждате, сега аз се оправям не по-зле от вас с тези схеми, чертежи, сметки и машини. Очевидно, измисленият от вас апарат ми е придал качества и знания от вашия мозък. Обработвайки нашите процеси на отмора, той е придал и на вас някои от моите – уви, не най-добри – свойства. Искаме го или не – станало е! Но работата си е работа и тя не бива да страда. Изходът е един: сега трябва да спите вие, а аз ще се занимавам със сметките до тогава, докато преминете отново в първоначалното си състояние.

Боже мой, та той говореше с моите собствени изрази и формулировки! С моята интонация! Аз мога да споря с всеки, но не и със собствената си логика!...

– Да, да, работата не бива да страда – отвърнах безучастно и апаратът беше включен отново...

Сега ние се сменяхме един друг като на войнишки пост. Работата действителна кипеше. Което не можех да се сетя аз, сещаше се той, сбъркаше ли нещо той, улавях грешката аз. Разбира се, можех без много много да мисля, да изключа апарата, но кой би могъл да каже след колко време подсъзнанието ми ще се освободи напълно от печално придобитите качества? Не, не ми трябваха нови изненади, затова по време на една от смените аз преработих схемата на апарата по такъв начин, че сумата от нашите процеси ни доведе до първоначалното стабилно състояние. Ремонтът се оказа сложна и трудна работа и зае почти целия период от моето бодърствуване. Но затова пък заспах удовлетворен и успокоен.

Уви, моят помощник се оказа момче на място, което не можеш да минеш лесно. Той, на свой ред, употреби цялата си смяна, за да възстанови апарата.

И започна борба между гиганти! Той си знае неговото, а аз – моето. И всичко това потайно, мълчешком, все едно – ни лук ял, ни лук мирисал. Престанахме да се поздравяваме. Да обменяме опит – също. А краят му се не виждаше. Какво да се прави – битка между равни!

Основната работа, естествено, зарязахме. Каква ти работа! Беше ни обхванала комарджийската страст: кой-кого?

Пръв се предадох аз. Дали се предадох или ме осени здравият разум, не зная. Събрах винтчетата и пружините от полуразрушения апарат-посредник и събудих колегата. Той се надигна недоволен, бих казал – сърдит.

– Не съм си доспал още моя дял – каза студено той, като се обърна на другата страна. – Правете каквото знаете, а и аз ще правя същото!

Мълчаливо събрах мислите си, а след това заговорих толкова убедително, че нито една дума да не отиде напразно.

– Такава ситуация не може да задоволи нито вас, нито мен. Като човек на науката, вие сте длъжен да разберете.

– Да, да, като човек на науката! – не издържа той. – И не искам да бъда никакъв друг. Не ме убеждавайте!...

– Не ви убеждавам! – тук и аз се поозлобих. – Не ви убеждавам, а се гордея! Гордея се с това, което направих от вас. Та нали тъкмо вие показахте, че дори и един глупак може да стане друг човек, стига да пожелае.

– Значи вие смятате, че по принцип е възможно да се откъснеш от собственото си аз и да заживееш живота на учен?

– Без съмнение. Та нали и сега ние с вас обсъждаме определен проблем, макар и най-общо.

От тогава мина доста време. Вече имам възможност да преценя и претегля всичко, преди да изляза с открит доклад за моя експеримент, който мнозина биха нарекли фантастичен. Първият ми помощник е все още бодър и енергичен, хората на науката се запознават с удоволствие с разработките му. Понякога и журналисти му вземат интервю. Нито той, нито аз се боим от бъдещето. Апаратът-посредник, преработен от нас основно, му придаде заряд от умствена енергия, която би му стигнала за два живота. Междувременно и аз се поочистих от страничните паразитни ефекти.

Грешките от миналото бяха отчетени, всички следващи помощници минаха през апарата без колебания, без психологически драми. Те си отиваха от мен, препълнени с творчески идеи, със смели замисли. Едни се вляха в техниката, други се заеха със строго теоретични дисциплини. Даже един цигулар се вмъкна кой знае как в компанията ни. Докторите на науките са ерудирани хора – те знаят много и когато се срещнем на улицата, кланяме се и дълго стоим да си разказваме за последните постижения на науката. А понякога просто се събираме ей тъй – все свои. Тогава могат да се чуват какви ли не работи. Те всички обичат да послушат историята за моя пръв експеримент. Когато ме помолят да им я разкажа, аз вадя стария будилник и казвам:

– Ето, с него започна цялата история. Хич не умееше да ме буди, нещастникът...

Летящият орел

Научно-фантастичен разказ

Павел Амнуел

„Херкулес“ не се завърна на Земята.

Рейсът не беше труден – Яворски летеше към системата на оранжевото джудже Рос-154, за да замени остарелите апаратури на една наблюдателна станция. Изпълни задачата и стартира към Земята, но някъде по пътя, когато звездолетът влезе в свръхсветлинен режим, генераторите на Кедрин отказват да действуват.

Това беше чиста случайност – шанс един на милион, и Базиола, който познаваше Яворски от години, не можеше да се примири с нелепата му гибел. Кибернетикът Базиола един от първите отлетя на Лонгина – планетата, чието съществуване Яворски беше предсказал много преди последния си рейс.

Базиола програмираше Предаването. А вчера с последния рейс пристигна на Базата Надеин.

Базиола крачеше бързо из стаята, от прозорец до прозорец – от светлосиния смекчен от филтрите блясък на Алтаир към зеленото блюдо на Лонгина. Не беше ли твърде самоуверен този драматург, този Андрей Надеин, знаменитият автор на „Диоген“ и „Столетието на кръстовете“. Той, виждате ли, написал нова пиеса. Пиеса за Яворски, за Ким, и иска Базиола да прегледа записа. Нали Базиола е познавал отблизо капитана на „Херкулес“. Да обсъждат пиеса,

сега, една седмица преди Предаването! Но драматургът беше настойчив, умееше да убеждава.

Базиола гледа пиесата. Раздразнен е, гняв го е на драматурга, който беше избрал за обсъждането точно това напрегнато време, гневи се и на себе си, защото Яворски в пиесата му хареса. Това не е Ким, това е друг човек, символ, герой. Но той има своя логика, неговата гибел неочаквано придоби смисъл. Надеин не вярваше в случайности и с цялата сила на писателското си майсторство убеждаваше, че капитанът на „Херкулес“ е непризнат гений, хората не са го разбирали, защото идеите му са им изглеждали не прекалено смели, но просто ненужни на съвременната наука. И самият Яворски на Надеин се отнася към идеите си съвсем нехайно. Харесва му само процесът на движение на мисълта, а не резултата.

Ким не беше такъв и последната картина от пиесата Базиола гледаше с нарастващо раздразнение. Той видя космонавт, извършил подвиг заради своята мечта, но Яворски, живият Яворски, когото Базиола познаваше, не беше като този космонавт.

* * *

„Херкулес“ се приземява в една долина недалеч от станцията. На планетата цареше вечна зима и драматургът преднамерено бе съгъстил багрите: в района на приземяването непрекъснато бушуват урагани. Между гъстите облаци Яворски рядко вижда слънцето – мътна пурпурночервена звезда цялата на петна.

Сменяването на апаратурата не е много сложно. Работата е към края си, когато от Земята пристига ежемесечния бюлетин за извънземните станции. Приемниците на „Херкулес“ записват

лазерното предаване и Яворски го гледа след уморителния ден. Експедицията към системата на Алтаир със звездолет „Ахил“, се казваше в предаването, е достигнала целта си. Открита е голяма планета, на която корабът е кацнал. Планетата е наречена Лонгина, на името на астронома от експедицията. Съставът на атмосферата е азот с малък примес на инертни газове. На Лонгина няма живот – само скали, планини и пропасти...

Предаването от системата на Алтаир било прекъснато на средата на фразата и не се повторило. Нещо е станало край Алтаир, решават на Земята. Подготвя се втора експедиция, която ще стартира след тринадесет месеца със звездолет „Корсар“.

Яворски крачи из каютата, гледа през замъгления от виелицата илюминатор и още веднъж и още веднъж слуша съобщението от „Ахил“. Той знае какво се е случило в системата на Алтаир. Още в началото на предаването, когато чува какъв е съставът на атмосферата на Лонгина, Яворски разбира, че „Ахил“ ще загине. Това е неговата планета. Лонгина. Планета-лазер. Неговата идея.

Последната сцена се бе удала на Надеин. Човекът е направил откритие. Не му вярват, пък и самият той гледа на идеята си като на игра на ума, и толкоз. Но неочаквано идеята му придобива плът, става реалност. Трябва да се връща, да стигне на Земята, преди втората експедиция да се отправи към Алтаир. Да я предупреди. Да отлети с нея. Трябва незабавно да стартира. Ако форсира работата на генераторите, ще успее, ще бъде на Земята преди да отлети „Корсар“.

Яворски довършва монтирането на станцията и стартира към Слънчевата система. Навлиза в свръхсветлинен режим, но

скоростта нараства бавно, звездолетът ще пристигне на Земята, когато „Корсар“ вече е на път; няма да може да го настигне, други хора ще изследват планетата, предсказана от него. Други, не той. Трябва да успее. Генераторите работят с пределна мощност...

Край. Синьозеленото небе на Земята и гласът на Надеин или пък на актьора, който играе Яворски: той не загина случайно, той загина, защото не успя да догони мечтата си...

* * *

Какво е станало в действителност?

Базиола дълго мисли върху това. Нали беше в комисията, разследваща причините за гибелта на „Херкулес“. Надеин страшно греши в преценките, но в едно е прав: официалният подход към трагедията на Яворски не позволи да се изясни истината.

Драматургът твърди: Ким е бил не само мечтател, но и човек на действието. Надеин е добър писател, той не е измислил характера, той го е възстановил въз основа на публикуваните документи за живота на Яворски. Надеин доказва: Яворски не е могъл да бъде друг. Не е така. Яворски беше друг. Безсмислен героизъм – не, това не е за Яворски.

Ами ако се подходи от другия край? Базиола познаваше Ким. Можеше да си спомни последователно постъпките, желанията, живота му. И после – от модела на характера да изведе модела на ситуацията.

Кибернетикът затвори очи, замисли се.

2

– Пиесата не е документ – сухо каза Надеин.

– В пиесата всичко е много убедително – отговори кибернетикът. – Дори аз повярвах, че вашият Яворски е могъл да загине, когато е форсирал работата на генераторите, в стремежа си да успее да стигне преди старта на „Корсар“. Забележете, казвам – ВАШИЯТ Яворски. А аз искам да разбера какво е станало с Ким в действителност. В живота вашият край е добър за спектакъл, но в действителност такова нещо не може да се е случило. Колкото и да е бързал Ким, той едва ли се е надявал, че ще пристигне за отлитането на „Корсар“. Той не е знаел, че експедицията е отложена, че на Земята са се сетили за неговите трудове. И още нещо. В пиесата ви Яворски е мечтател. Смисълът на живота му е да генерира идеи. За романтик от такъв тип вашият край е вероятен: да предприеме всякакъв риск, за да види осъществена една от идеите си. Но Ким не беше такъв.

Базиола млъкна. Да, именно Яворски беше предсказал откриването на Лонгина. Пръв за това се сети Базиола. Кибернетикът се яви на едно заседание на комитета, който подготвяше спасителната експедиция към Алтаир, и помоли да се запознаят с научните статии на Яворски, писани още през студентските години.

Една от тези статии беше посветена на възможността да съществува планета-лазер. Статията обясняваше случая с „Ахил“ до най-малките подробности, въпреки че се беше появила в печата много преди старта на звездолета.

„Ахил“ е загинал – сега в това никой не се съмняваше. Отложиха втората експедиция към Алтаир. Тя стартира едва след две години –

не малък отряд от осем души, а цяла ескадрила: двеста души екипаж, десет научни станции.

По онова време Яворски вече не беше между живите. Издигнаха му паметник, издадоха статиите му в отделна книга, идеите му станаха предмет на научни дискусии. Идеята за звезди-машини. Идеята на Лонгина. Идеята за първото галактическо Предаване на човечеството – Предаването, което щеше да се състои след една седмица.

Базиола се усмихна, погледна драматурга: сега, когато почитат Яворски като герой-първооткривател, трудно е да убедиш Надеин, че истинският Ким не беше романтик.

– Трябва да вървя – каза Базиола. – След десет минути ще гледаме съставената програма. През нощта си спомних някои неща и ги записах. Ето ви капсулата, вижте я. Започвам с една дискусия в института, когато за пръв път видях Ким. Всички маси в залата бяха заети и аз се спрях на прага...

3

Базиола влезе в залата и се спря на прага. Всички маси бяха заети и студентите от навигационния седяха на пода в позата на индуските факири.

– Дискусия „Ефектът на Кедрин – ускорение на светлината и възможностите за междугалактически полети“ – съобщи ръководещият дискусията.

Пръв излезе да се изкаже, както и трябваше да се очаква, един от теоретиците. Базиола го позна – беше Карлидзе от последния курс, дипломната му работа бе посветена на частните въпроси на ефекта на Кедрин. Бавно и убедително той заговори за това, че от

увеличаването на скоростта на светлината може до се очакват още много чудеса. Става дума за изменение на световните константи, а следователно и на всички закони във Вселената. Именно това искат теоретиците, обаче те нямат намерение да изпаднат в мистика, като някои контактисти, и да твърдят, че черното е бяло.

– А защо не? – тихо каза един глас от ъгъла. Карлидзе се сепна и погледна към обадилия се. – А защо не! – повтори гласът и Базиола видя неговия притежател. Иззад една от масите стана светлорус младеж с трикотажна пилотска куртка. – Ако е нужно да се докаже, че черното и бялото са равносилни, теоретиците ще направят това.

– Е-е, Ким – усмихна се Карлидзе, – нещо те е прихванало.

Ким излезе пред екрана, взе светлинната показалка и помоли да намалят светлината. Светловиолетовият правоъгълник на екрана изплува от полумрака, залата притихна. След десет минути беше доказано: в заключение Ким съедини черното и бялото с трите бели чертички на тъждеството.

Блесна светлината и там, откъдето току-що се чуваше гласът на Ким, Базиола видя тежката фигура на академик Басин, деканът на теоретичния факултет. А момъкът се провираше към мястото си, тупаха го по гърба, викаха нещо, смееха се, той въртеше глава, отговаряше тихо, меко се усмихваше.

– Почакайте – каза академикът и веднага стана тихо. – Защо аз не ви познавам, млади човече?

Младият човек се спря наред пътя си и започна да се изчервява. Беше близо до Базиола и той си помисли, че сега Ким навярно с удоволствие би се пъхнал под масата.

– Това е Яворски от навигационния – поясни Карлидзе. – Втори курс, нали Камило?

– Камила – добродушно повтори академикът. – Преобразуване с бинарни множители – добре го измислихте. Свежа идея. Моля ви да се отбиете утре при мен...

* * *

След няколко дни Базиола видя Яворски в машинната зала. Светлорусият момък стоеше на вратата, друг не можеше да мине, и слушаше как Базиола задава на машината лабораторната програма.

– Влезте – покани го Базиола.

Яворски мълчаливо кимна към светлинното табло „Не влизай. Има занятия“.

– Обичам да нарушавам инструкциите – каза Базиола и угаси надписа. Ким неохотно се приближи към пулта.

– Бяхте ли при Басин? – попита го Базиола.

– Бях – кратко отговори Яворски.

– Хареса ми вашият софизъм – заяви Базиола, – много трудно намерих грешката. Какво ви каза Басин, ако не е тайна?

Яворски се намръщи:

– Предложи ми да се прехвърля в теоретичния. В неговата група.

– Чудесно! – подсвирна Базиола.

– Аз отказах.

Базиола учудено вдигна вежди. Отказал! Лично Басин иска да работи с него, а той виждате ли го, отказал.

– Защо?

– Имам идеално здраве – каза Яворски, като смяташе, че всичко е обяснил. – Не искам да ви преча – продължи той, без да остави Базиола да му зададе нов въпрос. – Искам да ви помоля нещо. Вие сте в пети курс, нали? Днес след шест свободен ли сте? Утре отивам в тренировъчния на Венера, а не ми се иска да отлагам затова...

– В шест пред паметника ма кралицата – предложи Базиола.

Яворски кимна и се отдръпна заднишком към коридора. Каза, като погледна табелката над вратата:

– Не гасете надписа. Ще си изпатите.

* * *

– Добре, Ким – каза Базиола, – значи искаш аз да направя изчисленията?

– Да – Яворски се смути – поне една част.

– Не вярвам да направя дори част – призна си Базиола. – Кедрин на Марс е имал на разположение „Демокрит“ и седемнадесет години, за да докаже принципа си за ускорение на светлината.

– Аз нищо не искам да доказвам, само да проверя. Според мен това е логично. В недрата на много плътните звезди – наричат ги неутронни – силите на ядреното притегляне могат от елементарните частици да образуват вериги, неутронни молекули. Какво й липсва на тази мисъл: неутронната молекула е способна да запазва записаната в нея информация поне не по-лошо от ДНК. А според мен дори по-добре – нали в неутронната молекула има повече частици при по-малък обем! Виждаш ли, Джу, неутронната звезда може да бъде запрограмирана като идеална изчислителна машина с невероятна памет и скорост на изчисляването. Звездите –

самите звезди – ще започнат да работят за хората. Разбираш ли, Джу? Но... трябва да се провери...

Яворски помълча и неочаквано каза с умолителен тон:

– Нали ще направиш изчисленията? Първоначалната програма съставих, а утре трябва да летя...

– Добре – каза Базиола. Идеята беше безнадеждна, но упорството на Камилата му допадаше.

* * *

Един месец след разговора пред паметника на Кралицата на светлинното табло се появи надпис: „Втори курс. Завършен е тренировъчният полет на ескадрилата планетолети „Гема“. Оценка – отличен.“

Базиола не можеше да се похвали с такава оценка. Неговият научен ръководител направи забележка, че не е предал в срок лабораториите изчисления и напразно изразходва времето на машината. Ръководителят имаше право: от идеята на Камилата не излизаше нищо свястно, но Базиола просто не можеше да остави изчисленията недовършени. Дори не можеше да каже, че идеята за звездите-машини го е увлякла, искаше му се да се добере не до идеята, а до същността на Камилата.

Вечерта Яворски дойде при Базиола, разказа му за полета, за шегите, които си правил ръководителят им край Венера, как Яворски трябвало две седмици да се лута из космоса с неизправен кораб. За повредата отговорили техниците от придружаващите ги кораби и повредата си я бивало. Ким я открил едва на тринадесетото денонощие, а после две седмици я отстранявал.

Камилата не спомена за молбата си, Базиола също говореше за странични неща. Ядоха грозде, бърбориха, Базиола си припомняше истории от студентския живот.

– Добре ли познаваш Басин? – питаше той. – Страшно умен човек. Никой не знае колко института е завършил. Според едни – седем, според други – единадесет.

– Там е работата – въздъхна Камилата. – Той е гений, има стоманена воля и е истински теоретик. Нищо не прави половинчато. А на мен само здравето ми е идеално. Всичко друго е посредствено. И тебе те накарах напразно да губиш времето на машината. Ако беше излязло нещо, ти нямаше да мълчиш, нали?

– Д-да – неохотно каза Базиола.

– Ето виждаш ли... А ти питаше защо не съм теоретик – завърши Яворски.

Базиола си замълча. Порази го този неочакван преход от стопроцентова увереност към пълно самоунищожение. Дори изгуби желание да доказва, че има рационално зърно, но че е надълбоко, не е лесно да се добереш до него, нали става въпрос за звездимашини, а изчисленията, дори при евристическите програми не могат много да помогнат. Трябва да се мисли, да се мисли и да се мисли. Базиола мълчеше. Той виждаше, че Яворски вече няма да мисли за това.

4

– По-нататък? – каза Надеин.

– По-нататък... Ето вие, Андрей, казвате, че смисълът в живота на Яворски е бил да генерира идеи. Съгласен съм, но всичко е много по-сложно. Той лесно измисляше нови задачи, ако старите не

можеха да бъдат решени. А те почти никога не излизаха, защото Камилата панически се страхуваше от неуспехите и не вярваше в способностите си. При несполука дори не се опитваше да намери грешката, просто измисляше нова задача и го правеше удивително леко.

Камилата измисляше задача след задача и ги решаваше сам, понякога се обръщаше за помощ към студентите от горните курсове. но не и към по-опитни хора. Изводите му бяха красиви, идеите интересни, макар и малко фантастични, но той не знаеше какво да прави с тях. Понякога по страниците на студентския бюлетин се появяваха негови материали. Идея след идея – без изводи и следствия. Ким внуши на всички ни, че идеите му са несериозни, свикнахме да се отнасяме към тях като към занимателни почивка от занятията, практиките и тренировките. дори когато отложиха отлитането на „Корсар“, когато Яворски неочаквано стана класик, дори тогава аз не бях съвсем уверен, че идеите му могат да оживеят...

– Интересно... – проточи Надеин. – Но вие, Джузепе, само потвърждавате моята версия. Несъгласуваност между мисъл и дело. То е неизбежно при хора от подобен тип. Обаче аз съм убеден, че мечтателят винаги е човек на действието. Потенциално. За съжаление има предел на отдалечеността на мечтата. Предел на фантазията и щом мечтателят го прекрачи, се лишава от възможността да действа. Нали е ограничен от рамките на общественото поведение. Нашето общество е точно програмирано. Всеки от нас притежава множество степени свобода, дадени ни от комунизма, но всяка степен от нашата лична свобода е ограничена.

Спомнете си Грин. Неговите мечтатели също са хора на действието, но те в същност са хора на неограничена свобода на постъпките. Идеалът в този смисъл е Батъл от разказа „Дошъл и си отишъл”. Дошъл и си отишъл, Джузепе. Казано е много точно. В една измислена страна това е възможно. Но в действителност, особено в наше време, не. Вие запазвате онова, което поражда мечтата, тоест идеята. Всичко останало е в сянка, защото имате дълг към хората и затова жаждата за дейност у мечтатели от типа на Яворски не може да се разреши така просто, както у Грин – дошъл и си отишъл.

– Яворски не е Батъл – мрачно каза Базиола. – Ако познавахте Камилата...

– А вие сигурен ли сте, че сте го познавали? – разпалено му възрази Надеин. – Познавали сте Яворски от института, а после? Как се е променял характерът му? В системата на Рос-154 Яворски е научил за Лонгина... Това, забележете, е първата възможност да повярва в себе си, в своята мечта. Първата, а може би и последната. Уверен ли сте, че Яворски нямаше да бърза, че нямаше да поиска и той да участва в експедицията с „Корсар“?

– Вече ви казах... – започна Базиола.

– Че едва ли би успял да пристигне преди отлитането – прекъсна го драматургът. – Това не е съществено. Аз пиша пиеса и в случая е важен характера, неговата еволюция.

– А за мен е важен Камилата – възрази Базиола. – Приех гибелта му като нелепа случайност. Сега не съм уверен, че е така. Вие сте причината затова, Андрей. Но нека да говорим сериозно. Уверен съм, че Камилата не би тръгнал на сигурна гибел, форсирайки работата на генераторите. В института неговата предпазливост

беше станала пословична. Заради нея именно се скарахме веднъж – за пръв и последен път. Това беше когато защитих дипломната си работа и поисках да ме пратят на далечна станция...

Продължава в следващия брой

Летящият орел

Научно-фантастичен разказ

Павел Амнуел

Продължение от миналия брой

5

След защитата Базиола поиска да го пратят някъде по-далеч от Земята, просто, защото не беше летял много в далечния космос и сега искаше за известно време да бъде на предната линия – в звездна експедиция. Но го оставиха на Луната в отдела на траекторните изчисления. Работата му във връзка със звездните експедиции беше да изчислява за тях оптимални маршрути. Земята беше съвсем близо и Базиола мърмореше недоволено. През онези дни той за пръв път видя, че усмивката на Яворски може да бъде не само виновна, но и снизходителна.

– Не разбирам какво искаш – заяви Камилата. – Ти си кибернетик, а изкуствените мозъци навсякъде са еднакви – и в звездолета, и в Базата. Различна е само степента на отговорност. Тук ти отговаряш за себе си и за своята работа и това е достатъчно. При други обстоятелства ще трябва да отговаряш и за хората. Нараства рискът, нараства отговорността. При далечните звезди ти отиваш като представител на човечеството. Готов ли си за това? Можеш ли да отговаряш за всички?

– А нима ти не искаш да идеш в звездна експедиция? – учудено попита Базиола. Не го засегнаха много разсъжденията за

отговорността, но фактът, че пилотът Яворски иска да се закопае на каботажните трасета, му се стори нелеп.

– Не – отговори Яворски и се усмихна.

– Ти просто се страхуваш – безжалостно отсече Базиола.

Яворски сви рамене, замълча.

– Да – беше продължил кибернетикът, – и страхливостта си прикриваш с думи за отговорността. А и влечението ти към теорията? Ти и теоретик не се решаваш да станеш, защото тогава идеите ти ще придобият плът, а ти не искаш това. Страхуваш се, че те ще сторят на хората твърде нищожни, недостойни за внимание. Страхуваш се дори от себе си. Страхуваш се, че ще настане момент и на теб, както на всеки от нас, ще се наложи да нарушиш инструкцията, да направиш нещо свое, а ти няма да бъдеш готов. Ти никога няма да бъдеш готов, защото си Камила и ти пречи гърбицата, която сам си сложил на гърба си, и плюеш на всичко, което превишава личната ти отговорност.

– Аз съм един съвсем посредствен пилот и съвсем слаб теоретик – каза тихо Ким и в гласа му нямаше озлобление.

Той замълча, а Базиола вече съжеляваше за избухването си. Не биваше да започва този разговор и да се горещи. Разбираше раздвоението у Яворски. Той наистина няма успех като теоретик, а не уважава много и професията си на пилот. Затова при всеки рейс ще се стреми към дома си, за да седне пред мнемograфа и да мисли за поредната си идея. И при всеки рейс ще проявява предпазливост, защото ще мисли само за завръщането.

Базиола и Яворски седяха един срещу друг настръхнали и никога не се бяха чувствували тъй чужди.

* * *

На следващия ден, преди да отлети за Луната, Базиола се отби при Яворски. Той четеше за изпит и разговорът не потръгна. До отлитането оставаха час-два, отчуждението не изчезваше. Базиола започна да разказва спомени за първите месеци от следването, за първите идеи и едва тогава ледът у Ким се стопи и Базиола чу идеята за галактическия прожектор.

– Всичко е просто – говореше небрежно Ким. – За да установят връзка с далечните цивилизации, хората не разполагат с достатъчно голяма мощност. Лазерната връзка се осъществява трудно дори между звездолетите. Но ако природата сама е създала естествен свръхмощен лазер – нима няма да се възползуваме от него?

Представи си, Джу, планета с плътна атмосфера от чист азот с малък примес от инертни газове, например неон. Планетата се намира в системата на гореща звезда, чието излъчване зарежда молекулите и атомите в атмосферата. Атмосферата е заредена с колосална енергия. Всеки атом е заредена мина. Достатъчен е съвсем слаб импулс, но непременно с определена честота, и цялата атмосфера, цялата тази маса газ, сякаш ще експлодира, почти мигновено ще излъчи натрупаната енергия, това бъде мощно лазерно изригване, енергетичният рандеман на което ще превиши всичко достъпно досега на човечеството. Трябва да се намери такава планета, трябва да се подбере нужната „възпламенителна честота“ и най-главното във „възпламенителния импулс“ да се закодира колкото са може повече информация. „Възпламенителният импулс“ няма защо да бъде мощен,

достатъчен е сигналът на обикновен корабен лазер и той, както първият неутрон във верижната реакция, ще предизвика такава лавина, че блясъкът ѝ ще бъде видян в цялата галактика, дори в най-далечните ѝ покрайнини.

Сигналът ще се понесе към звездите със скоростта на светлината, тоест петнадесет пъти по-бавно от сигнала на един бордов лазер, който черпи енергия от генераторите на Кедрин. Но тук не е важна скоростта, а енергетиката. Най-после отпада енергетичната сложност на междузвездната връзка и остава само задачата – разумите да се разберат помежду си. Проблем, нерешен досега.

6

Пред станцията имаше изсечен в скалата орел. Птицата бе разперила могъщите си крила, бе вдигнала високо клонестата си глава и гледаше на изток – натам, където сутрин в тюркоазно-синьо зарево изгриваше Алтаир. Птицата беше символ¹. А на Надеин обясниха, че може би тя ще оцелее през време на Предаването, защото е изсечена в свърхздрави скални породи.

Надеин имаше на разположение един час. След това трябва да се върне в Базата – едва забележимата светлинка в тъмното предутринно небе на Лонгина. Драматургът жадно се огледа. Платото Устинов беше съвсем малко, повече напомняше кратер на угаснал марсиански вулкан или лунен циркус. Но тук, на Лонгина, всичко е толкова хаотично разорано, че и най-малката равна площадка веднага получаваше гръмкото име плато. Теоретиците бяха изчислили, че Алтаир зарежда напълно атмосферата на Лонгина за две години и половина. После – блясък. Ще започне

Предаването – и в миг тези скали ще потекат, на мястото им ще се издигнат други, от платото ще остане само названието и може би тази твърде земна птица с разтопени от страшната температура криле. Така е станало преди шест години, когато на Лонгина е кацнал „Ахил“ и е предал съобщението за своето откритие. Предаването погуби звездолета, но сигналът достигна Земята, достигна там много преди самия блясък – нали скоростта на светлината, излъчвана от бордовия лазер, е петнадесет пъти по-голяма от скоростта, с която лети в пространството „обикновената“ светлина? Едва след десет години на Земята ще видят в съзвездието Орел блясъка от далечния пожар. Двадесет хиляди слънца за миг ще осветят земната нощ – тогава пламъкът от гибелта на „Ахил“ ще достигне Слънчевата система. Същото щеше да се случи и с „Корсар“, със спасителната експедиция.

Яворски спаси „Корсар“. И щеше да бъде нелогично, нетеатрално гибелта му да се представя в пиесата като игра на случая. Каквото и да разправя Базиола, Яворски е герой. Може би нямаше да успее да пристигне преди отлитането на „Корсар“, почти е сигурно, че не би успял, но непременно се е опитал. Ким бил предпазлив, казва Базиола. Но тогава защо е станал пилот? При всеки дори каботажен рейс са възможни случайности, непредвидени в никакви инструкции. Желязното здраве е предлог, с който Камилата е прикривал мечтите си, жаждата си за необикновеното. Камилата е бил предпазлив, но отлично е знаел, че идеите остават празни думи, ако нямаш възможност да действуваш, ако нямаш сили да достигнеш целта. И когато тази възможност се е появила, могъл ли е Ким да устои пред изкушението да види собствената си мечта?

Добре. Да приемем, че Яворски е трябвало да действа. Как? Когато е напуснал системата на Рос-154, капитанът на „Херкулес“ е знаел, че е открита планета-лазер, знаел е и че навярно няма да успее да стигне преди старта на „Корсар“. Други хора първи ще стъпят на повърхността на отгатнатата от него планета, други хора първи...

Други хора...

Надени започна бавно да се отдалечава от станцията по неравната камениста пътека. Мисълта още не се беше оформила и драматургът не знаеше с какви думи ще обясни на Базиола своето предположение. Други хора. Хора, които не знаят истинската причина за гибелта на „Ахил“. Хора, които отиват в поредния звезден поход. Яворски е трябвало да бърза към Земята, трябвало е да рискува, бил е длъжен да се върне преди старта на „Корсар“. Не заради себе си. Заради другите. Именно така.

– По-внимателно, Андрей – чу Надеин в наушниците гласа на диспечера. – Вляво има глинеста урва.

„Безпокоят се“ – помисли си Андрей. Не искаха да го пускат сам, пуснаха го, защото много настояваше. Това е последната възможност да походи по Лонгина, днес е пробното Предаване с изключени лазери, повече полети няма да има.

Мрачна планета. Черните контури на скалите, сивкавия купол на станцията, сребристото блюдо на звездолета – театър на сенките. Той не би живял в тази камениста неподвижност и не разбира възхищението, с което в Базата говореха за пейзажите на Лонгина. Трябва да притежаваш голям запас от бодрост, за да живееш тук, да хвалиш тези пейзажи и да се радваш на сивите изгреви. Ако

Яворски не беше загинал при полета си към Земята, той може би...
Към Земята ли? Че защо?

Догадката го осени в миг и Надеин се усмихна. Знаеше, че това ще се случи именно тук и не се развълнува.

– Моля ви, повикайте от Базата кибернетика Базиола – каза Надеин. – Извънредно важно е.

Драматургът чакаше. Трябваше да зададе на Базиола един въпрос. Непременно на Базиола, въпреки че със същия успех можеше да го зададе и на диспечера, и на кой да е сътрудник от станцията. В наушниците му нахлу прашенето на смущенията и гласът на кибернетика попита учудено:

– Андрей, вие ли сте? Какво се е случило?

– Моля ви се, Джузепе – Надеин ускори крачка, почти тичаше. – Искам да зная разстоянието от Алтаир до Рос-154. И колко време може да трае полетът...

– Но... – неуверено започна Базиола.

– Седем и половина светлинни години – намеси се в разговора диспечерът. – сто и осемдесет дни полет.

– Точно така – каза Базиола. – Искате да отлетите дотам, да видите местопроизшествието?

– А не! – Надеин викаше, догадката му прерасна в увереност. – Яворски е трябвало да предупреди за опасността хората, които летят с „Корсар“. И той е имал тази възможност.

– Извинете, Андрей – в гласа на Базиола звучеше раздражение.

– След два часа е пробното Предаване. Нямам време. После ще поговорим за вашите версии... При вас всичко в ред ли е?

Надеин мълчеше. По-скоро! В Базата! При мнимографа! Сега той знае какво е станало преди четири години в системата на червената звезда Рос-154.

7

Нощта преваля. На хоризонта, където се издигат стръмните гърбици на апаратната, блясват прожекторите и в жълтеникавите им лъчи танцуват неземни снежинки.

До старта остава половин час. Яворски решава. Звездолетът е готов за полет. Половин час. Те нищо няма да променят – програмата на старта и на излизането от светлинната бариера е съставена. И все пак Камилата не е уверен Седи пред пулта, чака стартовия сигнал, мисли.

Надеин няколко пъти преработи тази сцена преди да я покаже на Базиола – мислите на капитана на „Херкулес“ трябва да бъдат съвсем отчетливи, те трябва да убедят кибернетика.

„Ахил“ загина. Загина на неговата, на Яворската планета. Той бе длъжен по-рано да докаже правотата си, бе длъжен да се бори за своите идеи. Да убеди Базиола, Басин, всички. Тогава нямаше да се случи трагедията с „Ахил“. Нямаше да го има това мъчително раздвоение, когато знаеш и не можеш да вземеш решение. И ако „Корсар“ също загине, виновен ще бъде той, капитан Ким Яворски.

Почти е сигурно, че няма да успее да стигне навреме до Земята. Да пресрещне звездолета, когато лети със свръхсветлинна скорост, е невъзможно. Остава едно – да лети към Алтаир. Там, на своята планета, да чака експедицията, да я посрещне, да я предупреди. Да, това е правилно решение. Но, капитане, ти знаеш, че трасето не е изследвано. Твоят звездолет е рейсов, капитан Яворски. И някъде

по пътя може да ти се положи неочаквано да промениш режима на полета, нещо което е нормално за изследователските кораби, но не е предвидено в обикновените рейсове. Всичко може да се случи: магнитни капани, неутронни звезди, облаци от космически прах. Помисли добре, Камила.

Още веднъж: шансът да стигне навреме на Земята е нищожно малък. Но е безопасно. А вероятността да загине по пътя към Алтаир е едно към две. След сто и осемдесет дни „Херкулес“ ще бъде на Лонгина. В това време на Земята подготовката за старта на „Корсар“ току-що ще е завършена. А колко ще трябва да чака? Оптимално – четиристотин и тридесет дни. Една година и два месеца. Ще прави наблюдения, ще пести енергия, после ще сигнализира с цялата мощност на бордовите радиосредства. За радиовълните атмосферата на Лонгина е безопасна.

Може би има друг изход?

Не.

Старт.

* * *

Затъмнение. И веднага последната картина на пиесата: Яворски на Лонгина.

* * *

Скалите са сиви и по пладне изглеждат огледални, сякаш парчета от гигантско огледало хаотично бяха нападали по повърхността на планетата. От космоса това изглежда красиво: мраморни блещукания в мътен, зеленикав хаос.

Днес е четиристотин и шестдесетият ден откак „Херкулес“ без произшествия се измъкна от светлинната бариера и Яворски видя

целта на полета. Алтаир имаше само една голяма планета – Лонгина. Безброй дребни планетоиди, но Лонгина е една и Яворски изведе звездолета в орбита на неин спътник. Добре използва годината, докато чакаше. Три пъти се бе спускал на планетата, посети седем астероида. Преди два месеца Яворски изпрати в посока на Слънчевата система първия сигнал. После предаваше непрекъснато, изразходва страшно много енергия, която реакторите и слънчевите батерии не успяваха да възстановят. „Корсар“ мълчеше. Мина денят, когато трябваше да долети. Мина седмица, месец.

Яворски е сам, на много хиляди километри наоколо има само скали и слънце, нещо се е случило, нещо много неприятно. Яворски лесно пресметва: ако изразходва енергия за предаване колкото сега, след три седмици няма да може да излети от Лонгина, след три месеца няма да има енергия за възхода. Ще трябва да се затвори в „Херкулес“ и да чака помощ.

Яворски излъчва предаване веднъж в денонощието, отначало по час, после по няколко минути. Длъжни са да го чуят, длъжни са да го намерят, иначе ще се случи непоправимото.

Какво е да живееш на мина? Да знаеш, че всяка минута можеш да се превърнеш в облак газ и дори спомен за тебе да не остане, защото никой не знае, че в една от каменистите падини на Лонгина е кацнал земен звездолет. Енергията все повече намалява. Яворски се старее да не мисли за това, трябва да сигнализира и той сигнализира. Седмица. Месец. Година. На Лонгина всичко е спокойно.

Недалеч от „Херкулес“ Яворски намира дълбока пропаст, спуска се в нея, броди из пещерите ѝ, където застиналите каменни грамади приличат на човешки фигури, на къщи и кораби. Тук светът е познат, неподвижен, но не вечен. Заредена мина.

Яворски нарича пещерите Ермитаж, тук можеш да намериш катедралата „Парижката света Богородица“ и Нике от остров Самотраки, Власовите Марсиани и Роденовия Мислител. Мислителят седи подпрял с юмрук една от главите си, това е Мислител от друга планета и мислите му са странни: скептик е, „Корсар“ няма да долети, убеждава той Яворски, минала е година, цяла година! Явно, че са отменили експедицията. А ти, човече, напразно бързаше, напразно рискува, напразно изразходва енергията. Рейсовият кораб не е направен за подобни трудности. Дошъл и си отишъл. Това е лесно в Гриновия свят. Ти дойде, Камила, ето я – Лонгина. А как ще си отидеш? Ще можеш ли да си отидеш?

„Не е възможно да са отменили полета – отговаря му Яворски, – аз трябва да издържа, трябва да сигнализирам.“

Мислителят се усмихва и трите му глави нелепо се клатушкат насам натам...

След година и половина преподавателят замлъква. Реакторът бавно умира, а каменистата пустиня е негоден заместител на обогатения термий. Слънчевите батерии дават на кораба живот и топлина, но го обричат на мълчание.

Яворски започва да си спомня древни начини на сигнализация. Минимум енергия, минимум информация – огньове, искрови изпражнения – тихо шумолене в грохота на радиосмущенията...

Веднъж високо над хоризонта се появява звездичка. Тя преплува по небето и изчезва в сивата мъглица. Яворски чака да се появи и на следващата вечер, но я вижда едва след седмица – звездичката бавно се движи към зенита, а после надолу, към североизток. Яворски успява да засече нейните координати и скоростта ѝ, изчислява траекторията ѝ. Звездата е спътник на Лонгина, нов спътник със странна полярна орбита и Яворски разбира, че това е кораб. „Корсар“. После вижда и други звездички те се движат много бързо и Яворски не успява да ги улови в обектива на телескопа.

Той сигнализира. Електрически изпразвания, химически реакции, изпускащи пламък, дори оцветява скалите. Напразно. Да се открият тези слаби сигнали може само ако уверено знаеш какво и къде да търсиш. Хората на „Корсар“ не знаят.

Яворски чака. Всяка минута „Корсар“ може да предприеме кацане, да започне предаване към Земята. Всяка минута Ким може да експлодира, да изгори заедно с атмосферата, със скалите и „Херкулес“.

Предавателят мълчи, но в приемника сред невъобразимия хаос на радиосмущенията веднъж Яворски чува откъслечна музикална фраза и глас. Не успява да разбере думите, предаването е насочено, а лъчът преминава встрани. Но сега Яворски вече е спокоен. Хората използват радио, значи знаят, че лазерните предавания са опасни. Сега може да чака.

Мислителят, с когото Яворски споделя радостта си, мълчи. Преди няколко дни един подземен трус го е лишил от двете му глави и от юмрука и сега изглежда безпомощен, но не иска да мисли, не иска да се радва. Яворски вече не идва при него.

8

Базиола се усмихваше. Настроението на кибернетика беше отлично. Току-що излъчиха пробно Предаваме, апаратурата действуваше нормално и програмата, съставена от сътрудниците на Базиола, беше добра. Тя се състои от три части: курс по космолингвистика, описание на съвременното състояние на земната наука и очерци по история на Земята. След пет дни, точно в десет часа и нула минути, автоматите ще включат лазера на плато Устинов и за част от секундата азотнеоновата атмосфера на Лонгина ще се превърне в горящ факел, понесъл към звездите човешката мисъл.

Сега Базиола може да си отпочине. Да помисли. Не откъслечно, а сериозно да помисли за онова, което пиесата на Надеин внесе в историята на Лонгина. Новият край на пиесата. Невероятната на пръв поглед идея – Яворски е на Лонгина. Обаче Надеин успя да повярва в своята фантазия. Ето го, крачи из стаята, разпалено жестикулира, доказва, убеждава.

Пробното Предаване не направи особено впечатление на драматурга. Дали защото наистина не беше ефектно: неритмично почукване на метронома, червено светване на индикатора – и толкоз. Или пък защото сега Надеин мислеше за предстоящото Предаване с известен страх. Минутите, когато пишеше новия край, бяха щастливи минути, но те донесоха със себе си съмнението. Драматургът не виждаше противоречие в своята версия. Нещо повече, той знаеше, че е било така. Безпогрешна логическа верига, която се затваря на Лонгина. Предаването може да причини гибелта на Яворски. Надеин не е в състояние да докаже нищо, пиесата не е

документ, но ако Предаването бъде излъчено, ако не направят нищо, за да намерят „Херкулес“, той, Надеин, ще се смята виновен за смъртта на Камилата. Може би това е само възбудена фантазия, но тогава къде са фактите, които доказват обратното?

– Фактите? – Базиола сви рамене. – Само един и той прави на пух и прах цялата ви много логична постройка. Всеки звездолет, дори рейсов и не предвиден за дълго търсене, притежава много повече енергетични възможности, отколкото предполагате. Полетът към Алтаир не изчерпва запасите му, те са достатъчни за дълги години непрекъснато предаване.

– Яворски не е седял на едно място. Той е летял. Изследвал е Лонгина, астероидите.

– Не ми се вярва – усмихна се Базиола. – Ако неговата цел е да дочака хората, той няма да рискува. Няма да лети, ако не е уверен, че ще има достатъчно енергия.

– Добре – с досада каза Надеин. – Какви основания е имал Яворски да прави строга икономия? Нима друг път се е случвало да се отлагат звездни експедиции? Случаят с „Корсар“ е особен. Напротив, тъй като въпросът е да се помогне на „Ахил“, то „Корсар“ е трябвало да бърза!

– Може и така да е – съгласи се Базиола.

– Нека да помислим, Джузепе – каза Надеин почти умопително. – Аз не ви предлагам истини. Нека да помислим.

– Аз мисля – Базиола се усмихваше. Този драматург затъна в своята версия. Тя е логична, но неубедителната измислица за енергията ще я съсипе. Катастрофална загуба на енергията е могло да стане само в един случай, съвсем неоправдан...

– В какъв случай, Джузепе?

– Ако Яворски е трябвало още веднъж да пресече светлинната бариера. Допълнително набиране на скорост и забавяне. Но на Камилата не му се е налагала такава маневра.

– Ами, ако се е случило обратното – забавяне и набиране на скорост?

– Каква разлика има? – каза Базиола. – И в двата случая това е неоправдано, нелогично.

Надеин замълча. Прав е той, този кибернетик, но и три пъти да е прав, сега Надеин не може да повярва в гибелта на „Херкулес“. Трябва да се мисли. Да допуснем, че по пътя към Алтаир Камилата е трябвало два пъти да пресече светлинната бариера. Защо?

– Ако искате – предложи Базиола – ще проверя на машината. Ще изчисля всички варианти. Затова е необходимо време, но машините са свободни, поне до Предаването.

– Добре – без ентузиазъм се съгласи Надеин. – Изчислете ги.

Излязоха заедно. Надеин отиде на наблюдателната палуба, Базиола му говореше нещо за вероятностите и на драматурга се струваше, че кибернетикът се интересува само от процеса на изчисляването, а не от резултата. Различни полюси, помисли си той. Базиола иска да проследи пътя на Ким от началото, без да се пита за крайния резултат. Че защо не, това е логично, Базиола е учен. А той е драматург и тръгва от края, знае какво е станало в действителност и трябва да го докаже. Кое е по-лесно? Не, кое е по-правилно?

На наблюдателната палуба беше пусто и тихо. Надеин притисна чело до студения илюминатор, гледаше звездите, а виждаше –

„Херкулес“ като мъгливо облаче се появява в мрака на пространството. Замлъкват генераторите на Кедрин, до целта е още далече, но Яворски убива скоростта, той има своя цел...

9

Според пресмятанията това ще стане в началото на петия месец от полета. Яворски има прекалено много време и няколко пъти проверява изходните цифри. Изчислява момента с точност до секундата, съставя програмата за преминаване в субсветлинната област и дори я пуска в машината, но бутончето за включване остава в неутрално положение.

Драматургът преднамерено засили напрежението в тази нова сцена. Всички противоречия в характера на Ким – романтизмът и точното пресмятане, смелостта и нерешителността – сега застанаха едно срещу друго.

В същност маневрата е необходима. По това трасе никой не е летял и по-добре да пожертвува част от горивото, за да направи в полет оптично разузнаване, отколкото да рискува неочаквано да попадне в полето на притеглянето на някоя неутронна звезда или в облак космически прах.

Всичко е правилно. Необходимо е да се разузнае трасето – повтаря си Яворски стотици пъти на ден. Той избра момента: петия месец от полета, защото (Камилата се мъчи да не мисли за това) истинската причина за убиването на скоростта не е разузнаването. Яворски размишлява и желанието му да види това става все по-голямо.

Яворски решава да предприеме маневрата в последния момент. Още едно денонощие – и щеше да бъде късно да забавя скоростта.

„Херкулес“ излиза от свръхсветлинната област и пресипналото бучене на генераторите на „Кедрин“ утихва, сякаш задавено от внезапно връхлетялата върху кораба звездна чернота. Алтаир блести пред звездолета, бял и ослепително красив, той е далече – две светлинни години. Яворски привежда в готовност астрономическите инструменти, дори кварковия брояч, макар да не допуска, че взривът в атмосферата на Лонгина е могъл да породи кваркови потоци.

Това става точно в предсказания момент. Яворски полулежи до наблюдателния екран, от умора очите му сълзят. Леко накланя глава, за миг закрива лицето си с длан, а когато отново поглежда пред себе си, екранът е сляп. Виолетов пламък бушува в звездното море. Това не е блясъкът на Алтаир. Струва му се, че пламъкът трепти с всички багри, които се сблъскват във феерична вакханалия и пораждат виолетовото сияние.

Секунда и на екраните се връща чернотата. Алтаир като синкава светлинна сияе в далечината, сега изглежда близък, две светлинни години, по-малко от два месеца полет, съвсем е близо.

Яворски дълго седи неподвижен, закрил очите си с ръка, спомня си, усмихва се. Двадесетте хиляди слънца, Лонгина, неговата планета.

Автоматите са изчислили траекторните измерения, „Херкулес“ навлиза в свръхсветлинната област, екраните загасват и Яворски включва дешифраторите. Зазвучава човешка реч, niskият глас на Борис Пустинин, командирът на изследователския звездолет „Ахил“. Яворски слуша съобщението, застанал прав, той го знае наизуст той го беше чул край Рос-154, помни на коя дума секва, но

съобщението, прието от дежурните станции на Земята, беше само сигналът на не много мощния корабен лазер а това е гласът на планетата. Двадесет хиляди слънца, грижливо носещи към покрайнините на Галактиката разказа на човека, открил Лонгина:

„Звездолетът се приближи към Алтаир в седем-три световна година. Екипажът е здрав. Открихме единадесет небесни тела, сред които една голяма планета. Радиусът ѝ е равен на земния, разстоянието от Алтаир е една и половина астрономически единици. Нарекохме планетата Лонгина, на името на нашия астроном...”

10

– Винаги са ни били неприятни решенията, натрапвани ни от машината – намръщен каза Надеин. – Ако вероятността бъде малка, няма да се предприеме търсенето, а Яворски е на Лонгина.

– Защо да гадаем – Базиола бързо крачеше из стаята, поглеждаше драматурга, чакаше.

– Нали вие – горещеше се Надеин – преди час твърдахте, че в новата версия няма противоречия?

– Вътрешно няма – съгласи се Базиола. – Но да не бързаме с изводите. Имайте минута търпение. Андрей.

Надеин търпеше. Беше се излегнал в креслото на кибернетика и гледаше рисунката над илюминатора. Яркожълт пясък в пустиня и сини планини – безвкусица. Надеин не се обърна към гласоскопа, когато прозвуча сигналът за повикване, не слушаше с кого и какво говори Базиола. Кибернетикът израсна пред драматурга тържествуващ, широките му вежди приличаха на крилата на Летящия орел, носът му на клон.

– Тридесет и два процента – заяви Базиола. – Това е вероятността, че Ким е на Лонгина.

– Само толкова ли ? – Надеин разочаровано извърна лице. – Тридесет и два процента. Машините не грешат. Да се търси човек на планета, която има милиарди квадратни километра, е безсмислено. Какво е по-важно – човекът или Предаването? Какво му говори кибернетикът?

– Но чуйте, това е много – тридесет и два процента. Това надвишава случайните грешки. Сега вече може да се говори сериозно.

„Значи ще търсят! – помисли си Надеин, още не повярвал напълно. – Камилата ще се върне. Друг, узнал своята цена и цената на своите открития и никъде вече няма да лети, ще остане на Земята – да работи. Работата му ще бъде много сложна: да мисли, да върви една крачка пред другите, да им сочи пътя. Само дано го намерят!”

– А сега ще идат при Джошуа и ще поискат да бъде свикан Съветът.

* * *

Надеин остана на наблюдателната палуба. Базиола го покани в поста. Там, на екраните, свързани със звездолетите, ще може да следи как протича търсенето. Надеин не отиде. Стоеше, гледаше в мрака, където не се виждаха звездите и едва забележимо блещукаше зад екраните на светлофилтрите дискът на Лонгина. Филтрите бяха поставени за Предаването. Ще трябва да ги махнат, ако отложат Предаването.

Там долу не е само Яворски. Долу остана Летящият орел. Той ще живее и след Предаването. И след това, и след другите, които ще последват. „Фарът трябва да светне“ – беше казал Базиола. – „Фаровете – поправи го Надеин. – Лонгина и онези десетки и стотици планети, осветени от сини слънца, до които хората ще достигнат утре.”

Те са едно. Капитан Ким Яворски и Летящият орел на Лонгина. Надеин вижда, чувствава тяхната връзка. Вижда началото на пиесата: каменната птица на фона на тюркоазносинята зора. Мълчаливо и възискателно гледа орелът изгряващото иззад хоризонта светлосиньо светило. Каменните крила са неподвижни, клюнът е вдигнат нагоре, остриите нокти драскат скалата. Първият лъч на Алтаир докосва Летящия орел, възвещавайки настъпването на новия ден.

Това е сигнал.

Фарът трябва да светне.

¹ Алтаир или Ат-таир (араб). – Летящият орел (бел. ав.)

1,98**Фантастичен разказ**

Артър Порджес

Уил Хоуърд почувствува, че някой лекичко го подръпва за крачола. Той погледна в краката си и видя, че в маншета му отчаяно се е вкопчила дребна полска мишка. Отворил уста, Уил се втренчи в трептящото зверче, поразен от така странното поведение на иначе страхливия гризач. Изведнъж на пътеката се появи ловка, бърза невестулка, толкова увлечена в лова си, че не се побоя даже от човека.

Уил бързо вдигна изплашеното мишле с ръка. Невестулката спря, зацвърча отвратително, по триъгълната ѝ муцуна, прилична на свирепа карнавална маска, злобно светнаха червени очи. Като рещеше от ярост, тя се мушна в гъсталака.

– Ех, ти, бедничката! – обърна се Уил към пухестата купчинка, която лежеше на дланта му, и се усмихна: – Малки ти бяха шансовете, точно каквито са моите против Харли Томпсън!

Той се наведе и внимателно постави мишката в храста. И в този момент челюстта му увисна от изумление. На мястото на полската мишка той видя дебелобузесто човече, напомнящо на Буда, но високо не повече от два дюйма.

С удивително звучен, макар и слаб глас, човечето произнесе:

– Приеми, о добри смъртни човеко, горещата благодарност на бога Иип. Как бих могъл да ти се отплатя загдето ме спаси от кръвожадния звяр?

Уил потръпна конвулсивно, но бързо се съвзе.

– Така, значи... ти си бог? – прошепна той.

– Да, наистина съм бог — потвърди благодушно странното същество. – За наказание загдето шмекерувах на шах, всеки сто години аз трябва да се превръщам за известно време в мишка... Но ти, предполагам, си чел и за други подобни истории и сигурно отдавна са ти омръзнали. Достатъчно е да ти кажа, че ти се намеси тъкмо на време. Сега в продължение на сто години не ме заплашва никаква опасност, ако, разбира се, не се поддам отново на изкушението да подменя пешката с кон.

Уил си спомни за Харли Томпсън. Май че най-сетне му се отдаваше случай да изпревари съперника си.

– Ти спомена нещо... за награда – свенливо започна Уил.

– Безусловно — увери го богът. – Но, уви, наградата не ще бъде голяма. Аз, така да се каже, съм твърде дребна божество.

– Аха... А бих ли могъл да те помоля за един малък капиталец?

– Разбира се. Но той ще бъде извънредно малък. Аз не мога да надвишавам сумата от един долар и деветдесет и осем цента.

– И това е всичко?

– Боя се, че е така. На нас, дребните божества, постоянно ни изрязват средствата.

– Слушай, слушай – прекъсна го Умл. – А как стои въпросът с брилянтите. В края на краищата един брилянт с големина на гръцки орех е малък предмет, нали?

– Извинявай – със съжаление каза богът, – но той ще бъде съвсем миниатюрен. Неговата стойност не може да надхвърля един долар и деветдесет и осем цента.

– Проклятие! – простена Уил. – Може би нещо друго такова...

– Разбира се – съгласи се добродушно богът. – Всичко, което струва до един долар и деветдесет и осем цента е по силите ми. Ти само кажи!

– Тогава съм пас – каза Уил. Иип явно се разстрои, затова той добави с по-любезен тон: – Ти не се смущавай. Аз зная, че би искал от цялата си душа да ми помогнеш. Не е твоя вината, че средствата ти са тъй ограничени. Може би все пак ще измислиш нещо? Аз се занимавам с търговско посредничество. Във всеки случай опитвам се да бъда такъв, макар да съм от най-дребните. Но ако ти ми организираш някоя изгода сделка...

– Тя ще ти донесе един долар и деветдесет и осем цента чиста печалба.

– Това не е толкова просто – усмихна се кисело Уил. – Сега аз се занимавам с дизелови локомотиви, необитаеми помещения и изоставени рудници. Освен това аз съм вице-президент на компания за експлоатация на пресъхнали петролни кладенци.

– Е, и как вървят нещата? – полита богчето и подритна един скакалец, който веднага подскочи от негодувание.

– Почти успях да продам на един богат калифорниец изоставен меден рудник за противоатомно скривалище, но Харли Томпсън, както винаги, ми сложи динена кора. Той убеди купувача, че един друг рудник може да се преустрои в най-дългия и най-безопасния в света бар. Ех, този Харли! Аз нямам нищо против, че той стана началник вместо мен: така или иначе аз съм слаб ръководител. Или това, че ми отмъква най-изгодните клиенти. Даже бих простил и вечните му подли номера. Но когато работата стига до Рита... А тя

току що започна да забелязва съществуването ми! – добави горчиво той.

– Рита? – полита богът.

– Рита Хенри... Тя работи при нас в кантората. Изключителна девойка!

– Ясно – рече Иип и се изплези на щуреца, който се навърташе наблизо.

– Виж, тук ако можеш да уредиш нещичко. Направи каквото е по силите ти, нали те бяха в размер...

– Един долар и деветдесет и осем цента – подхвана богът. – Добре. Аз ще прекарам тук, в тази гора целия ден и цялата нощ, съзерцавайки онова място, където би се намирал моят пъп, ако се бях появил на този свят като простосмъртен. Довери се на великия, макар и дребен, бог Иип. Прощавай.

И той се скри в тревата.

Като се върна късно вечерта от разходка, Уил тъжно легна в леглото, убеден, че помощ в размер на един долар и деветдесет и осем цента вероятно не ще разреши вълнуващите го проблеми, пък даже и ако произхожда от бог.

Независимо от мрачните мисли той беше толкова изморен и изнервен, че заспа веднага, но след половин час се събуди от звънеца. Още съвсем сънен, той наметна върху пижамата си халат и отвори вратата.

На прага стоеше девойка.

– Рита! – прошепна Уил. – Най-послед!

Тя го улови за ръката.

– Някаква непозната сила ме подтикна... Не можех да не дойда. Ние сме създадени един за друг...

На сутринта Уил вдигна от пода къс хартия. Това беше вестникарска изрезка. На бялото поле с бисерен почерк беше написано: „От благодарния (в пределите на 1,98 долара) бог Иип”.

А кратката рекламна бележка гласеше: „При съвременните цени всички химически съединения, от които се състои човешкият организъм, могат да бъдат купени само за 1 долар и 98 цента”.

Ефектът на Уорп

Научно-фантастична шега

Лайън Милър

От най-ранното потвърдено сведение за младия Олдъс Уорп явствува, че макар и да бил външно нормален във физическо отношение, семейството, съседите и другарчетата му го смятали за безнадежден идиот. Знаем също, какво че той бил кротко дете и водел изключително заседнал живот. Единствените звуци, които изобщо издавал, били едносрични крясъци, твърде наподобяващи междуметието „Хи!“. Той се обаждал предимно при повикване за храна и много по-рядко, когато неговите загадъчни интереси били събуджани от външни дразнители – камъче със странна форма, някоя пръчка или кокалчетата на собствените му пръсти.

Неочаквано въпросното момченце изоставило обичайното си бездействие. Наскоро след шестия си рожден ден – кога точно за съжаление е известно само приблизително – Олдъс Уорп започнал поредица от изследователски обиколки из градското бунище, разположено зад Уорповото стопанство.

След няколко подобни разходки един следобед момчето се върнало в къщи като влачело голямо зъбчато колело. Уорп размислил продължително и укрил споменатото колело в един изоставен курник.

Тъй наченал предприятието за изпълнението на което били необходими почти двадесет години. Младият Уорп прекарал детството си, юношеството и времето когато бил млад мъж в

събиране на хиляди метални предмети, едри и по-дребни, с всевъзможни форми, и ги мъкнел от буницето до неизползувания курник.

Понеже каквато и да е форма на обучение излизала извън рамките на умствените му способности, родителите му се обрадвали на неговата дейност, която явно го задоволявала и ощастливявала. Както може да се предположи, те не се обременявали с естетическите проблеми, поставяни от описаната дейност.

Също тъй внезапно, както бил започнал, Олдъс преустановил изпълнението на самовъзложената си задача. Близо година – и отново тук означавам времетраенето само приблизително точно, поради недостиг на сведения – Олдъс Уорп останал в границите на Уорповото владение. Когато не бил зает с основни физиологически жизнено-важни функции, като ядене и спане например, той се движел бавно около купчината метални отпадъци, видимо без определени намерения.

Една сутрин бил забелязан от баща си (както ни бе съобщено от последния), че отбира отделни предмети из купчината и ги сглобява един с друг.

Тук трябва да се отбележи, по наше мнение, че никаква историческа справка по „Ефекта на Уорп“ не може да бъде изчерпателна, без да се цитират пряко някои изказвания на бащата на Олдъс, Ламбърт Симнъл Уорп. Коментирайки гореспоменатите действия, Уорп-старши каза:

– Онуй дето ми направи впечатление, е че всяко (...на това място, както и по-нататък в неговата реч се налага изпускане на

отделни думи и изрази) парче, дето той го вдигаше уйдисваше с друго някое (...) парче. Нямаше значение дали беше пружина от легло или някоя (...) строшена разбивачка за яйца, щом това (...) момче ги закрепваше едно за друго, те тъй си оставаха.

По отношение употребата на инструменти от страна на Олдъс Уорп, Л. С. Уорп декларира:

– Ами че, без инструменти.

По-изчерпателно допълнение Л. С. Уорп предложил в отговор на въпрос, който аз ще цитирам дословно:

„– Как за бога, той е успял да постигне тъй различните части да се сглобят едни към други и да образуват единно цяло?“

Отговор:

– Тия (...) парчотии прилягаха здраво и оставаха стегнато като кокоше (...) и никой, ама мистър, като казвам никой, значи никой не можеше да ги помръдне“.

Цялото конструкция очевидно била доста солидна щом младият Олдъс често се катерел из лабиринта, за да добави нова „част“, без ни най-малко да наруши неговото равновесие.

Гореописаното, макар и схематично, представлява цялата ни информация за всичко, което предшества върхната точка на експеримента. Екзактното описание на обстоятелствата, съпътстващи единствената „проверена“ демонстрация на „Ефекта на Уорп“, ние дължим на майор Хърбърт Р. Армстронг, военен инженер и на д-р Филип Х. Еустас Крос, които са присъствували.

Изглежда точно в 10 часа и 46 минути Олдъс Уорп вдигнал едно много старо и много ръждясало зъбчато колело – първия предмет, който той някога, още на шестгодишна възраст измъкнал от

забвение из купчината изхвърлени отпадъци, и донесъл у дома си. След моментно двоумение, той се покатерил на върха на своята неугледно сглобена майстория, поспрял се, после изчезнал в глъбините ѝ. Той се скрил от погледите на цитираните обиграни наблюдатели за няколко минути. (Д-р Крос: 4 минути и 59 секунди. Майор Армстронг: 5 минути и 02 секунди). После Олдъс се появил, слязъл на земята и втренчено загледал творението си.

Сега ние ще приведем извадки из общия доклад на майор Армстронг и д-р Крос.

„След като зяпа замаяно няколко минути, накрая Уорп дойде много близо до своята грамада. Там стърчеше един прът, с прикрепена към него пиринчена топка за украса на креват. Олдъс Уорп леко го дръпна. Каквото последва беше направо фантастично. Първо чухме грохот като от водопад. Шумът осезателно нарастваше и след петнадесет секунди видяхме виолетово сияние да се излъчва изпод металната конструкция. После целият сбиротък от вехтории се издигна във въздуха на около три метра височина от земната повърхност и остана да виси там неподвижно. Момъкът Олдъс подскачаше наоколо и очевидно ликуваше. Съвсем ясно го чухме три пъти да възкликва: „Хи!“ После отиде до едната страна на устройството, посегна, завъртя ръждясалото колело на някаква мелничка за кафе и „машината“ бавно се установи на земята“.

Породило се, естествено, значително вълнение. Представители на въоръжените сили, печата, комисията по атомните въпроси, различни научно-изследователски институти пристигнали на тълпи. Общуването с Олдъс Уорп било невъзможно, тъй като младият човек изобщо никога не се бил научил да говори. Л. С. Уорп макар и

необразован, усърдно услужвал, водим от искреното желание да бъде от полза за своята страна. Но приведените по-горе извадки от неговата реч сведочат колко малко светлина е бил в състояние да хвърли по проблема. Усилията да се надникне в конструкцията малко допринесли, тъй като всеки по-близък и детайлен анализ не можел да подкрепи никаква друга работна хипотеза освен: „Всичко това не е нищо друго, освен камара боклуци” (Д-р Палмър). Олдъс Уорп, при това, се дразнел когато доближавали устройството му.

Най-изчерпателните изследвания и проби като гайгерови, електронни, Вайсендонк, лакмус и други подобни не допринесли нищо.

Накрая настойчивостта на средствата за масова информация не можела да бъде повече удържана и рано след обед на втория ден тележурналистите със своите камери пристигнали на местопроизшествието.

Олдъс Уорп ги обгледал за миг, после свалил изобретението си на земята. Със замръзнал упорит израз на лицето той се изкачил до върха, заврял се във вътрешностите и след непродължително време се появил отново със старото зъбчато колело. Гореспоменатото колело той положил внимателно на предишното му местологовище в стария курник. Систематично, по обратния ред на инсталирането, махнал всички части на своето построение и грижливо ги възвърнал на местата им в старото купище в курника.

Днес съставните части на цялото устройство, което демонстрирало „Ефекта на Уорп” са разпръснати. Защото, мълчаливо пренебрегвайки почти истеричните молби на учените и на военните, Олдъс Уорп, след цялостното разглобяване на

машината и струпването на отделните части в кокошия курник, поел сам обременителната задача да ги занесе обратно на някогашното първоначално място на градското бунище.

Невъзмутим при спорадичните гълчения на Л. С. Уорп, безмълвен пред значително по-честите официални разпити, Олдъс Уорп седи на един сандък в задния двор на бащиния си дом, гледа спокойно нататък към градското бунище. Много нарядко очите му грейват за миг и той тихичко мълви:

– Хи!

Тартеският договор

Фантастичен разказ

Карин Андерсън

Копитата на Иратсабал бяха украсени с бронзови подкови, както и подобава на един вожд, а гъстите кичури на светлдорестата му коса бяха вдигнати ма темето и прикрепени със златни фуркети. По време на утринните битки косата си забождаше с дървени фуркети – златните не държеха добре. Поради тържествения случай беше наметнат с плащ от небесносиня зубърска кожа, боядисана със сок от сърпица. Катарамата на плаща му беше от ковано желязо.

Като наближи лагера на хората, Иратсабал вдигна копието високо над главата си, за да могат всички да видят зелените клонки, привързани към бронзовия му наконечник. Появата му беше посрещната с дълбоко мълчание и само часовият, който дъвчеше ечемична питка, избоботи нещо неясно и посочи с пръст към царската шатра,

Кинфидий, застанал пред шатрата си, измери кентавъра с неприязнен поглед – от невчесаните коси, в които блестяха златните фуркети, до мръсната превръзка на лявата му надкопитна става, на задния крак. После с досада помръдна рамене, за да оправи диплите на плаща си с цвят на морски пурпур. Под плаща имаше хитон от тънко белено платно.

– Привет на тебе, високоблагородни Иратсабал! – каза той и се поклони. – Няма ли да влезеш в моята шатра?

В отговор кентавърът непохватно се поклони.

– С радост, високоблагородни Кинфидий – отговори той и човекът изведнъж с известно учудване забеляза, че кентавърът е по-висок от него само два пръста.

В шатрата беше по-тъмно отколкото навън, въпреки че в нея – голям разкош! – горяха цели три светилника.

– Надявам се, че обядът ти е бил сит? Не искаш ли да похапнеш при мен? – учтиво попита Кинфидий, като с известен страх очакваше съгласието му. Печен ечемичен хляб кентавърът няма да яде, а колкото до вино... нито в лагера, нито в околностите не може да се намери дори капка вино. И тежко и горко на онзи, на когото би хрумнало да намери!

– Много си любезен. Но аз съм сит – каза Иратсабал. – След битката намерихме два мъртви... мъъ... диви бика и до насита се нахранихме с месо.

Кинфидий се намръщи. Загубени са още два впрегатни вола... Ех, дано това умилостиви Майката Хлебодарителка и войната да свърши по-скоро. Може би дори още тази вечер...

– Не желаеш ли... м-м-м... да седнеш? Или да полегнеш? Разполагай се, както ти е най-удобно.

Иратсабал се отпусна на земята, като подгъна крака под себе си, а Кинфидий с облекчение седна на стола с кожено облегалo. Беше почнал да се страхува, че ще трябва да води преговорите правешком.

– Трябва да ви се признае, днес вие се бихте отлично, макар че всички сте такива едни слаби – каза кентавърът. – Да, и изобщо вие винаги се сражавате не по-лошо. Ако не се погодим с вас, ще свършим с това, че взаимно ще се изтребим.

– И ние мислим така – каза човекът. – Всички тартески царе, а също и всички общини чак до границите на Тракия ми повериха да се разбере с вас на разумни начала. Ти нали можеш да отговаряш за поведението на тукашните кентаври?

– Повече или по-малко – Иратсабал шибна с опашката си по превръзката, за да прогони мухите. – Аз управлявам почти всички земи до Гойкокоа Етчеа – до Пиренските планини, както ги наричате вие, хората. А на другата страна – чак до Вътрешното море. Тук освен моето чергаруват още пет племена, но те ни се подчиняват – ние със затворени очи можем добре да ги натупаме тях всичките, взети заедно. Е, виж, акроцераниите не ни се подчиняват, но те ме познават и аз ще ги посъветвам да се съгласят, ако не искат да имат работа едновременно и с моите воители, и с вашите. Само че дотам няма да се стигне, аз ще запазя за тях добър дял.

– Не забравяй едно: ако на общините не им се харесат обещанията, които ще дам от тяхно име, те няма да ги изпълняват – каза човекът и поглади къдравата си кестенява брада. Колко лошо мирише кентавърът! Вони като стар чул. Ако не иска да извършва свещените умивания, то би могъл поне да маже тялото си с благовонни масла!

– Преди всичко трябва да се разгледат причините на тази война – добави той на глас. – А после и начините, по които може да се разреши спорът.

– Аз виждам всичко това така – започна кентавърът. – Вие, хората, се заселвате на едно място и обявявате, че цялата земя там е ваша. А ние не разбираме как земята може да принадлежи на някого.

– Войната се роди – каза Кинфидий, съдържайки раздразнението си – от спречкването, което стана на един сватбен пир.

– Това беше само последната капка – възрази Иратсабал. – И преди ставах много дребни сблъсквания. Спомням си как веднъж самият аз тичах из дъбравата в един дъждовен ден, мислех си как да си похапна еленско месце и душех миризмите, които ги има само когато всичко наоколо е мокро. Дори не забелязах как съм се озовал на едно изсечено място, засято с тревата, която вие ядете. По копитата ми веднага полепна кал, а вашите опитомени вълци почнаха да ме хапят по краката. Едва се отскубнах – нямаше как, довърших две-три от тях, а тогава пък дотичаха хора, взеха да хвърлят копия и да крещат „махай се“ на някакво непознато наречие. Навярно си въобразявах, че говорят ескуарски.

– Налага ни се да държим кучета-пазачи и да поставяме край нивите въоръжена охрана, иначе няма да има какво да жънем!

– По-полека, по-полека! Аз просто ти обяснявам, че тази война има по-сериозни причини от глупавото сбиване, започнато на сватбата от препили глупаци. А те нямаше да препият, ако виното беше държано по-далечко от тях. Тук и вие сте виновни не по-малко от нас.

Човекът гневно се надигна, но навреме се овладя. Трябва да се сложи край на войната, а не наново да се разпалва.

– Е, както и да е, но на нас ще ни е трудно да заживеем дружно. Хората и кентаврите са твърде различни помежду см.

– Ние гледаме различно на нещата – съгласи се Иратсабал. – Вие, щом видите някоя полянка в гората и веднага мислите как да я разорете, а за нас това е еленово пасбище, място, където гнездят

фазаните и правят дупките си зайците. Там, където се появяват нивите, изчезва дивечът.

– А вие не можете ли да ходите на лов малко по-далече от нивите? – попита Кинфидий. – Нали трябва да храним нашите семейства – малки деца и грохнали старци. И ние сме толкова много, че не бихме могли да преживеем само с лов, дори дивечът да беше тройно повече отколкото е сега.

– А ние къде да ловуваме? – вдигна рамене кентавърът. – Ние постоянно местим биваците си и всеки път, когато се връщаме на старите места, заварваме повече разорани долини отпреди, повече изсечени дървета, а нивите плъзнали още по-високо по склоновете. Дори в Гойкокоа Етчеа – родината на моето племе, започнаха да се появяват малки ниви – сивосинкава струйка дим, извила се над един от светилниците, попадна в ноздрите на кентавъра и той презрително изпръхтя. – Овча лой! Сега по ливадите не пасат елени, а овце – хлапак надува цафара, а наоколо сноват кучета.

– Ако вие си изберете една определена област, земеделците няма да отиват там – каза Кинфидий. – Но не е в нашите привички да оставяме земята неразорана, само защото някой си имал намерение да ходи там на лов през следващата есен.

– Въпреки че Гойкокоа Етчеа е голяма, тя не може да ни изхрани през цялата година! Нужен ни е десет пъти по-голям простор – а ако сложиш в сметката и Скития с Илирия, тогава и сто пъти по-голям.

– Самият аз живея в Тесалия – каза Кинфидий, – и разбира се, не мога да не мисля за Илирия. Ние, хората, бихме искали вие, кентаврите, изобщо да се изселите от Европа в Азия или някъде

другаде. Защо не се прехвърлите в Сарматия или още по-надалеч на изток? В тамошните пустинни степи никой не живее.

– Сарматия! На орача тя може да се стори необитаема, но аз съм чувал едно-друго от скитските кентаври. Натам са поели ахейците – истински великани, и всеки имал по двадесет коне, на които нищо не им струва да изядат на закуска тебе или мене. Тези ахейци били способни цяла нощ да препускат на своите коне и цял ден да се сражават. Кълна се в Ейнко, предпочитам да стоя по-далече от тях.

– Ами в Африка никой не живее! Тогава идете там – предложи човекът.

– Ако можехме всички да се прехвърлим там...

– А защо не? Ние имаме кораби. За да прекараме всички кентаври, ще бъдат необходими не по-малко от две години, но...

– Дори да можем да се прехвърлим, там на нас няма да ни хареса. Мястото не е подходящо за кентаври! Жега, суша, малко дивеч... Не, благодаря. Но вие съгласни ли сте да ни отведете на някое друго място?

– Да, на което искате! Тоест в разумни предели. Посочете го.

– Преди войната да пламне с пълна сила, имах един приятел – младеж, който беше участвувал в едно от тези плавания, за които постоянно строите кораби. Той разказваше, че посетил едни места, където имало много най-различен дивеч и където растели дори свещените отровни гъби.

– Отровни гъби? За да извличате от тях отрова? – възкликна Кинфидий и неволно докосна грижливо превързаната рана на бедрото си.

– Отрова! – Иратсабал поведе глава и се разсмя в гъстата си дореста брада. – Отрова от гъбите! Как можа да го измислиш! Не, ние ги ядем. Горещим си кръвта в празника на Лунните танци, както вие, хората с това ваше вино. Никак не мога да разбера защо пиете тази помия, от която сутрин главата ви се цели от болка.

– Трябва да знаеш мярка, тогава и главата няма да те боли – назидателно каза Кинфидий. – Но кое място имаш ти пред вид?

– Моят приятел казваше, че то не е много подходящо за хора, затова пък сигурно ще се хареса на кентаврите. Само планини с ливади по склоновете и никакви равнини. Там няма къде да се сее този ваш ечемик. Дайте ми тази земя, щом вие и без това няма да я заселвате.

– Но почакай! Да не говориш за последното плаване на Киприй?

– Да, моят приятел плаваше на неговия кораб.

– Не, кълна се в Майката Хлебодарителка! Как мога да ви отстъпя тази земя? И на нас самите засега още нищо не ни е известно за нея. Ами ако там има толкова калай и кехлибар, че вече няма да има защо да плаваме до Туле? А може там да има бисери. Та ние дори не знаем какво ви даваме!

– Но може да няма и никакви богатства! Нима Киприй е казал, че е видял там калай или бисери? Неговите матроси нищо такова не са чували. А ние ще идем или там, или никъде другаде – това е моята последна дума. Достатъчно е само да кимна и войната ще започне отново.

Човекът скочи. Дори устните му бяха побелели от гняв.

– Тогава започвай войната! Ние досега не сме побеждавали, но и поражения не сме претърпявали!

Иратсабал рязко се надигна от земята.

– В битките вие сте равни на нас по сила, не споря. Но почакайте! Ние умеем да воюваме и другояче. Нощем ще изпотъпкваме нивите ви, денем ще ви нападаме из засада. Няма да посмеете да припарите до горите по-близо от полет на стрела. Ще гоним по нивите вашите овце, докато измършавеят, и докато на нивата не остане нито един клас. Няма да приберете от тях нито зрънце, освен онези, които успеете да откъснете и сдъвчете, бягайки. Пълни ли са житниците ви, Кинфидий? Ще можете ли да изкарате до следващата пролет и да запазите зърно за нов посев?

Човекът тежко се отпусна на стола.

– Вие сте намерили нашето уязвимо място. Такава война няма да можем да издържим. Но как мога да ви обещавам земя, която не ми принадлежи? С нея могат да се разпореждат само онези, които са дали на Киприй корабите.

– Заплатете им със зърното, което ще остане невредимо по нивите. Или измислете нещо друго. Ние съвсем не искаме да ви причиняваме излишни затруднения и ако трябва, ще добавим от нас еленови и турови кожи, колкото поискат.

Кинфидий вдигна глава.

– Добре тогава, Иратсабал – каза той уморено. – Ние ви даваме Атлантида.

Женска интуиция

Научно-фантастичен разказ

Айзек Азимов

1. Роботът не може да причини вреда на човека или с бездействието си да допусне да бъде причинена вреда на човека.

2. Роботът трябва да се подчинява на всички заповеди, дадени му от човека, освен когато тези заповеди противоречат на първия закон.

3. Роботът трябва да се грижи за своята безопасност, доколкото това не противоречи на първия и на втория закон.

За пръв път от съществуването на фирмата „Ю. С. Роботс анд Мекеникъл Мен Корпорейшн“ робот бе станал жертва при нещастен случай тук, на Земята.

Никой не можеше да бъде обвинен. Въздушният лайнер бе катастрофирал по време на полет, но комисията по разследването дълго не се решаваше да обяви предполагаемата причина за взрива: сблъскване с метеорит. Никое друго тяло освен метеорит не би могло да се движи с такава огромна скорост, в противен случай самолетът щеше да успее автоматично да се отклони от курса, и нищо друго не би могло да причини такива разрушения освен атомен взрив, за какъвто и дума не можеше да става.

А ако добавим и блясъка в нощното небе, забелязан малко преди катастрофата, и то не от някакъв любител, а от астрономите на обсерваторията във Флагстаф, и споменем, че само на една миля от мястото на падането на самолета е била открита дълбоко

врязала се в земята внушителна маса желязо с напълно явен метеоритен произход, става ясно, че всички тези факти не можеха да доведат до друг извод.

Наистина досега не беше се случвало подобно нещо, при това изчисленията на вероятността за такова събитие показаха, че практически тя е нулева. Но понякога се случват и по-невероятни неща!

За фирмата „Ю. С. Роботс“ въпросите „как?“ и „защо?“ оставаха на заден план. Реалността беше загиналият робот и този факт изглеждаше плачевен дори сам по себе си. Но още по-трагично беше, че ДН-5 бе първият сполучлив образец след четири пробни модела и вече можеше да бъде допуснат за по-нататъшни изследвания.

ДН-5 беше робот от съвършено нов тип, напълно различен от всички конструирани досега. Дори само при тази мисъл човек можеше да се отчае.

И най-сетне това, че преди катастрофата ДН-5 бе разрешил невероятно важен проблем, а отговорът завинаги може би беше загубен – потапяше учените в истинска скръб.

При такава невъзвратима загуба едва ли си струва да се споменава, че заедно с робота загина и Главният Робопсихолог на фирмата.

Клинтън Мадариан бе дошъл в „Ю. С. Роботс анд Мекеникъл Мен Корпорейшн“ преди десет години. Първите пет години работеше под ръководството на необщителната Сюзън Келвин, но никой не бе го чул нито веднъж да се оплаче.

Способностите на Мадариан бяха толкова ярки, че Сюзън Келвин без ни най-малки угризения на съвестта го повиши много по-рано от мнозина стари сътрудници. Но за нищо на света тя не би взела да обяснява причините за това повишение на Питър Бохерт – главния математик на фирмата, въпреки че този път той не се нуждаеше от обяснения – и така всичко беше ясно.

* * *

В много отношения Мадариан беше пълна противоположност на знаменитата Сюзън Келвин. Той просто завладяваше със своето присъствие, докато Сюзън Келвин почти винаги оставаше незабележима. Едрото му лице, рошавата коса с червеникав оттенък, боботещият глас и гръмовитият смях, а най-главно – непоколебимата му вяра в себе си и стремежът да съобщи незабавно на всички и на всекикиго собствените си успехи караха хората, които се намираха с него в едно помещение, да усещат теснота в обкръжаващото ги пространство.

Когато Сюзън Келвин най-после се пенсионира, така категорично отказа да присъствува на банкета, който се тъкмяха да устроят в нейна чест, че за оставката ѝ дори не посмяха да оповестят в пресата – освободеното място зае Мадариан. И веднага – не беше минал дори ден, откакто зае новия пост – той започна да обмисля проекта Д Н.

Този проект изискваше отпускане на средства, превишаващи всичко, което „Ю. С. Роботс“ беше влагала досега в една разработка, и фирмата дълго още би се колебала, ако Мадариан с небрежен жест не бе отклонил ненужните празнословия.

– Целта оправдава средствата, Питър – каза той – оправдава ги до последното пени и аз много разчитам, че вие ще можете да убедите административния съвет.

– Изложете ни своите доводи – отговори му Бохерт, като се питаше дали Мадариан ще го направи. В такива случаи Сюзън Келвин винаги отказваше.

Но Мадариан му отговори:

– Моля.

И се настани по-удобно в широкото кресло срещу бюрото на Главния математик, който разглеждаше събеседника си с чувство, подобно на суеверен страх. Косата на Бохерт, доскоро черна, беше вече съвсем прошарена. Няма да минат и десет години и той като Сюзън ще се пенсионира.

Неговото оттегляне ще означава края на старата „плеяда“, която превърна „Ю. С. Роботс“ във фирма от световно значение, по сложност на решаваните проблеми съперническа със задачите от държавна важност. Нито на него, нито на предшествениците му дори на ум не минаваше, че фирмата ще придобие някога такъв размах.

Сега дойде ново поколение. То е привикнало към други мащаби. Тези нови хора са загубили способностите да се учудват и можеха да се движат само с великански крачки.

Те обаче вървяха напред и това беше важното.

Мадариан каза:

– Предлагам да пристъпим към конструиране на работи, лишени от ограничения.

– Как?! Без да се съобразяваме с Трите Закона?

– О, не, какво говориш, Питър! Това не са единствените ограничения. Нали вие сам сте участвували в първите разработки на позитронния мозък. Аз ли трябва да ви напомням, че независимо от Трите Закона всички процеси в един такъв мозък са предварително обусловени. Нашите работи са предназначени да изпълняват специални задачи и притежават само необходимите за това качества.

– И вие предлагате...

– Аз предлагам на всяко равнище, подчинено на Трите Закона, да бъдат снети всички ограничения. Това съвсем не е трудно!

– Разбира се, че не е трудно – сухо отговори Бохерт. – Безползните действия никога не причиняват затруднения. Трудното е така да се регулират процесите, че да се извлече максимална полза от роботите.

– Ние напразно усложняваме всичко. При строгата фиксация на процесите се губят много усилия. Нали принципът за неопределеност е съществен за частиците, имащи масата на позитрона, и ми се иска, доколкото е възможно, да се намали ефектът на неопределеност. А защо? Ако ни се удаде да се възползуваме от принципа така, че да допуснем възможността за съществуване на различни решения при непредвидени обстоятелства...

– Тогава ще имаме незапрограмивиран робот?

– Тогава, Питър, ще имаме робот, притежаващ творческо мислене. – В гласа на Мадариан се появиха нотки на нетърпение. – Ако съществува свойство, което е присъщо на човешкия мозък и от което абсолютно е лишен мозъкът на робота, това е

непредсказваемостта на действията като следствие от неопределеност на субатомно равнище. Зная, че проявата на това свойство на нервната система досега не е потвърдено по експериментален път. И все пак, ако не съществуваше то, човешкият мозък нямаше да превъзхожда мозъка на робота.

– И вие предполагате, че ако придадете тези особености на мозъка на робота, по принцип ще го издигнете до равнището на човешкия?

– Да, именно – потвърди Мадариан.

После те още дълго продължиха до спорят.

Както и трябваше да се очаква съвсем не беше толкова лесно да се убеди административният съвет.

Скот Робертсън, най-упоритият от акционерите на „Ю. С. Роботс“, заяви:

– И без това е трудно да се поддържа промишленото производство на роботите на предишното равнище, сега, когато широката публика се отнася с неодобрение към тези механизми и всяка минута може да им обяви открита война. Средният гражданин (моля да не ми говорите за Трите Закона!) веднага ще престане да вярва, че се намира под тяхната защита, щом чуе думата „неконтролируем“.

– В такъв случай няма да употребяваме тази дума – каза Мадариан, – по-добре ще бъде да наречем нашия робот „интуитивен“.

– Робот с интуиция? – измърмори някой. – Оставаше само да бъде женска интуиция. Робот-жена...

Из заседателната зала премина лек смях. Мадариан реши веднага да хване бика за рогата:

– Да! Робот-жена! Нашите работи, разбира се, са безполови същества и този няма да се отличава от досегашните. Но ние вече сме си създали привичката да възприемаме роботите като представители на мъжкия пол. Наричаме ги с мъжки имена, употребяваме местоименията „той“. „него“- А що се отнася до дадения робот, като се вземе под внимание предложената от мен математическа структура на неговия мозък, той най-вероятно ще попадне в системата с координати ДН. Първият от тях На времето си беше ДН-1 и аз имах намерение да го нарека Джон-1, макар, да си призная, че това име по оригиналност беше на равнището на един обикновен конструктор. А защо, дявол да го вземе, да не наречем нашия робот Джейн-1? И ако непременно е нужно да информираме широката публика за всички работи на фирмата, ще съобщим, че сега конструираме робот, притежаващ женска интуиция.

Робертсън поклати глава:

– А какво ще се промени? Нали вие в същност искате да унищожите последната преграда, която пречи на мозъка на работа да се издигне до равнището на човешкия мозък. И как според вас ще реагира на това широката публика?

– А вие имате ли намерение да ѝ докладвате за всичко? – възрази Мадариан. След кратко размишление каза: – Чуйте, нали откак свят светува, се смята, че мъжът превъзхожда по интелект жената.

Всички присъстващи неспокойно се спогледаха, сякаш Сюзън Келвин седеше на обичайното си място.

Мадариан продължи:

– Ако обявим, че ще създаваме робот-жена, независимо каква ще бъде тя, публиката предварително ще се настрои за това, че интелектуалният уровень на новия робот ще бъде по-нисък от обикновено. Остава ни само едно – да съобщим за появата на Джейн-1 и тогава нищо не рискуваме.

– Но това е малко – намеси се Питър Бохерт. – Ние с Мадариан старателно направихме всички изчисления и дойдохме до извода, че цялата серия ДН – било то Джон или Джейн – е напълно безопасна. Тези работи са по-просто устроени от обикновените, а интелектуалното им равнище е по-ниско отколкото на предхождащите ги серии, от които ДН ще се отличава само с едно допълнително свойство – условно ще го наричаме интуиция.

– Кой знае до какво ще доведе то? – измърмори Робертсън.

– Мадариан – продължи Бохерт – предлага такова решение: както знаете, Междузвездният Скок теоретически е разработен. Човек е в състояние да достигне свръхсветлинни скорости, да проникне в други слънчеви системи и да се върне на Земята след кратко време, да кажем, след няколко седмици.

– Всичко това отдавна е известно – прекъсна го Робертсън – и може да бъде осъществено без помощта на роботите.

– Съвършено вярно, но засега свръхсветлинният двигател може да бъде използван само веднъж. Междузвездният Скок е твърде рисковано дело. Той е съпроводен с чудовищно изразходване на енергия и поради това – с огромни разходи. Ако се решим да ги

направим, няма да бъде лошо същевременно да открием и някоя обитаема планета. Наречете го, ако искате, психологическа необходимост, но да се вложат десетки милиарди долари заради полет, който няма да донесе нищо друго освен научни данни? Данъкоплатците непременно ще поискат да им бъде разяснено за какво се изразходват такива огромни средства. Но достатъчно е да обявите, че съществува и друг населен свят и вие ще станете междузвезден Колумб, никой дори няма да спомене за изразходваните средства.

– Е и какво?

– Това, че няма откъде да вземем такава планета. Или другояче казано: коя от планетите на хилядите звезди и съзвездия в пределите на досег на Междузвездния Скок тоест в радиус от триста светлинни години, с най-голяма вероятност може да бъде населена с разумни същества? На разположение имаме маса подробни сведения за всички звезди, намиращи се от нас на разстояние не повече от триста светлинни години, и ние смятаме, че почти всяка от тях притежава своя планетна система. Но в коя от тези системи се намира обитаемата планета? На коя от тях трябва да се качне? Уви, това не знаем.

– Но какво общо има тук роботът Джейн? – попита някой от директорите.

Мадариан се приготви да му отговори, но размисли и направи знак на Бохерт. Той разбра: в дадения случай думата на Главния Математик имаше по-голяма тежест. Самият Бохерт преди не беше във възторг от идеята на Мадариан. Ако серията ДН излезе несполучлива, той вече е затънал достатъчно, за да си навлече

градушка от упреци. От друга страна, излизането му в пенсия не е много далече, а в случай на успех ще напусне поста си с ореола на славата. Или може би просто се беше заразил от увереността на Мадариан? Както и да е, сега Бохерт искрено вярваше в успеха. И каза:

– Не е изключено, опирайки се на сведенията, с които разполагаме за тези звезди, да може да преценим вероятността за съществуването на обитаема планета от земен тип в една от тези системи. Ние трябва да се отнесем към тези данни не шаблонно, а творчески и да открием правилните съотношения. Нали с нищо подобно не сме се занимавали досега. Дори някой астроном да го е правил, той не би могъл напълно достатъчно да оцени постигнатото. Роботът от типа ДН ще установи тези съотношения по-бързо и с по-голяма точност. За един ден той е способен да състави и отхвърли толкова варианти, колкото един човек не може да направи и за десет години. Освен това роботът ще действа интуитивно, докато човекът непременно би попаднал в плен на предварително възприетите съображения.

Настана мълчание. Най-после Робертсън наруши тишината:

– Нима работата е само във вероятността? Да предположим, че роботът изрече: „Най-голяма вероятност за съществуване на обитаема планета има, да речем, на Сквиджи-17, в радиус едиколко си светлинни години, в едикоя си система. И ето ние се устремяваме натат, за да се убедим за последен път, че вероятността винаги си остава само вероятност и че в действителност там няма никаква обитаема планета. В какво положение ще се окажем?

Сега се намеси Мадариан.

– Пак ще спечелим, понеже ще узнаем какво е довело работа до подобно заключение, когато той, извинете – тя, ни разкаже това. По такъв начин ще можем да съберем колосални сведения из областта на астрономията и да оправдаем нашата идея, дори да не извършим Междузвездния Скок. Освен това ще можем да изчислим вероятността не за една, а за пет планети, в такъв случай вероятността, че поне една от тях ще бъде обитаема, е деветдесет и пет процента повече и следващия път почти няма да се съмняваме в успеха.

Споровете продължиха още дълго.

Отпусната сума се оказа съвършено недостатъчна, но Мадариан се надяваше на привичния рефлекс – административният съвет на фирмата няма да остави да пропаднат вече изразходваните средства. Когато са изхарчени двеста милиона долара, не си струва да ти досвидят още стотина, за да се спаси цялата сума. И Мадариан не се съмняваше, че ще му отделят тези стотина.

И ето че Джейн-1 беше най-сетне монтирана и застана пред изпитателното око на Питър Бохерт.

– Защо талията ѝ е толкова тънка? – попита той. – Това технически дефект ли е?

Мадариан измънка:

– Чуйте, щом сме решили да я наречем Джейн, по-добре да не прилича на Тарзан.

Бохерт поклати глава:

– Нещо не ми харесва. Следващият път може да ѝ направите и бюст? Изобщо цялата тази идея е глупава. Ако жените си

въобразят, че ще се появят приличащи на тях работи, мога да си представя какви налудничави мисли ще им дойдат в главата. Ето къде ви дебне истинската опасност.

– Може и да сте прав – отговори Мадариан, – нито една жена не ще поиска да признае дори пред себе си, че може да я замени някакъв механизъм, който не притежава нито един от недостатъците, присъщи на женския пол. Да, да! Напълно съм съгласен с вас!

Джейн-2 вече нямаше тънка талия. Беше мрачен, малко подвижен, неразговорлив робот.

През периода на неговото създаване Мадариан рядко се отбиваше при Бохерт с новини, от което не беше трудно да се заключи, че работите му съвсем не вървят блестящо. В противен случай (Бохерт никак не се съмняваше) Мадариан не би се посвенил да се втурне в спалнята му и в три часа през нощта, за да сподели новата си идея.

И ето именно сега, когато Мадариан сякаш клюмна, когато посърна ярката му руменина, а дебелиите му бузи хлътнаха, Бохерт каза, като добре разбираше, че го засяга по най-болното място:

– Какво, отказва да говори, а?

– Не, говори – отвърна Мадариан, като тежко се отпусна в креслото и добави, хапейки долната си уста: – Поне от време на време.

Бохерт се надигна, за да разгледа работа.

– Тогава щом говори, какво, думите ли й са безсмислени? А ако изобщо не говори, значи не е истинска жена? Не е ли така?

Мадариан напразно се опитваше да изобрази някакво подобие на усмивка.

– Само по себе си мозъкът е в пълна изправност.

– Зная – потвърди Бохерт.

– Но щом го вложихме в работа, той естествено се измени...

– Естествено – подхвърли Бохерт, без дори да се опита да подаде спасително въже на напълно объркалия се Мадариан.

– Но се измени по начин, който не можеше да се предвиди, и това ме довежда до отчаяние. Трудността е там, че колкото и да се опитвате да изчислите неопределеността в N -мерно пространство, то всичко е много...

– Неопределено? – пресече го Бохерт, като се учуди на собствения си каламбур.

Загубите на фирмата достигнаха вече твърде значителна сума. Минаха около две години, а резултатите, меко казано, бяха необнадеждаващи. В същото време Главният Математик изпитваше някакво удовлетворение. Дали не към Сюзън Келвин са насочени неговите стрели? Но (тук Бохерт се усъмни) за разлика от Сюзън, която не можеше да бъде сломена от несполуките, Мадариан беше много по-уязвим. Нима си отмъщава за миналото, като направи Мадариан мишена за своите шеги, нещо което Сюзън Келвин никога не би допуснала.

Обаче Мадариан не реагира на каламбура му, както би направила и Сюзън Келвин. Само че по друга причина – тя би замълчала от презрение, а той просто не го чу. Мадариан започна да привежда своите аргументи.

– Трудността е в опознаването. Джейн-2 блестящо се справя със съотношенията. Тя може да съпостави всичко, каквото искате, но за съжаление не умее да отличи важните резултати от второстепенните. Задачата е трудна – да се запрограмира робот за намиране на съществените съотношения, ако предварително не знаем, какви именно съотношения намира тя.

– Предполагам, че имате намерение да понижите потенциала на...

– Не, не и не! – Гласът на Мадариан спадна до шепот: – Няма да допуснем заради нея да рухне всичко. Трябва да я накараме да разпознава главните съотношения и да я научим да прави верни изводи. Когато постигнем това, роботът Джейн ще намира решенията интуитивно, докато ние ги получаваме благодарение на случайни сполуки.

– Струва ми се – сухо забеляза Бохерт, – че ако имате такъв робот, вие всяка минута ще можете да го накарате да изпълни основа, което между простосмъртните е в състояние да извърши само геният.

Мадариан бързо кимна:

– Златни думи, Питър! И аз самият бих ги произнесъл, ако не се страхувах, че ще изплаша нашите администратори. Нека за сега това да си остане между нас.

– Вие наистина ли искате да създадете гениален робот/

– Думи, само думи... Искам да конструирам робот, способен да намира случайните съотношения с невероятна бързина, а също така безпогрешно да отделя ключовите проблеми. Струваше ми се, че вече съм близо до целта, но изглежда съм се заблуждавал.

Той хвърли недоволен поглед към робота и заповяда:

– Джейн, формулирай най-важното от онова, което си открила.

Джейн-2 обърна глава към Мадариан, но нищо не отговори.

Тогава Мадариан покорно каза:

– Тя е зафиксирала всичко в паметта си.

В този момент Джейн-2 реагира с глас, лишен от всяка изразителност:

– Именно в това не съм уверена.

Тези думи бяха първите, които произнесе тя. Очите на Мадариан сякаш излязоха от орбитите си:

– Тя съставя уравнение с неопределени решения.

– Така предполагам и аз – каза Бохерт. – Едно от двете: или трябва да постигнете нещо, или да свършите с тази работа, докато загубите на фирмата още не са надхвърлили половин милиард!

– Не, ще измисля нещо – измънка Мадариан.

* * *

С Джейн-3 претърпяха пълен неуспех. Дори не я допуснаха до изпробване и Мадариан беше не на себе си от гняв. Този път човекът е сгрешил, по-точно сгрешил е самият Мадариан. И макар че той беше съвсем подтиснат, всички други запазиха спокойствие. Нека хвърли по него камък онзи, който никога не е грешил в дяволските премъдрости на позитронния мозък!

Мина около година, преди да се появи Джейн-4. Мадариан отново възвърна някогашния си оптимизъм.

– Всичко е в ред – казваше той. – Тя има големи способности по отношение на опознаването.

Той беше толкова уверен в себе си, че накара Джейн-4 да решава задачи пред административния съвет. Не, не математически – с тях би се справил всеки робот, а задачи с нарочно заплетени условия, които в същото време не можеше да се сметнат за неверни.

– Е, какво пък – каза му после Бохерт, – нямаше нищо зашеметяващо.

– Разбира се, за Джейн-4 всичко това е твърде елементарно, но нали трябваше нещо да им покажа?

– Знаете ли колко сме вложили вече?

– А вие, Питър, знаете ли, колко сме спечелили вече? Нашият труд не отиде напразно. Три години работих като прокълнат и все пак намерих нови начини за математически изчисления, които ще ни икономисват най-малко по петдесет хиляди долара за всеки нов модел позитронен мозък. От днес и во веки веков. Нима не съм прав?

– Кой знае...

– Никакви „кой знае“. Това е неопровержим факт. И на мен ми се струва, че Н-мерните изчисления на неопределеността широко ще се прилагат, стига да измислим къде да ги прилагаме. А виж, роботите Джейн, те сигурно ще измислят. Щом ми се удаде напълно да осъществя своя замисъл, новата серия ще се рентира за по-малко от пет години. Дори да утроим изразходваната сума.

– А какво подразбирате под думите „напълно ми се удаде да осъществя своя замисъл“? Нещо не е ли в ред с Джейн-4?

– Именно с нея всичко е напълно в ред, по-точно почти всичко. Тя е на верен път. Но можем да я усъвършенствуваме и ми се иска да

направим това. По-рано, когато я конструирах, само ми се е струвало, че зная какво искам, сега, след като я изпробвах, зная, каква е моята цел и ще я постигна.

Продължава в следващия брой

Женска интуиция

Научно-фантастичен разказ

Айзек Азимов

Продължение от брой 9

Джей-5 напълно отговаряше на замисъла. На Мадариан беше нужно повече от година, за да я създаде, но този път той не правеше никакви уговорки – беше абсолютно уверен в своя робот.

Джейн-5 беше по-малка и по-изящна от обикновените роботи. Без да бъде карикатура на жена като Джейн-1, тя притежаваше някаква женственост, въпреки липсата на външни белези на пол.

– Такъв е просто маниерът ѝ на държане – реши Бохерт.

Тя изящно движеше ръцете си, а когато се обръщаше, на човек му се струваше, че корпусът ѝ е дори кръшен.

Мадариан каза:

– А сега, Бохерт, чуйте! – той се обърна към робота: – Как се чувствуваш, Джейн?

– Прекрасно, благодаря – отговори Джейн с истински женски глас. Беше приятен и дори леко вълнуващ контра алт.

– Защо сте направили това, Клинтън? – навъсен попита учуденият Бохерт.

– Това е важно от психологическа гледна точка – отговори Мадариан. – Искам хората да я възприемат като жена, за да се отнасят към нея като с жена, да ѝ обясняват...

– Кои хора?

Мадариан пхна ръце в джобовете си и замислено изгледа Бохерт.

– Бих искал да издействувате за мен и Джейн едно пътуване до Флагстаф.

Бохерт не можеше да не забележи, че като говори за работа, Мадариан вече не употребяваше поредния номер. Това беше именно онази Джейн, за която бе мечтал. И Бохерт повтори със съмнение:

– Във Флагстаф, но защо?

– Флагстаф е всемирен център по обща планетология. Там изучават звездните системи и се опитват да изчислят вероятността за съществуването на обитаеми планети. Нали?

– Така е, но все пак той се намира на Земята.

– Е, и какво от това? Не ми казваш нищо ново.

– Придвижването на роботи по Земята най-строго се контролира. В дадения случай пътуването съвсем не е задължително. Изпишете си тук цялата литература по обща планетология и нека Джейн основно да я проучи.

– Но не, Питър, защо не искате да разберете, че Джейн не е обикновен логически робот? Тя притежава интуиция.

– Е, и какво?

– Това, че е невъзможно да се отгатне предварително какво ще й бъде необходимо и какво може да я наведе на нужната мисъл. Всички серии на металически модели притежават способността да четат книги и да черпят информация, но това са мъртви факти и то вече остарели. На Джейн са необходими свежи мисли, тя трябва да чува интонациите, трябва да знае дори второстепенни детайли и да

притежава сведения, които нямат пряко отношение към дадения въпрос. А как, дявол да го вземе, ще можем да се досетим какво и кога ще я развълнува и после ще се оформи в осмислен образ? Ако знаехме всичко това предварително, Джейн нямаше да ни е нужна, не е ли така?

– В такъв случай – загубил търпение, каза Бохерт – поканете тук всички специалисти по обща планетология.

– Това няма да доведе до нищо. Тук те няма да се чувствуват на мястото си. Реакциите им ще бъдат недостатъчно естествени. Бих искал Джейн да ги наблюдава в процеса на работата, да разгледа апаратурите, кабинетите, бюрата – всичко, което ги обкръжава там. Моля ви да се разпоредите да я откарат в Флагстаф. И да си призная, неприятно ми е да продължавам този безсмислен спор.

В гласа на Мадариан Бохерт долови нотки, присъщи по-скоро на Сюзън. Той се намръщи и запротестира.

– Всичко това е много сложно. Транспортираното на експериментален робот...

– Джейн не е експериментален робот! Тя е петата от тази серия.

– Но нали четирите преди нея бяха несполучливи!

Мадариан направи жест на протест.

– А кой ви моли да съобщавате това на правителството?

– Този път не се безпокоя за неприятностите от страна на правителството. Тревожи ме общественото мнение. През последните години постигнахме големи успехи и не бих искал да бъдем върнати назад само защото можете да загубите контрол над...

– Но аз няма да загубя над нея контрол. Как можа да ви дойде такава глупава мисъл!

– Чуйте, Питър, „Ю. С. Роботс“ може да наеме специален лайнер. Кацваме в най-близкото търговско летище и веднага се загубваме сред стотиците други кораби. Там ще ни чака фургон, който именно ще ни откара във Флагстаф. Джейн ще бъде поставена в сандък и никой няма да ни обърне внимание. Но Флагстаф ще бъде информиран за целта на нашата визита. И те самите ще бъдат заинтересовани да ни помогнат и да внимават никой нищо да не надуши.

Бохерт размишляваше.

– Най-опасната част от пътя ще бъде превозването в самолета и в колата. Ако нещо стане със сандъка...

– Нищо няма да стане.

– Всичко може да мине добре, ако изключите Джейн по време на пътуването.

– Не, Питър. Това в допустимо със всеки друг робот, но не и с Джейн-5. Достатъчно е да я изключа и у нея ще заработят всички свободни асоциации. Всички сведения, които тя притежава, могат да се законсервират по време на изключването, но не и свободните асоциации. Не, Питър! От сега нататък тя изобщо не може да бъде изключвана.

– Но ако изведнъж се разкрие, че превозваме действащ робот...

– Може да не се безпокоите.

Мадариан продължаваше да настоява на своето и в един прекрасен ден самолетът се издигна във въздуха. Това беше

автоматичен реактивен лайнер най-нова конструкция. Но от предпазливост в него имаше и пилот – един от служителите на фирмата. Сандъкът с Джейн без всякакви приключения пристигна на летището и после вече с кола бе прехвърлен цял и невредим в научноизследователската лаборатория на Флагстаф.

Питър Бохерт получи първото съобщение от Мадариан, преди да бе изтекъл и час от пристигането им във Флагстаф. Мадариан просто се къпеше в блаженство. Това беше в неговия характер, той не можеше да чака повече, трябваше да се похвали. Съобщението беше предадено чрез лазерен лъч – по секретен начин, абсолютно изключващ засичане. Но Бохерт все пак се вълнуваше. Знаеше, че при високото равнище на техниката, с която разполага правителството, съобщението би могло да бъде засечено. Единственото, което го успокояваше, бе че правителството няма основания да се интересува от такъв вид съобщения. Поне Бохерт се надяваше на това.

– Господи, беше ли задължително да ни се обаждате! – възкликна той.

Но Мадариан, без да обръща никакво внимание на думите му, се задъхваше от възторг:

– Истинско вдъхновение! Просто гений! Уверявам ви...

Миг Бохерт мълчаливо гледаше слушалката и не можа повече да издържи:

– Вече? Вече е готов отговорът?

– Как може, разбира се, че не. Дявол да го вземе, дайте ни време! Говоря за нейния глас, тази моя идея е просто чудесна. Чуйте само. Когато ни докараха до административния корпус на

Флагстаф, когато отвориша сандъка и Джейн излезе, всички просто се стъписаха. Изплашиха се. Глупаци! Щом учените не разбират Законите на Роботехниката, какво може да се очаква от необразованите хора?

– И как свърши всичко?

– Тя ги поздрави. Произнесе със своя контраалт: „Здравейте джентълмени! Щастлива съм да се запозная с вас!” – Да, това е тъкмо каквото ни трябваше! Един момък започна да поправя връзката си, друг – с пръсти да сресва косата си. И сега просто на тълпа ходят подир Джейн.

– Дявол да го вземе! Вървете при нея и не я изпускайте из очи!

През следващите десет дена от пребиваването им във Флагстаф количеството на съобщенията от Мадариан намаляваше в зависимост от това как възторзите му явно отслабваха. Джейн, докладваше той, във всичко се вслушва много внимателно и от време на време отговаря на някой въпрос. Та все така се ползува с успех и пълна свобода на придвижване. Но засега – безрезултатно.

– Нищо ново? – попита Бохерт.

Мадариан веднага зае отбранителна позиция.

– Още е рано да се говори за каквото и да било. Не бива да са употребява думата „нищо”, когато се отнася за интуитивен робот. Нима може да се предвиди какво ще стане с нея? Днес сутринта например тя попита Дженсън какво е закусвал.

– Роситър Дженсън, астрофизика?

– Да, да. Оказа се, че не е закусвал, бил изпил само чашка кафе.

– Значи нашата Джейн води светски разговори? Това едва ли оправдала разходите...

– Чуйте, Питър, не се правете на глупак. Това не са празни приказки. За Джейн всичко е важно... Щом е задала такъв въпрос, значи той по някакъв начин се асоциира с нейните мисли.

– А за какво ли е мислела?

– Откъде да зная? Ако знаех, самият аз щях да бъда Джейн и вие нямаше да имате нужда от друга. Но съм убеден, че каквото и да прави тя, във всичко има скрит смисъл. Нали заложената в нея програма има за главна цел да определи съществува ли планета с оптимални условия за живот на разстояние...

– Добре де, добре Следващия път не ме викайте, преди Джейн да ви е дала решението. Съвсем не е задължително да ме държите в курс за всички най-малки подробности на възможните съотношения.

Бохерт престана да се надява, че ще получи съобщение за успеха на Джейн. С всеки изминат ден интересът му отслабваше и когато новината най-после дойде, го завари неподготвен.

Тя дойде в края на краищата, но...

Последното, най-главното съобщение Мадариан произнесе шепнешком. Възторзите му бяха преминали всички фази на развитие и сега беше почти спокоен.

– Тя реши – каза той. – Тя реши, когато самият аз вече не вярвах. Сега всичко е в ред. Говоря от борда на самолета, с който се връщаме. Той току що излетя.

Бохерт най-сетне си пое дъх.

– Слушайте, Клинтън, стига приказки. Вие имате отговора? Говорете без заобикалки.

– Да, отговорът е получен, той е в джоба ми. Джейн назова три звезди в радиус осемдесет светлинни години, в чийто системи според нейното мнение вероятността да се намира обитаема планета е от шестдесет до деветдесет процента, а реалността, че поне една от тях е именно онази, която търсим ние, е деветдесет и седем и две десети. С други думи увереността е почти пълна. Щом пристигнем, тя ще може да им обясни хода на своите разсъждения. Помнете думата ми, сега цялата астрофизика и космология ще...

– Вие уверен ли сте в това?

– Да не мислите, че съм откачил ? Имам дори свидетел. Горкият, просто подскочи от изненада, когато Джейн изведнъж започна да излага решението със своя мелодичен глас...

Именно в тази минута беше станало фаталното сблъскване.

Никога досега във фирмата „Ю. С. Роботс“ не беше царило такова отчаяние. Робертсън се опитваше да се утеши с мисълта, че катастрофата поне скри нарушението на правилата, допуснато от фирмата.

Бохерт съкрушено клатеше глава.

– Пропуснахме една превъзходна възможност да помогнем на роботите да спечелят доверието на хората и да преодолеят най-после този проклет комплекс на Франкенщайн. Какъв успех щяха да имат! Един от роботите бе намерил решение на проблемите за обитаемите планети, а другите щяха да помогнат да се осъществи Междузвездния Скок. Роботите щяха да открият за нас Галактиката. Но да оставим всичко настрана! Бихме придвижили науката напред най-малко в десетина различим направления! Боже мой! Дори не

можем да си представим всичките предимства, които можехме да спечелим за човечеството и за нас самите...

Прекъсна го Робертсън:

– Но няма не сме в състояние да създадем нови Джейн, пък дори и без Мадариан?...

– Разбира се, че сме в състояние. Но едва ли може да се разчита, че съотношенията пак ще бъдат сполучливи. Откъде да знаем колко малка е вероятността да получим резултата на Джейн? Ами ако на Мадариан просто дяволски му е провървяло, както понякога се случва с новациите? И то, за да го постигне после такъв съкрушителен удар? Метеорит, попаднал във въздушен лайнер... Не. Това е просто невероятно...

Робертсън измънка нерешително:

– А може би... не е случайно. Искам да кажа, че може би ние не трябва да знаем онова, което е знаела Джейн, може метеоритът да е възмездие...

Изпепеляващият поглед на Бохерт го накара да млъкне.

– Не мисля, че сполетялото ни е пълен провал... – каза Главният Математик. – Други Джейн ще ни помогнат. Никой няма да ни попречи да им придадем женски глас, щом това така допринесе за тяхната популярност. Но как ще го възприемат жените? Ех, да знаехме какво е съобщила Джейн!

– В последния си разговор с вас Мадариан уверява, че има свидетел.

– Зная. Мислих върху това. Да не смятате, че не съм се свързал с Флагстаф? Но там никой не е чул Джейн да е казала нещо особено, което поне смътно да напомня решение на проблема за обитаемите

планети. А там има кой да разбере подобно изказване, ако то изобщо е било направено...

– Нима Мадариан е излъгал? А може просто да се е побъркал? Или е от желание да се предварди?

– Да не искате да кажете, че за да спаси репутацията си, нарочно се е сблъскал с метеорит?

– М-да! Но какво да правим ние сега?

Бохерт решително каза:

– Ще отида във Флагстаф. Отговорът е там. Трябва да се заловим сериозно с тази работа, и толкоз. Ще взема със себе си няколко души от сътрудниците на Мадариан. Ще разровим там всичко до дъно.

– Но вижте какво, Бохерт, дори да е имало свидетел, който да е чул всичко, защо ни е той? Нали Джейн вече не съществува и няма кой да ни обясни хода на разсъжденията?

– Разберете, важни са дори най-малките детайли. Най-вероятно е Джейн да не е назовала имената на звездите, а техните номера по каталога. Нито една звезда с име няма ни най-малки шансове да притежава в системата си обитаема планета. Ако някой е чул, дори бегло, Джейн да споменава някакъв номер, това вече би било нещо. Като разполагаме с крайните резултати и със сведенията, съобщени от Джейн в началото, бихме могли да проследим хода на нейните умозаклучения. И по този начин може би ще спасим положението!

След три дни Бохерт се върна от Флагстаф с потиснато настроение.

Когато Робертсън нетърпеливо се осведоми за резултатите от пътуването, той поклати глава:

– Нищо!

– Нищо???

– Абсолютно. Разговарях с учените, с техническия персонал и дори със студентите, с всеки, който поне за кратко е общувал с Джейн или само я е виждал. Разпитвах за всичко, казано от Джейн. Те добре помият думите ѝ, всички са сериозни хора и се занимават с проблеми от грамадна важност, и затова бяха заинтересувани да си спомнят всичко. Нали са работили с говорещ робот – този факт сам по себе си е забележителен, и то с глас като на актриса от телевизията. Такова нещо не може да се забрави.

– Ами с психосонда... – искаше да предложи Робертсън.

– Ако поне у един от тях са останали дори най-смътни спомени за някакъв важен разговор с Джейн, бих поискал съгласието му да бъде подложен на изследване с психосонда... Но има ли смисъл да се подлагат на подобна процедура повече от двадесет души, за които мозъкът е главния източник на съществуване? Честно казано, това няма да доведе до нищо. Ако Джейн е споменала три звезди с твърдението, че в техните системи има обитаема планета, представяте ли си какво би станало в черепната кухина на учените – това навярно би могло да се сравни само с изригването на вулкан... Може ли дори един от тях да забрави такова нещо?

– Значи някой от тях лъже – мрачно произнесе Робертсън. – И тези сведения са му нужни за собствени цели, за да се прослави след време.

– А какво ще може да извлече той от тях? Цялата обсерватория знае с каква цел Мадариан и Джейн ходиха там. Бяха осведомени също и за целта на моята визита. Ако в бъдеще някой от учените,

които сега работят във Флагстаф, изведнъж представи съвършено оригинална, но основателна теория за обитаемите планети, не само Флагстаф, но и в нашата фирма никой няма да се усъмни, че е плагиат.

– Тогава значи Мадариан е приел желаното за действително.

– Не, в това също не мога да повярвам. Знаем, че Мадариан беше крайно неуравновесен човек, както и всички робопсихолози, навярно защото са свикнали да общуват повече с роботи, отколкото с хора. Това е така! Но глупак никога не е бил! Не би могъл да сгреши в никакъв случай.

– Тогава... – но тук Робъртсън изчерпа своите запаси от хипотези. Двата се намериха пред задънена улица и няколко минути недоволно се гледаха, докато Робертсън не наруши тишината:

– Питър!

– Да?

– Ами какво ще кажеш да попитаме Сюзън?

Бохерт целият вътрешно застана нащрек.

– Какво казахте?

– Да се обадим на Сюзън и да я помолим да дойде тук.

– А какво в същност ще може да направи тя?

– Не зная. Но нали тя също е робопсихолог и навярно по-добре от всеки друг ще разбере замислите на Мадариан. И освен това тя... О, нали знаете, тя винаги е имала повече сиво вещество от всички нас!

– Не забравяйте, че е на около осемдесет години!

– И вие сте на седемдесет. И какво от това?

Бохерт въздъхна. Кой знае, може през годините на бездействие извителността на Сюзън да е намаляла? И той каза:

– Добре. Ще я поканя.

* * *

Като влезе в кабинета на Бохерт. Сюзън Келвин внимателно огледа всичко наоколо, преди да спре погледа си върху началника на изследователския отдел. Беше се състаряла много, откакто напусна работа. Косата ѝ беше белоснежна, а лицето – сбръчкано. Бе станала такава крехка, че изглеждаше почти прозрачна. И само проницателните ѝ очи не бяха никак променени.

Бохерт тръгна срещу нея и протегна ръка. Сюзън Келвин се ръкува с него и произнесе:

– Изглеждате напълно прилично за един старец. Питър. На ваше място не бих чакала следващата година. Пенсионирайте се, освобождавайте място за младите. А виж, Мадариан загина. Да не сте ме повикали, за да ми предложите да заема старото си място? Така ще стигнете дотам, че ще държите старците една година след смъртта им.

– Не, не, Сюзън! Молих ви да дойдете... – Той се обърка и не знаеше откъде да започне.

Но Сюзън четеше мислите му тъй леко, както и едно време. Тя седна с предпазливост, изискана от трудносгъващите ѝ се стави, и каза:

– Питър! Обърнахте се към мен, защото работата е лоша, иначе и мъртва не бихте ме допуснали да припаря до фирмата.

– Права сте, Сюзън!

– Не ми хабете времето с празни разговори! Дори когато бях на четиридесет, не съм имала време за празни приказки, а още по-малко сега. Смъртта на Мадариан и фактът, че ме повикахте, навярно са свързани помежду си. Случайно съвпадение на две такива необикновени събития е твърде малко вероятно. Започнете от началото и не се страхувайте да се покажете пред мен какъв глупак сте. Отдавна съм забелязала тази ваша особеност.

Бохерт с нещастен вид се прокашля и започна да говори. Тя го слушаше внимателно от време на време вдигаше съсухрената си ръка, спираше го и задаваше въпроси. Когато той спомена думата „интуиция“, тя презрително изсумтя.

– Женска интуиция? За това ли ви беше нужен такъв робот? Ох, тези мъже! Вие не можете да допуснете, че една жена, която прави верни умозакljučения, е равна на вас или дори ви превъзхожда по интелектуално равнище, и тогава измисляте някаква си „женска интуиция“.

– Но, Сюзън, още не съм свършил.

А когато той заговори за ионтраалта на Джейи, тя подхвърли:

– Понякога просто ми е трудно да реша: дали да се възмуцавам от мъжкия пол, или веднъж за винаги да призная всички мъже за абсолютни нищожества...

Бохерт настояваше:

– Но оставете ме да се изкажа, Сюзън!

Едва той завърши и Сюзън попита:

– Ще можете ли да ми отстъпите кабинета си за час-два?

—Да, но...

– Искам да прегледам всичко – програмата на Джейн, съобщенията на Мадариан, вашите разговори във Флагстаф. Надявам се, че ще разрешите, ако се наложи, да си послужи с този прекрасен секретен лазерен телефон и с вашето изчислително устройство.

– Но разбира се!

– Тогава излезте оттук, Питър!

Не минаха дори четиридесет и пет минути, когато Сюън, с провлечени стъпки отиде до вратата, отвори я и повика Бохерт. Той влезе придружен от Скот Робертсън, когото тя поздрави не твърде любезно:

– Здравей, Скот!

Бохерт напразно се опитваше да отгатне нещо по лицето на Сюън. Видя само едно строго лице на стара жена, която нямаше ни най-малкото желание да облекчи неговата участ. Той предпазливо се осведоми:

– Как мислите, Сюън, ще можете ли да ни помогнете?

– Освен това, което вече направих? Не, няма да мога.

Бохерт недоволно сви устни, но тук се намеси Робертсън:

– А какво сте направили Сюън?

– Поработих малко с мозъка си. За съжаление колкото и да се старах, у никого не можах да всадя тази привичка. Отначало се надявах на Мадариан. Аз добре го познавах. Беше умен, но лесно възбудим и при това – душа-човек. Мисля, че след моето пенсиониране сте усетили приятна промяна, Питър.

– Да, някои неща се промениха – не можа да се съдържи Бохерт.

– Той като хлапак веднага тичаше при вас с всяка нова идея, нали?

– Да?

– И все пак последното му съобщение, в което заяви, че Джейн е намерила решението, беше направено от борда на самолета. Но защо не се е свързал с вас от Флагстаф, веднага след като Джейн е назовала планетата?

– Може би – каза Бохерт – за пръв път в живота си е решил първо най-внимателно да провери всичко. В работата му досега не се е случвало нищо от такова голямо значение и той е предпочел да изчака, докато напълно се увери...

– Напротив. Колкото работата е била по-сериозна, толкова по-малко е щял да чака. А щом като е проявил такова рядко търпение, защо не е издържал докрай. Да е почакал да пристигне и да провери решението с изчислителната техника, с която разполага фирмата? Накратко казано – от една страна, е чакал твърде дълго, а, от друга – твърде малко.

Робертсън я прекъсна:

– Значи според вас той просто ни е разигравал?

Сюзън се възмути:

– Моля ви, Скот, не се опитвайте да се съревновавате с Питър в правенето на идиотски забележки. Продължавам. Друг интересен факт е свидетелят. Ако се съди по записите на последния разговор, Мадариан е казал: „Горкичкият просто подскочи от изненада, когато Джейн изведнъж започна да излага решението с мелодичния си глас.“ Това са били последните му думи. Възниква въпросът защо свидетелят е подскочил? Мадариан ви е обяснил, че във Флагстаф всички са изгубили ума си по нейния глас, а там той и Джейн са

прекарали десет дни. Защо фактът, че тя изведнъж е заговорила, е могъл да ги удиви?

– Защото – отговори Бохерт – Джейн най-после е съобщила решението на проблема, който вече столетие вълнува умовете на планетолозите.

– Но нали те именно това са очаквали – такава е била целта на отиването във Флагстаф. Нека да вникнем във фразата. Според изказването на Мадариан свидетелят е бил потресен, а не просто учуден – ако, разбира се, сте в състояние да доловите разликата. При това той е реагирал, когато Джейн изведнъж е започнала да излага решението, с други думи – още в началото, когато е заговорила. На свидетеля е било необходимо да послуша поне няколко мига, за да се смае от смисъла на фразата ѝ. В такъв случай Мадариан би казал, че е подскочил, след като е чул думите, произнесени от Джейн.

Бохерт се почувствува страшно неудобно.

– Не смятам, че цялата работа е била в една дума...

– А аз смятам точно така – с леден тон го парира Сюзън. – Защото съм робопсихолог и мога да предположа същото отношение и от страна на Мадариан. Той също беше робопсихолог. Следователно остават да се обяснят две странности: необикновеното поведение на Мадариан и необикновената реакция на свидетеля.

– Вие в състояние ли сте да ги обясните? – попита Робертъси.

– Естествено. С помощта на най-елементарна логика. Мадариан е съобщил новината, без да се бави, както е постъпвал винаги, или толкова бързо, колкото му е било възможно. Ако Джейн беше решила проблема във Флагстаф, той непременно щеше да се обади

оттам. Но тъй като го е съобщил направо от борда на лайнера, значи тя е дала резултатите, след като са напуснали обсерваторията.

– Но тогава...

– Оставете ме да довърша. На отиване във Флагстаф Мадариан направо от летището е тръгнал с голям закрит фургон? А Джейн в своя сандък е била с него, нали?

– Да, така е.

– Значи Мадариан и опакованата Джейн на връщане са пътували до самолета със същата кола? Това така ли е?

– Да.

– И в тази пола те не са били сами. В първото съобщение на Мадариан има такива думи: „Когато ни докараха до административния корпус“. Мисля, че няма да сгреша, ако твърдя, че щом тях са ги докарали, значи е имало шофьор – още един човек в колата.

– О боже!

– Вашето слабо място, Питър, е тук – вие предполагате, че свидетелят при изказванията на Джейн във връзка с планетологията обезателно е планетолог. Вие делите човечеството на категории, по-голямата част от които презирате или не взимате под внимание. Един робот не може да разсъждава така. Първият Закон гласи: „Роботът не може да причини вреда на човека или със своето бездействие да допусне да бъде причинена вреда на човека“. Става дума за всеки човек. Именно такъв е възгледът на роботите върху живота. Роботът не прави разграничения. За него всички хора са напълно равни, а също и за рロボпсихолозите, които работят както с хора, така и с роботи. На Мадариан и на ум не му е дошло да

уточни, че изказването на Джейн е било чуто от шофьора на фургона. За вас шофьорът е принадлежност към колата, и толкоз, но за Мадариан той е бил човек и свидетел. Нито повече, нито по-малко!

Бохерт недоверчиво поклати глава.

– А вие уверена ли сте в това?

– Разбира се, че съм уверена! А как другояче може да се обясни забележката на Мадариан, че свидетелят е бил така потресен? Нали Джейн се е намирала в сандък? Но не е била изключена. Доколкото ми е известно, Мадариан категорично е възразявал да се изключват дори за малко интуитивните работи. Освен това Джейн-5, както и другите работи от нейния тип, е била извънредно мълчалива. На Мадариан изобщо не му е дошло на ум да й забрани да разговаря, докато е в сандъка. Но, ако се съди по всичко, именно в сандъка последните детайли от решението окончателно са се оформили в мозъка на Джейн. И ето че е заговорила. Внезапно от сандъка се е раздал контраалт. Какво бихте изпитали вие на мястото на шофьора при подобна ситуация? Сигурно щяхте да бъдете потресен. Добре, че не е станала авария.

– Но ако този шофьор наистина е свидетелят, защо не е съобщил...

– Защо? А откъде е могъл да знае, че е станало нещо изключително, как искате да е оценил значението на думите, които е чул? При това Мадариан може да му е дал добър бакшиш, за да си държи езика зад зъбите. Вие бихте ли искали да стане известно, че тайно превозвате по Земята действащ робот?

– Но дали шофьорът ще си спомни какво е казала Джейн?

– А защо пък не? Според вас, Питър, шофьорът по своето равнище не се отличава много от маймуната и не е способен нищо да задържи в ума си, така ли? Но има шофьори, които съвсем не са глупави. Изказването на Джейн е било твърде забележително и може би той поне частично да го помни, дори неточно да назове някои букви или цифри. Ние се интересуваме от доста ограничен брой звезди или звездни системи. Приблизително пет хиляди и петстотин звезди в радиус от осемдесет светлинни години. Не съм проверила точно числото. Но вие ще можете да направите верния избор. И освен това в случай на необходимост ще имате достатъчно убедителен повод, за да се възползвате от психосондата.

Двамата мъже се бяха втренчили в Сюзън. Най-после Бохерт, който не смееше да повярва на ушите си, прошепна:

– Но защо сте толкова уверена?

Сюзън за малко не му отговори:

„Защото се свързах с Флагстаф, идиот! Защото разговарях с шофьора на фургона и той ми разказа какво е чул. Защото поръчах да проверят данните с изчислителната машина на Флагстаф и ми назоваха три звезди, които отговарят на получените сведения. Защото названията им са в джоба ми!”

Тя обаче се сдържа. Нека той сам да стигне до това. Тя предпазливо се изправи и отговори саркастично:

– Защо съм толкова уверена? Ако искате, наречете го женска интуиция.

Изповед на водача на МНВ

Фантастична шега

Юрий Медведев

Питате ме: защо аз, старият заслужил водач на Машини на Времето приветствувам решението на Галактическия Патрул за повсеместна строга забрана на същите тези апарати? Ще отговоря: тук не става дума за насилие над машината. Конструираха сума ти такива МНВ. Всеки гледа да направи машинката си колкото може по-засукана, запълниха всички епохи, взеха да съобщават и за катастрофи с Машини на Времето. До там стигна работата, че почнаха да издават „Ежедневен бюлетин за сблъсквания на МНВ“. Ето, полюбувайте се...

Из „Космически всекидневник“. Петима осемдесет годишни младоци-стажанти устроили лудо надбягване в Бъдещето. След три часа четиримата се върнали, възмъжали, по на сто и двадесет години, а един пропаднал в пукнатина между шестото и седмото хилядолетие. Тъй и не го намерили, нещастникът. Ето ви още едно съобщение. Приспособили самоделна маломощна МНВ за спекула с ранни зеленчуци. Просто безобразие! Ама и тия синковци ей тук на стереофотографията, тия архитекти – конисти! Между другото сополанковците се увличат от модерни конически конструкции. Има над какво да се позамисли човек: юрнаха се вкупом към древен Египет, при Рамзес Нулев. Той на тях – колекция мумии за личните им сбирки, те на него му трупнали пет египетски пирамиди за една седмица. Излиза, че всичките седем чудеса на

света са все дело на техните ръце. Баалбекската веранда били издялани за три часа с атомни сатъри. Издълбали хулигански рисунки на летящи марсиани по скалите. Въз-му-ти-тел-но!

И после, що за отношение към техниката! Трошат, съсипват. Ами че аз всяка МНВ познавам не по-зле от двата си пръста на лявата ръка. Защо два ли? Е... То е стара история. Тогава аз разработвах първите модели на МНВ. Несъвършени апарати, трябваше да се оперира повече на око. И тъй, веднъж вместо в старинния Мадрид се плъоснах право на арената на Колизея. А там изтребват хора. С хищници. Докато зяпах накипрените патриции и настройвах интегратора на МНВ за обратен път, един лъв ми отхапа три пръста...

Друг път, като изключих режима, се намерих в гърлото на вулкан. Цял се опърлих, едва се измъкнах.

А веднъж с неразработен модел се забих неизвестно къде, струва ми се в каменовъгления период. Дойдох на себе си след претоварването, огледах се: моята МНВ стои на поляната, наоколо диви растения, папрати, хвощове, гадина някакви пълзят. Погледнах се в страничното огледалце и се вдървих – на влечуго съм се превърнал. Цялата работа ми стана ясна и я разбрах едва след много години: правилно, откъде ще се вземе в каменовъгления период човек? Ама тогава, признавам, изплаших се. Реших да разузная обстановката, изпълзях към някакво дърво. И ето, че изневиделица се взе един зверогущер. Крака като пънове, опашка като носа на звездолет, паст същински кош на екскаватор... Съзира ме, очите му пламват, облизва се... Свърших, ще пукна, викам си: влечугото за него е най-голямо лакомство. Хукнах към МНВ. Хайде,

шепна аз, спасявай ме, миличък – и натискам лоста на интегратора. Ама усещам, че лостът не поддава, слаби ми са влечушките сили. Край. Баста. Един вид, пътник съм вече. А зверището проточило език, един такъв дълъг, грапав и се стреми да ме близне от Машината на Времето. Песента ми щеше да е изпята, ако зверогущерът сам без да иска не беше закачил ръчката на интегратора. Тъй се спасих...

А колко други водачи загинаха – не можеш ги изброи. Един в устата на стегоцефал, друг – под копитата на коня на Александър Македонски, трети...

Изобщо, съвсем правилно Галактическият Патрул забранява тази самодейност.

Печата се за първи път

Островът на страха

Фантастичен разказ

Гюнтер Крупкат

Съвсем не бях във възторг от мисията, възложена ми от Световния Изследователски Съвет. По поръчение на най-висшия научен гремиум трябваше да забраня на професор Деменс да прави опити с автогоните. Можеха, разбира се, да го известят за това решение и по видеофона, ако не беше... Да, именно ако не беше! Тъкмо с това започна всичко. Опитите да бъде установена връзка с професора останаха без резултат. Никой не можеше да каже какво се е случило с него и дали изобщо е жив.

От известно време за Деменс и за неговия експеримент, на който се бе посветил с упоритостта на маниак, започнаха да пълзят странни слухове. Говореше се, че в Деменсия – избраната лично от него местност за резерват – автогоните са дошли до гуша на жителите от околността.

Това стана причина да се отправя към Деменсия и ето, вече летяхме на малка височина над западноавстралийското крайбрежие. Да се вози човек с гравиплан е наистина чудесно. Машината се носи безшумно, без да се бои от поривите на вятъра. Тя цепи въздуха, издига се и се спуска като облаче в тихо лятно небе.

Далеч на сушата се простираше скреб – див гъсталак от акации и евкалипти. Между гъсталака се виждаха пресъхнали корита на реки. Където и да погледнеш, няма жива твар – ни човек, ни

животно. Внезапно над този пепелявозелен килим изникна стена от варовикови скали, отдалеч тя приличаше на купчина бели кости. Сред изсъхналия храсталак се показва ниско полуразрушено здание. Земята около него бе осеяна с всякакви останки. Нима само това бе останало от Деменсия? По-нататък на юг, около брега на реката тъмнееше голямо ръждиво-кафяво петно. Това бяха бокситовите рудници – единственото, освен Деменсия, обитаемо място наоколо.

Машината току що се бе приземила, когато към нас се втурна някакъв човек.

– Какво искате – нахвърли се той върху мен. – И сигурно мъкнете със себе си от онези дяволски изчадия?

Изразът на лицето ми явно показваше, че е сбъркал адреса. Човекът смени тона.

– Аз съм главният инженер тук. Извинете ме за грубостта. Но до гуша са ми дошли тези чудовища. Не може вече да се трае!

– Казвам се Хуман. Представител съм на Световния Изследователски Съвет. Разкажете ми какво става тук.

– Мога да ви уверя, че тук се вършат повече от странни неща. – Инженерът изтри чело. Беше тридесет и пет градуса по Целзий на сянка. – В началото ние не усещахме съседството на оня побъркан професор, нито опитите му. Но преди няколко седмици се появиха тези... тези авто...

– Автогони. Кибери от първи порядък.

– Тъй да бъде. Накратко, те се появиха около рудниците и започнаха да шарят навсякъде. Една сутрин забелязах, че липсват три сервроботи. През следващата нощ изчезнаха пет. И – стана, каквато стана! В рудниците работеха двеста служебни робота. Това

са специално програмирани, изключително сигурни автомати. Напоследък загубих петдесет от тях! Цялото производство е поставено под въпрос. Не искат да ми доставят нови попълнения.

– А какво все пак стана с тези петдесет. Подмамиха ли ги?

– Какво ти подмамване! Онези проклети нехранимайковци от Деменсия ги задигнаха, натрошиха ги като орехи и измъкнаха от тях каквото им трябваше. Изгубих търпение. В края на краищата защо този проклет Деменс не държи своите автогони вързани? Освен това той трябва да отговаря за нанесените щети. Изпратените от мен хора не стигнаха до него. Чудовищата им преградиха пътя.

Междувременно грабежите продължиха. Нищо друго не ми оставаше, освен да премина към самоотбрана. Започнахме да караулим и обстрелвахме бандата с неутринови пистолети. Мислите, че излезе нещо от това ли? Ами, нищо! Обратно, ония станаха още по-агресивни. Нали реакциите им са по-бързи от човешките!... От тогава вече не сме сигурни за безопасността си. Чудовищата искаха дори да разпорят един от нас, сякаш беше робот. Ужасна работа, казвам ви! Вие знаете, че да се пази живота на всеки човек, на всяко живо същество е върховна заповед. Но тези подивели канибали не обръщат внимание на такава подробност. Не, това няма да го бъде! Деменс ще отговаря за всичко!

Инженерът правеше впечатление на сприхав човек, склонен към преувеличаване. И все пак не се съмнявах в разбойническите акции на автогоните. Вероятно е станала някаква грешка при програмирането.

– Дори и след тези инциденти Деменс не дава пет пари, така ли?
– попитах аз. – Не се показва никакъв?

– Нито веднъж – потвърди инженерът. – А вие сигурен ли сте, че той въобще е там? Възможно е собствените му творения да са го пратили по дяволите. И това не е изключено след всичко, което преживяхме.

Аз си спомних опустошения дом на върха на хребета и ме обхвана предчувствието, че е станала беда.

– Ние ще потърсим професора – казах, – и ще се погрижим автогоните да не ви причиняват вече неприятности.

– Ама вие наистина ли се готвите да вървите в Деменсия?

– Разбира се. Така ми е поръчано.

Гравипланът се откъсна от земята и пое курс на север. Трябваше още веднъж да прелетим над резервата, за да потърсим убежището на професора. Аз не вярвах, че се е настанил в развалините и исках да се срещна с него без да се натъкна на скитащите му автогони. Ако те нападат обикновените роботи, много вероятно е да проявят интерес и към нашия гравиплан. Това не влизаше в сметките ми.

Имах основание да се безпокоя и то не само след разговора с инженера. Добре познавах Илифорус Деменс. Спорили сме не един път. Той имаше три доктората и нито една степен хонорис кауза. Отначало физиолог, Деменс стана инженер-механик, а след това учи във Факултета по кибернетика. Безспорно той беше умен, но странен и беше в плен на идеите, характерни за така наречените механисти. Представите им за света на свръхразумните роботи бяха направо абсурдни. Механистите смятат, че човек е само временно най-висшата форма на живата материя и след като е биологически

автомат, съгласно неизменните закони на еволюцията, той трябва да създаде идеални машини, за да изчезне след това като вид. Лъжлив, безсмислен и опасен извод, против който аз решително възразявах когато имах възможност. Вероятно тъкмо споровете с мен са го подтикнали да провери експериментално идеите си.

По едно време той изчезна. Никой не знаеше къде е. Веднага предположих, че старият инатчия се е заел да доказва правотата на теориите си, без да си давам сметка за вероятните последици и за нас, и за самия него. Когато започнаха да проникват слуховете за неговия експеримент, аз препоръчах на Изследователския Съвет да се намеси незабавно. Но там се позоваха на свободата на науката и решиха да почакат.

...Гравипланът се носеше над Деменсия. Ние търсехме да открием автогони, но напразно. Следи от присъствието на Деменс също нямаше. Ние дълго кръжахме над къщата. Никакви признаци на живот. Това ми се виждаше подозрително и аз бавех кацането от страх да не попаднем в капан. Като високоразвити кибери, автогоните са способни на всякаква хитрост, за да хванат предполагаемия враг. Но къде би могъл да бъде Деменс? Дали той не е напуснал действително областта на експеримента? Това е толкова невероятно. Деменс не е от хората, които ще се откажат от намисленото.

Апаратът ни се спусна още по-ниско. Слънцето вече клонеше към хоризонта, сенките станаха по-дълги. Трябваше да намерим Деменс преди да падне нощта. Та нали да привличаме вниманието на автогоните със своите прожектори би било неразумно и опасно! Под нас, увеличавайки размерите си, плуваше плоската панорама

от скали с отвесно спускащи се стени. Ние и преди бяхме летели над тези места, но не така ниско. Изведнъж забелязахме някакъв човек, който усилено ни даваше знаци. Това можеше да бъде само Деменс. По хребета имаше място за кацане. Когато ние слязохме, Деменс се отправи с полюшкване към гравиплана. Той никога не е бил представителен мъж, но сега приличаше на грохнал, изнемощял старец, с изпокъсан мръсен костюм. Непроменен беше само фанатичният блясък в очите му, който потъмня едва-едва когато видя мен, стария си противник. Той не ни поздрави като спасители с думи на радост и благодарност, както би следвало да се очаква в неговото положение, а извика тържествуващо:

– Експериментът сполучи, Хуман!

– И мен така ми се струва – отвърнах сдържано. – Къде собствено живеете?

Той посочи към една плоска дупка в скалата. Там имаше легло, направено от няколко пласта храсти, над които имаше навес от брезент срещу слънцето, гарниран с бодливи клонки.

– Да, мили мой, всичко стана точно така, както го предвиждах. Ще ви разкажа за хода на експеримента от самото начало. Но преди това един въпрос: нямате ли случайно нещо за ядене?

Поканих го в кабината и започнах да го угощавам с всичко, което имаше в нашата бордова кухня. Той поглъщаше храната, забравил, че трябва най-напред да я дъвче. Аз чаках търпеливо.

– Кога за последен път сте яли нещо прилично, Деменс?

– Преди осем дни. – Той изтри устните си с обратната страна на ръката. – А след това се храних с евкалиптови кори. Знаете ли, това

поврежда вкуса на човек за дълго. За щастие имам още малко питейна вода.

– И как щеше да приключи за вас този грандиозен експеримент, ако не бяхме долетели?

Очите на Деменс замятаха искри.

– Вие пак искате да спорите? Не играете честно играта. В този момент не съм в най-добрата си форма.

Съвсем ясно виждах, че хладнокръвието му е престорено, че го е обхванал страх, дори панически ужас.

– Да оставим тази комедия, Деменс – казах. – Състоянието на нещата е очевидно за всички.

Професорът бутна настрана остатъците от яденето.

– Че какво? Аз съм доволен.

– Доволен сте загдето доказахте неизбежната гибел както на Илифорус Деменс в частност, така и на Хомо сапиенс в цяло.

– Дори и така, ако искате. Моите автогони ми нанесоха пълно поражение. Ако вие сега не бяхте тук, пред мене щеше да има само две алтернативни: да умра от глад на тази скала, или да се подчиня на автогоните. И ако те докопат вашия чудесен гравиплан, вие ще се намерите в същия капан, в който съм и аз.

– Не мога да разбера. Вероятно има някаква грешка в контактите.

– ”В контактите”! – Деменс язвително се засмя. – Вие разсъждавате като дилетант, Хуман. Касае се за верижна реакция, която веднъж започнала, не може да се спре.

– Колко автогони имате във вашия резерват?

– Около четиридесет.

– Би трябвало да знаете точния им брой.

– Загубих им сметката. Те се възпроизвеждат невероятно бързо.

Това е второто им поколение.

– Че кога успяха? Вие сте само половин година в Деменсия...

– И все пак е така. Аз дойдох с тридесет сервоавтомати и с тяхна помощ построих лабораторията.

– Онези развалини ли?

– Сега всичко е пръснато на трески, вие сте прав. Близо до нея се намираше склад. Доставих много суровини, отделни елементи и комплекти. Големи запаси от материал се намираше зад океана. Аз още не знаех кога и въобще дали ще мога да използвам тези резерви. Планът ми беше гъвкав, разчетен за разни варианти.

– А защо избрахте точно това място?

– О, това не е така просто – да се намери парче земя дотолкова уединено, колкото ми беше нужно. Този планински хребет най-добре съответствуваше на изискванията. Обграден е със скреб, бягството през който е най-малкото затруднено. Освен това, както знаете, киберът с по-голяма охота се катери по планина, отколкото слиза по нея. И накрая морето е все пак достатъчно отдалечено. Моите автогони могат да живеят и под вода. Голямо преимущество, но ако те се гмурнат във водата, един дявол знае как можеш да ги откриеш. Без да губя време аз се заех за работа и след седмица първият автогон беше готов. Цилиндричен тип от полисилит. Отличен материал, издържа четиристотин градуса температурна разлика. Горещо ви го препоръчвам. Акумулационният механизъм – натрупвачът на опит – заема горната третина от цилиндъра. Всичко бях пресметнал още в къщи. Капацитет – двадесет милиарда бита!

– Но такова количество информационни единици съответствува приблизително на знанията на седемнадесетгодишен юноша..

– Драги мой Хуман, акумулационният механизъм у човека...

– Паметта!

– Моля? Ах, да. Човешката памет сама по себе си е конструирана твърде добре. Но функционалната способност – уви! Уверявам ви, тристепенният изкуствен мозък е много по-сигурен при продължителен режим на работа. Всичко, което е важно, остава. Във всеки случай аз бях твърде горд със своя автогон. Антей, така го нарекох, действуваше безупречно. През първите дни той изучаваше околността и натрупваше опит. Автогонът проявяваше особен интерес към мен и към работата ми. С часове Антей стоеше в лабораторията и гледаше как монтирам автогони. Веднъж той дойде и ме попита защо имам крака. Той си нямаше и се придвижваше или казано по-добре плуваше по АГБ-принципа. Според мен антигравитационният баланс е идеалният способ за придвижване на механизми с цилиндрична конструкция. Опитах се да обясня на Антей, че човешките крака не са нищо друго освен груба грешка на природата. Демонстрирах му колко неугледна, направо безпомощна е нашата походка, доказвах, че при ходенето ние само се прехвърляме от единия крак на другия и ако загубим някой от тях, оставаме за цял живот инвалиди. Но не успях да го убедя. Напротив, той стана дързък, нарече ме ограничен и даже чалгаджия. Тогава му забраних да пристъпва прага на лабораторията. Последствията от това прибързано мое решение се появиха съвсем скоро.

Покрай производството на автогони аз се занимавах с изучаване взаимоотношенията между Антей и неговите събрата. По това време в Деменсия те бяха вече тридесет. Автогоните може би си въобразяваха че аз съм преуморен и не съм в състояние да отделям внимание на всяко едно от създанията си. Разбира се, аз не им се натрапвах и не ги подчинявах на волята си. Само при пълна свобода и самостоятелност на автогоните моят експеримент имаше смисъл. Антей се прояви като най-разумният от тях. Това е напълно обяснимо. Той беше най-възрастен и имаше най-голям опит. Процесът на обучението ангажираше него и останалите автогони все още изцяло и напълно. Те едва ли си обръщаха внимание един на друг, но се подлагаха на самоусъвършенствуване. С нетърпение чаках момента, когато автогоните ще достигнат първата степен на зрелост. То стана много бързо и същевременно неочаквано за мен. Една сутрин аз открих, че от склада е изчезнало чувалче с полисилит. Гонен от тягостно предчувствие, аз се отправих към лабораторията и заварих там Антей! Той размонтираше долната си част и си правеше два лично конструирани крака. Това ми се стори възмутително. Така хубаво го бях замислил, дадох му най-добрата от всички съществуващи системи за придвижване, а той ти го връща с някакъв маймунджилък като си прави глупашки крака! Честно казано, започнах да се съмнявам в правилността на моята теория. Ще могат ли автогоните да станат нови примати върху земята, ако те вземат за образец човека?

По цели дни, подтиснат от събитията, аз обикалях от единия край на резервата до другия и безучастно гледах как и другите автогони

си правят крака. Каквото и да станеше, трябваше да им избия един път завинаги от главите това самостроителство. Затова не изписвах нови материали от резервните и с напрежение чаках да видя какво ще стане после. Отначало нямаше нищо особено. Автогоните скитаха из близката и далечна околност, която междуременно изучиха добре. Всичко им беше познато, нищо вече не ги учудваше. Те започнаха да скучаят и станаха раздразнителни. За да ги заангажирам, аз им давах работа – да секат дървета, да трошат камъни, с часове се занимавах с тях на плаца пред лабораторията. За съжаление от това не излезе нищо. Не можах да ги науча да вървят в крак и в редици. Чувството за общност е чуждо на автогоните. Изглежда, че и самата им логика въставаше срещу безсмислието на това занятие.

Хвърли ми се в очи, че автогоните все по-често ровят в складовете и лабораторията. Те не намираха, естествено, и трошичка полисилит. Действията им ме забавлявах, а потайността им ме държеше нащрек. Подобно поведение ми се струваше недостойно за бъдещите владетели на планета. Ако автогоните не станат по-добри от хората, тогава няма никакъв смисъл да се заменя един вид с друг. Когато видях, че това тършуване и щуране в търсене на полисилит едва ли някога ще прекъсне, аз направо попитах Антей какво точно не им достига, та нали те са самото съвършенство? Той ме прониза с електронните си очи и заяви, че желае да продължи своето усъвършенстване. Затова му е нужен материал, който аз съм длъжен да му дам така или иначе. Обясних на Антей, че неговата конструкция не ще понесе по-голям товар, че е длъжен отначало да изпробва правилно придобития опит и тогава

ще преценя нужно ли е да се променя нещо или не. Антей се обърна и тежко закричи, отдалечавайки се от мен, без да каже нито дума. Той нямаше мимика и не зная дали ме беше разбрал.

Продължава в следващия брой

Островът на страха

Фантастичен разказ

Гюнтер Крупкат

Продължение от брой 11

На следната нощ се събудих от неизвестен шум. Нещо стенеше, пращеше, тракаше. Спуснах се към лабораторията, защото странните звуци идваха тъкмо от там. От това, което видях, ми настръхнаха косите. Сред помещението стоеше Антей със свалена горна част на черепа. Той си правеше сам трепанация. В ръцете си държеше цял механизъм от напълно обезобразен серворобот. Наоколо се въргаляха ръце, крака и натрошени части от тялото на робота. Изпълнен с ярост, аз се хвърлих към него, в желанието си да разбера какво значи всичко това. Той ме гледаше втренчено и невъзмутимо заяви, че се готви да направи от паметта на серва надстройка на собствения си мозък. Категорично му забраних, макар да знаех, че моите заповеди не значат нищо за него. След това се върнах в леглото. За сън, разбира се, и дума ме можеше да става. Чувах тихото бръмчене на лазерното устройство. По всяка вероятност Антей си заваряваше черепа. Подлудяваше ме мисълта, че по някое време той може да си науми да вземе и моя собствен мозък... А може би говоря глупости! Какво би правил той с моя органически мозък? Вероятно нервите ми не са в ред!

Своеволието на Антей веднага намери подражатели. Само след два-три дни не остана нито един сервоавтомат. Безжалостно се

упреквах загдето така често позволявах на Антей да присъствува при изготвянето на автогоните. Той познаваше отлично схемата и бе споделил това с другарите си. Автогоните си присаждаха чужд мозък по принципа на суперпозицията и увеличаваха мощността на своите механизми за натрупване на опит до ненормални размери. До този момент не се бях замислял по този въпрос. Когато премина първият шок, аз се замислих сериозно за създаденото положение. Без съмнение автогоните навлизаха в нова фаза на развитие. Те започваха да живеят и да действуват по свои собствени закони. Наистина, те не си организираха общества и макар да действаха по един и същ начин, всеки беше сам за себе си. Този факт беше твърде важен, затова реших да ги наблюдавам безмълвно и да чакам по-нататъшния развой на събитията.

Автогоните започнаха да се отлъчват и изчезваха за цели дни. Понякога ги следях, за да видя какво правят. И докато автогоните, със своите полисилитови туловище се промъкваха леко през проклетия скреб, аз оставях кожата си по острите израстъци. Все по-често автогоните се завръщаха с откъснати отнякъде цели агрегати и други важни части. По всяка вероятност те бяха надушили някакъв източник за по-нисши работи, когато унищожаваша. Подобно нещо не влизаше в плановете ми. По понятни причини не исках да привличам вниманието ви поне до тогава, докато експериментът беше в разгара си. Грижливо избягвах видеофона, защото винаги можех да получа наставления и протести. Автогоните ме изолираха напълно. Те хазяйничеха както си искаха. Арена на действията им стана лабораторията. Те

вилняхя там цяла пролет. От почивка не се нуждаеха, а като подкрепително средство използваша сив пясък и малко вар.

Хуман, глътката ми пресъхна когато открих тайната на техните занимания. Та те бяха открили формулата на собственото си възпроизводство. Онова, което ми отне години, те успяха да разкрият за няколко дни. А за добиването на полисилит автогоните налучкаха ново, несравнено по-просто решение. От тук нататък те можеха без помощта на човек на всяко място и в каквото си искат количество да произвеждат себеподобни. Някои от механизмите за натрупване на опит и елементите от електрониката те все още взаимодействаха от изпочупените автомати. Беше повече от ясно, че скоро ще преодолеят и тази последна трудност и ще изобретят нов тип натрупвател с неограничено самопрограмиране. Със създателя и учителя им беше свършено. Те не се нуждаеха повече от мен. Нито Антей, който следеше всяко мое движение, нито появилите се след него.

От тогава заживях като на чужда планета, без цел и смисъл и означавах за тях не повече от старовремска вкаменелост. Дори ми се дощя да напусна Деменсия, за да избягам от това глупаво усамотение. Хеликоптерът ми бе готов да отлети всяка минута. И все пак, останах.

Автогоните продължаваха да се усъвършенствуват. Наред с главите им, които в резултат на допълнително разрастване на мозъка заемаха вече две трети от туловището, започнаха да се появяват и признаци на адаптация, която по-рано смятах за невъзможна: нагаждане към човешката фигура! Те постоянно се префасонираха, а това с полисилита не е трудна работа.

Въпросната тенденция на развитие напълно противоречеше на моята теория за подмяна на човека като отживяла форма на материята. При това преобразяването на автогоните се извършваше с невероятно бърз темп. Докъде би довело то? – питах се аз. Открих някаква зависимост, но в основата ѝ лежеше пак човекът – друг, по-разумен, но все пак човек. Бедната ми глава, Хуман! Това противоречие ми докара много главоболия. Претенциите и нуждите на автогоните растяха стремително. Логично беше да правят всичко колективно, за да постигнат максимално удовлетворение на желанията си. Но това не идваше на никого на ум. Всеки се осланяше на своята суперинтелектуалност и подбираше собствен път. Предвиждах, че еднаквите нужди на автогоните ще доведат до сериозни търкания помежду им. Така и стана. Всеки от тях желаше това, което искаха и другите. Никой не отстъпваше, понеже всички бяха еднакво умни. Такива караници приличат на дърпане на въже. Веднъж се опитах да загляда спора между двама автогони. Ставаше дума за един контакт. Намерих отнякъде втори и им го дадох с надеждата, че ще настъпи мир. Нищо подобно. И единият, и другият искаха да притежават непременно първия контакт. Машинна логика!

Споровете и сблъскванията се множаха всеки ден. Дълго и напрегнато размишлявах върху дълбоките причини за тези разногласия. Без съмнение нещо приближаваше, назряваше като пред буря. Когато се опитах да разговарям с Антей по тези въпроси, той злобно изръмжа и ме изостави като малко дете, задаващо глупави въпроси.

Между автогоните наскоро се разрази битка. Да, истинска битка като по времето на варварството. Аз се качих на един евкалипт и от птичи поглед наблюдавах сраженията. Всеки се биеше против всеки. С рев се втурваха автогоните един срещу друг. Кой ги беше научил на този рев, на тези зловещи звуци, за мен е тайна. Нито от мен, нито от когото и да било друг, те бяха научили този войнствен вик. Автогоните си откъсваха ръце и крака, разбиваха полисилитовите си черепа, разрушаваха мозъците си. Антей се спъна в собствените си крака и падна. Ако този идиот си бе запазил антигравитационния баланс, това нямаше да се случи. Млад автогон го смачка. Тази картина ми разкъса сърцето. Антей, моят първенец, вече го нямаше!

Не бих желал повече да ви мъча със страшната сцена, разиграла се пред очите ми, Хуман. След битката полето беше покрито с отломъци. Навсякъде се търкаляха остатъци от мозъци. Оцелелите ги събираха търпеливо, за да ги монтират в себе си. За щастие мозъци имаше навсякъде, иначе борбата би пламнала отново. Бях толкова възбуден, че нея вечер не можах да глътна нито хапка. Хуман, всичко случило се нея вечер не оставя вече никакви съмнения – това е еволюция, истински подбор! Моите автогони се включиха във веригата на великия процес на еволюцията. Трудът ми придоби законност пред лицето на природата. Започнах да опаковам вещите си. Не по-късно от три дни аз смятах да напусна Деменсия и да заявя публично, че теорията ми е правилна и че подмяната на човека с автогони е непредотвратима. Онова, което остава на хората, бих казал в заключение, е да погледнат сериозно в очите съдбата и с гордо спокойствие да приключат човешката ера.

Развълнуван до дълбините на душата си, веднага записах мислите си върху лента. След ужаса на битката настъпи тишина. Победителите се оттеглиха. А заедно с тях и младият автогон, който бе разрушил Антей. В памет на Антея, аз му дадох името Антей Втори.

Малко след това бях разбуден от адски шум. Откъм скреба приближаваше орда пияни, ревящи автогони. Такова нещо още не се бе случвало. Трескаво съобразих: какво им става? Когато автогоните приближиха, започнах да различавам гласове:

- Ах, какъв подлец!
- Ще му извием врата!
- Защо му трябва мозък?

Зъбите ми затракаха, защото веднага съобразих, че тези отвратителни викове се отнасят за мен. С треперещи ръце събрах набързо най-необходимото, преди всичко консерви и съд с вода. Да тичам до хеликоптера беше вече късно. Имах само един шанс за спасение – да се изкача на тази отвесна скала. Знаех, че автогоните не обичат да се катерят по стръмните скални склонове. Като се обливах в пот, аз се добрах до върха на скалата. И тъкмо на време! Те вече обграждаха скалата от всички страни. Отначало автогоните натрошиха хеликоптера, а след това разрушиха къщата и складовете.

Изчезването ми доведе автогоните до ярост. Не можех да ги позная. По всяка вероятност по време на похода си те се бяха натъкнали на хора, които ги бяха нападнали. Ако това беше така, то означаваше край! Няма нищо по-страшно от автогон, който чувства, че е в опасност.

Най-напред ме забеляза Антей Втори. Както и очаквах, той дори не се опита да изкачи скалата. Застанал до своите събратя в подножието, той извика:

– Ти мой създател ли си?

– Разбира се – отвърнах, – и аз настоявам за по-голямо уважение.

Озлобен, той закрещя:

– Лъжеш! Мен ме е направил Антей. Ти си обикновен търтей в света на машините! Глупавите сервоавтомати от рудниците са прави. Вие хората не сте способни за нищо и живеете на наш гръб!

Е, това вече беше много.

– Слушайте – възмутих се аз. – А да се краде чужд мозък е разрешено, така ли? А за тази работа глупавите серви стават, а?

Не можах да продължа. Не ми достигаше въздух. Шумът долу стана оглушителен. Автогоните се заканваха със своите механически ръце. „Жалък човешки червей! Коварен подлец! Времето ти мина!“ Подобни изрази бяха могли да взаимствуват само от нискоквалифицираните автомати. С чувство на дълбоко разочарование аз се отдръпнах и потънах в съзерцание на своята достойна за съжаление съдба. Като крещяха непрекъснато ругатни, автогоните се разотидоха. О, те много добре знаеха, че не бих могъл да се храня със суров пясък и че съм поставен пред дилемата: или да се предам, или да умра от глад, като оставя костите си в този усамотен пантеон. И на ум не им идваше, че може да ми пристигне помощ. Та нали те не си помагаха един на друг. Това е, Хуман. Ето го отчетът ми.

Деменс се облегна назад и очаквателно ме изгледа, готов веднага да опровергае всяко възражение, което би се отронило от устата ни.

– Каква е главната програма, заложена във вашите автогони? – попитах аз.

– Принципът на самоутвърждаването.

– И нищо повече?

– Не.

Аз погледнах замислено през отворената врата на гравиплана. Над сивите очертания на степта вече се промъкваше зората на новия ден. Някъде зави динго и в отговор се понесе резкият вик на изплашени папагали.

– Знаете ли, Деменс, все още съществуват хора, които не разбират нашия свят. Подобно на корабкрушенци те живеят на необитаем остров и в панически страх за собственото си съществуване се борят с кошмарни видения.

– Искате да кажете, че и аз принадлежа към тях! – Той гневно се разсмя. – Нима това, което стана тук, е само кошмарен сън? Ако е така, отведете ме час по-скоро в психиатрични болница!

Разпалеността на професора ме накара да се усмихна.

– Съвсем не е необходимо подобно нещо, за да бъдете изтръгнат от вашия песимизъм.

– Великолепно. Може би ще благоволите да ми кажете по какъв начин възнамерявате да проведете моето... хм... лечение?

– С удоволствие. Ще говоря с автогоните.

Той скочи.

– Вие се готвите... Аха, ясно е кой е побъркан!

– Не бързайте със заключенията си.

– Слушайте, тези юнаци ще ви разложат на атоми! Какво си мислите, че ще можете да играете ролята на посредник между човека и машината?

– Да се постави така въпросът значи да се вижда проблемът в лъжлива светлина, уважаеми колега – възразих аз. – Дори и най-съвършената машина не може да се сравнява с човека.

– Позволете да ви напомня, че и в момента милиони хора са полуизкуствени. Съществуват копиращи природата заместители на всички органи. От изкуствена челюст до синтетично сърце. Хуман, човекът и автоматът се приближават един към друг. Човекът става по-автоматичен, а автоматът – по-човекоподобен. Второто е именно новата форма на материята.

– В самата възможност да се задържа естественият процес на стареене на нашия организъм и по този начин да се продължава животът, не виждам нищо недостойно за човека. Сближението, за което говорите е фикция. Психическите процеси не се подчиняват на математическата логика и не се управляват по правилата на автоматиката. Ето защо машината никога няма да придобие качествата на човека.

– Ние няма да постигнем съгласие с вас! – изръмжа Деменс.

– Аз съм оптимист. Във всеки случай ще се приземя с гравиплана край бившата ви лаборатория.

Подобна перспектива не привличаше Деменса. Мълчаливо той напусна кабината и пое към леглото си от трънки.

Потеглихме. След известно време гравипланът вече кръжеше над развалините, а след това се приземи недалеч от

лабораторията. Излезнах и се огледах. Не се виждаше никакъв автогон. Може би те бяха лак някъде по хайдутлук? Като се ослушвах и оглеждах, аз прекрачих прага на лабораторията. Камък върху камък не бе останало от нея. Под краката ми всичко скърцаше и прещеше. Изрезки и разхвърляни купчини от магнитни и перфоленти, металически спирали, мозъчно реле, изтръгнати детайли и цели фрагменти от вътрешното устройство на автогоните. Истински хаос! Това, че до този момент не се бе показало нито едно от деменсовите създания, започна да ме безпокои. Те би трябвало да забележат гравиплана, а при станалото пословично любопитство на роботите би следвало да се очаква, че те са някъде наоколо. Но защо се криеха? Това приличаше на засада. Всеки миг можеше да последва мълниеносно нападение.

Бях се условил с моите спътници да ме известят със сигнал в случай на опасност, а гравипланът да се издигне на десетметрова височина, за да не го рискуваме. Знаех как да се отбранявам. Тишината постепенно стана зловеща. Никога не съм изпитвал страх при среща с опасността, която виждаш и преценяваш, но само да я чувствуваш, без да знаеш откъде те грози и какво представлява, е отвратително. Реших да напусна лабораторията, за да се огледам и докато вървах към вратата се спънах в нещо. От полицата падна с шум юмрук от робот. Той остана да лежи в краката ми – свит като няма заплаха. Изнервен, аз го ритнах настрана с крак и се ослушах. Раздаде се звънлив шум. В този шум не долових сигнал за опасност. Всичко беше тихо.

Не, зад гърба ми нещо мърдаше! Ясно чух скърцаме със зъби. „Дявол да го вземе!“ – успях да измърморя на себе си, обърнах се и

застинах като паметник. Пред мен, подобно на колона, стоеше гигантски автогон и непринудено ме разглеждаше. Първата уплаха, от която трудно дойдох на себе си, беше играчка в сравнение с ужаса, който ме обхвана когато това чудовище отвори уста и съвсем спокойно каза:

– Добър ден. Вие сте кибернетик?

– Разбира се – отвърнах заеквайки. – Какво, ти не се готвиш да ме нападаш, нали?

Автогонът махна покорно с ръка.

– Ах, то беше недоразумение. За всичко е виновен онзи Деменс.

– Е, е! Все пак професор Деменс е твой прародител!

– Моля?

– Виж какво. Даде ли ти Деменс име?

– Да. Аз съм Антей Втори.

– Аха. Чувал съм за теб. Ти си значи най-големият глупак от цялата банда.

– Много съжалявам, сър. Не разбирам сам как се случи всичко това. Предполагам, че нещо не съм в ред.

– Как разбра това?

– След като лабораторията беше разгромена, аз се ровех из боклуците като мислех, че ще намеря още някое парче мозък. Нали мозък винаги трябва. И тогава се натъкнах на няколко микрофилмирани книги: Анохин, Винер, Ешби, Клаус. Прочетох ги всичките. Поразително е какви прогнози са могли да правят класиците на кибернетиката. Но те говореха също и за границите, в които съм поставен. Но какви граници са те? Въпреки желанието си не можах да узная. Неизвестно защо онзи стар рутинер, пардон,

исках да кажа „професор“, не ми бе съобщил нищичко по този въпрос А нали сам не мога да променям основната си програма...

– Да, това е грешката на Деменс, груба грешка. Ти не си в състояние да разбереш че ние сме по-силни и винаги ще си останем такива.

– ”Ние”... Какво значи това?

– Виждаш ли, това „ние“ ти е чуждо. Ти знаеш само „аз“. Затова си ми подчинен, дори и ако си двойно по-умен и силен.

– Мога ли да науча какво е това „ние“?

– Не, не можеш, защото не си обществено същество. Такова е само човекът. Той е висшата, социална форма на живата материя, във всеки случай тук, на Земята. Логично е, нали?

– Когато слушам думата „логика“ обикновено нещо в мен звънти. Сега не. Навярно отслабване на силите поради някакво късо съединение. Значи, аз също съм умен като човека и все пак съм по-малък от него? Излиза, че напразно съм се мъчил да надстроявам механизма на паметта си. Нищо не съм направил, а?

– Да, но това не е беда. Противоречието може да се отстрани. Малка операция за която не си струва да се говори. Аз вече помислих за нея и донесох със себе си всичко необходимо.

– Много благодаря, сър...

...След няколко часа ние отново се приземихме на скалата при професора. Деменс ме гледаше като призрак.

– Жив ли сте, Хуман?

– Не мога да го отрека.

– Какво става с автогоните?

– Всичко е в ред. – Разказах му за срещата си с Антей Втори. – Автогоните са създадени от вас. Те са възплъщение на безумната ви идея за гибелта на човечеството. Чудовищата, които не познаваха нищо друго освен принципа за собственото си утвърждаване, станаха по-умни от твореца си и по такъв начин попаднаха в противоречие със самите себе си. Механизмите за натрупване на опит бяха напълно задръстени. Аз и моите спътници – няколко колеги от философския институт – веднага пристъпихме към препрограмираме на автогоните.

– И новата основна програма...

– Звучи така: „Аз служа!“ Както и подобава на автомати.

– Предполагате, че това ще помогне? – попита Деменс.

– Това вече помогна.

Поведох го към края на скалата, откъдето се виждаше цялата местност около лабораторията. Там кипеше работа: автогоните разчистваха развалините.

